

11-3777

AVENTURAT E PINOKUT

DRISHTINË

C. COLLODI

AVENTURAT
E
PINOKUT

HISTORIJA E NJIJ KUKLLE DRUNI

2

„MUSTAFA BAKIJA“
PRISHTINË — 1956

Shqipnoi prej italishtes:
HILMI THAÇI

I

SI NDODHI QË MJESHTËR QERSHIJA, ZDRUKTHËTAR, GJETI NJI COPË DRU, E CILA QANTE E QESHTE SI FËMIJA

a ishte një herë. . .

— Nji mbret! — do të thonë me
njihërë lexuesat e mij të vogjël.

Jo, more fëmij, e keni gabim. Na
ishte një herë një copë drù.

Nuk ishte një drù stolije, por një
copë e thjeshtë prej turre, nga ato që
dimnit vihen në koftor e në votër për
me ndezë zjarmin e për me ngrohë
dhomat.

S'di se si ndodhi, por një ditë prej
ditësh kjo copë drù u gjet në dyqa-
nin e njëj zdrukthëtari plak, të cilin e quejshin mjeshtër An-
toni, sadoqë të gjithë e thirrshin mjeshtër Qershija¹⁾, për shkak
të majës së hundës që e kishte gjithmonë të shndritshëme e
ngjyrë manushaqje t'errtë si një kokërr qershí e pjekun.

Porsa e pá mjeshtër Qershija këte copë druni, u gëzue pa
masë e tue fërkue duert prej kënaqsis, murmuroid me gjysëm
zani:

— Kjo drù më ra në dorë në çastin e duhun: do ta për-
dori për të bá një kambëz tavoline.

Ajo që u tha edhe u bá. Muerr menjihërë sëpatën e mpreh-
të me ia qërue lëvorën dhe me e tëhollue, por ndërsa po matej
me i ra së pari, i mbeti dora pezull n'ajr, sepse ndëgjoi një zá
të hollë, fare të hollë, i cili i tha tue iu lutë:

¹⁾ Ital. maestro Ciliegia — shën. i përkth.

— Mos më bjer fort!

Merrni me mend se sa i habitun mbet i urti plak, mjeshtër Qershija!

Suell syt e zgurdulluem rreth e përqark dhomës për të pá se prej kah mund të kishte dalë ajo fije zani, por nuk pá kurrkend! Këqyri nën bankë, por kurrkush; shiqoi mbrenda në një dollap që rrinte gjithmonë i mbyllun, por kurrkush; këqyri në një kosh ashklash e mielli sharre, por kurrkush, hapi derën e dyqanit për të hjedhë një sy edhe në rrugë, por kurrkush! Po, halli?

— Kuptova — tha atëherë tue qeshë e tue krue perukën — duket se më kanë bâ veshët. Ta vazhdojmë punën.

E si muer në dorë përsëri sëpatën, i ra si me saltanet copës së drunit.

— Of! se ç'më vrave! — bërtiti pikëllueshëm zâthi i mâparshëm.

Kësaç here mjeshtër Qershija mbeti shtang, me syt kokërdhok prej frigës, me gojë hapët e me gjuhë të vjerrun deri në mjekërr, si qeni në pikën e vapës. Porsa iu çlirue gjuha, filloi me folë tue u dridhë e tue belbëzue prej tmerrit:

— Po prej kah duel kjo fije zani që tha oh? ... E pra këtu nuk ka frymë njeriu. Athue mos të jetë kjo copë druni që të ketë nξανë me qá e me u ankue si ndonji foshnje? S'e zâ besë. Kjo copë drû, që ku ásht; ásht një copë drû oxhaku, si çdo copë tjetër, me qitë në votër që të zijë vegshi i groshës... Apo, kushedi? Mos të jetë mshefë ndokush, aq mâ keq për të. Tash ia ndreqi qejfin!

E tue folë kështu, rroku me të dy duert këte copë druni të mjerë dhe filloi me qëllue pamëshirshëm muret e dhomës.

Mandej u ndal me përgjue, athue a mos ndëgjon nëse do të çfaqej aty ndonji fije zani që ankohet. Priti dy minuta, e kurrgjâ; dhetë minuta, e kurrgjâ!

— Kuptova: — tha atëherë tue u qeshë me përdhuni dhe tue shpupurishë perukën. Duket se më kanë bërë veshët për ate fije zani që tha o! Ta vazhdojmë punën.

Mbassi i kishte hy friga deri n'eshitna, provoi me këndue për me i dhanë, vehtes zemër.

Kështu, vuni me një anë sëpatën, muer në duer zdrukthin. Për me zdrukthëtue e lëmue copën e drunit: por, ndërsa i shkante poshtë e nalt me zdrukth, ndjeu po ate fije zani të zakonshëm i cili tha tue qeshë:

— Lemë rahat! se po më xigëlon shtatin!

Këte herë i ngrati mjeshtëri Qershija u rrëxue si me i pasë ra rrufëjâ, Kur i hapi syt, pë vehten të ndejun për tokë.

Fëtyra i dukej si t'ishite ndër rruet, madje edhe maja e hundës ngjyrë manushaqeje, si e kishte gati gjithherë, i ishte bërë mavi prej tmerit.

II

MJESHTËR QERSHIJA IA FAL COPËN E DRUNIT MIKUT TË VET GJEPETIT, I CILI E MERR PËR ME E BA NJI KUKËLL TË MREKULLUESHME QË TË DIJË ME VALLË- ZUE, ME BA DYLUFTIM ME SHPATË E KËCIME TË RREZIKSHËME PËR VDEKJE

N'ate çast dikush troklliti në derë.

— Urdhënoni, hyni — tha zdrukthëtari, pa pasë fuqi m'u çue në kambë.

Atëherë hyni në dyqan një plak, shumë i zhdërvjelltë, të cilin e quejshin Gjepeto; por fëmijet e fqinjësís, kur dojshin me e nxe e idhnue e thirrshin me llagapin *Kaçamak* ¹⁾, e këte për shkak të perukës së tij të verdhë që i përgjante shumë kaçamakut të misrit.

Gjepeti ishte fort idhnaq. Vaj-halli po ta thirrshe *Kaçamak!* Menjherë báhej si bisha e s'kishte zot që e pritte.

— Mirë mëngjes, mjeshtër Anton — tha Gjepeti. Shka po bani aty për tokë?

— Po u mësoj mizave të trollit numëratoren.

— Ju priftë e mbara!

— Kush të pruni këtu, lum kumbar Gjepeti?

— Kambët. Ta dini mjeshtër Anton, se ju kam ardhë që t'ma bani një nderë.

— Që ku më keni, të gatshëm me ju shërbye — u përgjegj zdrukthëtari, tue u ngritë në gjú.

— Sot nadje më ka ra dishka në mend.

— Ta marrim vesht.

— Më ka shkue ndër mend sot me bá vetë një kukëll prej druni; por një kukëll të mrekullueshme, që të dijë me vallëzue, me bá dyluftim me shpatë e këcime të rrezikshëme për

1) Ital. Polendino

vdekje. Me këte kukëll due me shtegtue botën, për të mujtë me fitue një kafshore bukë e një gotë venë; si po ta merr mendja?

— Të lumtë Kaçamak! — bërtiti po ai zâth i njoftun për të cilin nuk dihej se prej kah vinte.

Porsa ndëgjoi se po e thërrasin Kaçamak, kumbar Gjepeti u skuq si spec prej zemrimit, dhe mbassi u këthye fluturimthi kah zdrukthëtari i tha me tërbim:

— Pse po më fyesi?

— Kush po ju fyesi?

— Më thatë Kaçamak!...

— Nuk ju thash unë.

— Pse, mos qeshë unë që thash, a! Po ju them se ju.

— Jo!

— Po!

— Jo!

— Po!

E tue u nxe gjithnji mâ tepër, prej fjalëve kaluen në punë, e t'u kacafytën ndërmjet veti, u gërvishtën, u hangrën me dhambë e t'u banë lesh-e-lî.

Si mbaroi beteja, mjeshtër Antoni gjeti në duer të veta perukën e verdhë të Gjepetit, kurse Gjepeti vuni re se mbante në gojë perukën e thieme të zdrukthëtarit.

— Këthema perukën time — tha mjeshtër Antoni.

— Ma jep edhe ti timen, dhe po pajtohemi.

Dy pleqt, mbassi muerën seicili perukën e vet, i shtrënguen dorën njani tjetrit dhe u betuen se do të mbeten miq për tanë jetën.

— Ani, lum kumbar Gjepeti, — tha zdrukthëtari në shëj të paqës së mërrrijtun — çfarë ndere kërkoni të ju báj?

— Kisha me dashtë ndonji copë drû për me e punue kukllën time; a po ma jipni?

Mjeshtër Antoni, krejt i kënaqun, shkoi fill për me marrë prej tezgës ate copë drû që ishte bâ shkak me ia shtie tmerrin. Por tue ia dorëzue mikut, copa e drunit u trëndit rreptë dhe tue i rrëshqitë vrullshëm prej durve, shkoi e u ra fuqishëm kërcikëve të të ngratit Gjepet.

— Ah! me kaq njerëzi, mjeshtër Anton, e falni mallin tuej, a? Gati më sakatuet.

— Ju betohem se unë s'kam faj!

— E po kush, atëherë, unë, a! . . .

— I gjithë faji është i këtij druni. . .

— E diq që është i drunit, por ju ma fërfilluet në kambë!

— Nuk e fërfillova unë!

— Rrenacak!

— Gjepet, mos më fyeni; përndryshe do t'ju quej Kaçamak! . . .

— Gomar!

— Kaçamak!

— Magar!

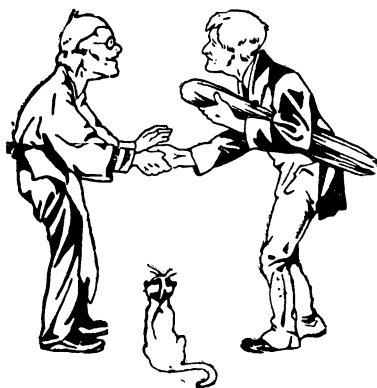
— Majmun i ndytë!

— Kaçamak!

Kur e ndëgjoi për të tretën herë se po e thërret Kaçamak, Gjepetit iu errën syt dhe iu vërsul zdrukthëtarit dhe u rrahën mirë e mirë.

Mbassi muer fund beteja, mjeshtër Antoni u gjet me dy të gërvishtuna më tepër në hundë, e ai tjetjri me dy sumlla mangut në xhamadan. Mbassi u ndanë në këte mënyrë barabar, i shtrënguen dorën shoqi-shoqit dhe u betuen se do të mbeten miq të fortë për gjithë jetën.

Atëherë Gjepeti muer me vehte atë copë dru të çmueshme, dhe, mbassi iu fal nderës mjeshtër Antonit, u këthye kah shtëpia tue çalue.

III

PORSA MËRRIJTI GJEPETI NË SHTËPI, FILLOI MENJIHERË RE PUNËN ME BA KUKLLËN E IA NGJITI EMNIN PINOK. SHERRËT E PARA TË PINOKUT

Shtëpija e Gjepetit ishte një dhomëz përdhecke, së cilës i vinte drita prej një kaçorri. Orendit nuk mund t'ishin më të thjeshta: një karrigë e keqe, një shtrat pak i nderës dhe një tryezë krejt e shkallmueme. Në mur për kundruell hymjes shihej një votër me zjarm të ndezun; por zjarmi ishte i pikturuem, dhe përbrë zjarnit ishte i pikturuem një vegsh, i cili zinte gjallnisht dhe çonte përpjetë një rë tymi, që dukej si t'ishte përnjimend tym.

Porsa hyni në shtëpi, Gjepeti muer menjherë veglat dhe filloi me gëdhendë dhe me e punue kukllën e vet.

— Si t'ia ngjes emnin? — tha me vetëvehte. — Due ta thërras *Pinok*. Ky emën do t'i sjelli lumni. Kam njoftë një familje të tanë Pinokësh: Pinok i ati. Pinoke e ama dhe Pinokë fëmijit, e të gjithë jetojshin mirë. Më i pasuni prej tyne kërkonte lëmoshë.

Kur ia gjeti emnin kukllës së vet, atëherë filloi punën me andje, ia bani flokët me të shpejtë, mandej ballin, mandej syt.

Mbassi ia bëni syt, mendoni çudin e tij kur vuni re se syt po i lëvritshin dhe po e shikojshin me vemendje të madhe.

Gjepeti, tue pá si po e sodisin ata dy sy druni, e ndjeu vehten keq e tha me një theksim të ndieshëm:

— More sy druni, pse po më këqyrni?

Nuk u përgjegj kush.

Atëherë, mbas syve, ia bani hundën; mirëpo porsa u krye hunda, filloi me u rritë: zgjatu, e zgjatu, e zgjatu e mbrenda pak çastesh t'u bâ një alamet hunde që s'kishte mbarim.

I shkreti Gjepet u lodh së shkurtuemi; mirëpo sa mâ tepër e prente dhe e shkurtonte aq mâ e gjatë bâhej ajo hundë faqeze.

Mbas hundës ia bani gojën.

Goja, pa u krye deri në fund, filloi menjëherë me qeshë dhe me e përqeshë.

— Pusho së qeshuni! — tha Gjepeti zemrueshëm; por si me i folë murit.

— Pusho së qeshuni po të thom! — gërthiti me një zâ kërcnues.

Atëherë goja pushoi së qeshuni, por nxuer jashtë krejt gjuhën.

Gjepeti, për mos me i prishë punët veh-

tes, bani sikur nuk kishte vù re asgjâ, dhe vazhdoi punën.

Mbas gojës, i bani mjekrrën, mandej fytin, shpatullat, barkun, krahët dhe duert.

Porsa kreu duert, Gjepeti ndjeu se dikush ia hoq prej krës perukën. Çoi syt, po shka me pá? Pau perukën e tij të verdhë në dorë të kukllës.

— Pinok! ... ma jep shpejt perukën t'ime!

Por, Pinoku, në vend që t'ia këthente perukën, e vuni në krye të vet dhe përpak që nuk u mbyt nën të.

Nga kjo sjellje e panjerëzishme dhe tallëse, Gjepeti u dëshprue dhe u bâ i zyrtë, sa s'kishte qenë ndonji herë në jetën e vet: dhe tue iu drejtue Pinokut tha:

— Fëmi i mbrapshtë! Endë nuk je krye mirë e ia fillove mos me e nderue babën tand! Keq, more bir, keq!

Dhe fshini një pikë loti.

Kishin mbetë endë pa u krye kofshët dhe këmbët.

Kur Gjepeti u dha fund kambëve, ndjeu se ia kish futë shqelm mû në majë të hundës.

— E meritova! — tha me vetëvehte. — Duhej t'isha mendue përpara! Tashmâ është vonë!

Mandej muer kukllën nën sjetullë dhe e lëshoi për tokë, në dyshemen e dhomës, për ta mësue me ecë.

Pinoku i kishte kambët të shtangueme dhe nuk dinte me i lëvritë, por Gjepeti e merrte për dorë për ta mësue me hjedhë hap mbas hapi.

Kur iu shpî në kambët, Pinoku filloi me ecë vetë dhe me ngarendë nëpër dhomë; mâ në fund, tue kalue derën e shtëpis, këcei në rrugë dhe u vû me ikë.

I shkreti Gjepet iu vu mbrapa me vrap pa mujtë me e zanë, sepse rrugaçi Pinoku vraponte tue këcye si një lepër, dhe tue rrahë kambët e tija të drûjta nëpër kallldram, bante zhurmë si me qenë njëzet palë këpucë katundarësh.

— Kapni! kapni! bërtitte Gjepeti; mirëpo njerëzija që ishte në rrugë, tue pá këte kukëll druni, që vraponte si një kal i shpejtë, ndalej e habitun tue shique e qeshte, qeshte e qeshte sa mos me ta marrë mendja.

Mâ në fund, e për fat të mirë, aty pari qëlloi një karabinjer. i cili, tue ndëgjue gjithë ate poterë dhe tue mendue se mos është ndonji maz që i ka shpëtue prej dorës së zotit, u ngul trimnisht në midis të rrugës me kambë të hapuna, me vullnet të premë që ta ndali dhe të pengojë rastin e njëj të keqje mâ të madhe.

Mirëpo Pinoku kur pá prej së largu karabinjerin që kishte zanë tanë rrugën, mendoi me i kalue befaz ndërmjet kambëve, por s'ia duel në krye.

Karabinjeri, pa luejtë aspak prej vendit, e kapi lehtë për hunde (ishte një alamet hunde sa për beteri, e cila dukej sikur t'ishte bâ apostafat që të kapej prej karabinjerësh) dhe ia dorëzoi vetë Gjepetit; i cili, për ta qortue desht me ia ngrehë

mirë veshët. Mirëpo, mendoni se si mbeti, kur tue ia kërkue veshët nuk mujti kurrsesi me ia gjetë: a dini se pse? Sepse, tue u ngutë së tepërmi me e gëdhendë, kish harrue me i bâ.

Atëherë e kapi për zverku dhe, tue e këthye mbrapa, i tha tue luejtë kryet kërcnueshëm:

— Hajde në shtëpi. Veç sa të mërrimjë, se do ta kallzoi qejfin!

Kur ndjeu këte hava, Pinoku u shtri për dhë e s'donte me ecë mâ. Ndërkaq kureshtarët dhe rrugaçët filluen të ndalen rreth e përçark dhe me u bâ grumbull.

Njani thoshte një send e tjetri një tjetër.

— E ngrata kukëll — thojshin disa — ka arsye që s'don me u këthye në shtëpi! Kushedi se si do ta rrihte ai farë Gjepet vigâni! . .

Të tjerët shtojshin me sherri;

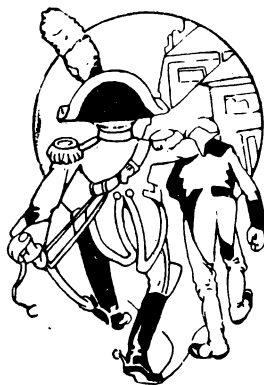
— Ky Gjepet duket burrë i mirë! por është një mizuer i vërtetë me fëmijë! Po t'i lihet në duer kjo kukëll, është në gjendje me e bâ copë e grimë! . .

Kaq folën e kaq dhanë e muerën, sa mâ në fund karabinjeri e lëshoi Pinokun, dhe çoi në burg të mjerin Gjepet, i

cili, tue mos gjetë fjalë aty për aty me i dalë zot vehtes, qante me dënesë dhe tue iu afrue burgut belbëzonte tue psherëtue:

— More fëmi i mbrapshtë! E kur mendoj se sa jam mundue për me bâ një kukëll të nderës! Po mirë e gjeta! Duhet të kisha mendue përpara! . . .

Se shka ndodhi mâ vonë, është një ngjarje që s'mund të zihet besë, por do t'ua tregoj në kapitujt që vijojnë.

IV

NDODHIJA E PINOKUT ME BULKTH-FOLËSIN, KU SHIHET SE SI FËMIJVE TË KËQIJ U VJEN MARAZ TË QORTOHEN PREJ ATYNE QË DIJNË MA SHUM SE ATA.

Po ju tregoj, pra, o fëmij se, ndërsa të ngratin Gjepet e çuen në burg pa faj të vetin, ai Pinok rrugaçi, kur shpëtoi prej thojve të karabinjerit, ua dha këmbëve turr-e-vrap nëpër ara, për me mërrijtë sa mâ parë në shtëpi. E n'ate fuqi vrapit kapërcente stome të nalta, gardhiqe therrash dhe hendeqe mbushë me ujë, tamam si kish te me bâ një kapruell apo një lepër i ndjekun prej gjuetarësh.

Kur mërrijti te shtëpia gjet derën e oborrit t'avitun. E shtyni, hyni mbrendë dhe porsa ia vuni

shulin, u ul për tokë tue lëshue një të fshame të fortë kënaqsije.

Por kjo kënaqsi pat jetë të shkurtë, sepse ndëgjoi në dhomë dikend që bënte:

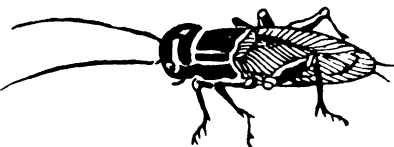
— Trr-trr-trr!

— Kush po më thërret? — tha Pinoku i trembun për së tepërmi.

— Unë jam!

Pinoku suell kryet e vuni re një bulkth të madh, i cili ngjitej ngadalë përpjetë murit.

— Më thuej Bulkth po ti kush je?

— Unë jam Bulkth-folësi, dhe banoj në këte dhomë tash më se njëqind vjetë.

— Mirëpo sot kjo dhomë është e imja — tha kuklla — dhe ti po të duesh me më bënë nderë të vërtetë, largomu menjherë prej këndeje dhe as mos ta këthejsh kryet më.

— Unë s'luej prej këndeje — u përgjegj Bulkthi — pa ta thanë një të vërtetë të madhe.

— Thuejma, e thej qafën.

— Vaj halli për ata fëmij, të cilët çojnë krye kundër princëve të vet dhe të cilët braktisin kryeneçsisht shtëpin atnore. Nuk do të shohin kurr ditë të mirë në këte botë; dhe heret e a vonë do të pendohen keqas.

— Këndo, more Bulkthi im, sa të duesh e si ta dojë qejfi: por unë e dij, se nesër, në t'aguem drita, do të shkoj prej këndeje, pse po të qëndroj këtu, do të më ndodhi ajo që u ndodh edhe të gjithë fëmijvet tjerë, domethanë do të më dërgojnë në shkollë dhe me hatër a me zor do të më duhet me nxanë, kurse unë, po e thom midis nesh, për me nxanë s'kam aspak vullnet dhe më fort më pëlqen me u argtue tue ndjekë fluturat dhe me hypë në pemë për me zënë zogjt në çerdhe.

— I shkreti ti për mend! A nuk po e din se, tue veprue kështu, do të bësh një alamet gomari e do të tallen gjith bota me ty?

— Hesht, he Bulkth i ndytë, he ugruzi! bërtiti Pinoku.

Mirëpo Bulkthi, i cili ishte i durueshëm dhe filozof, në vend që t'idhnohet për një panjerëzi të këtyllë, vazhdoi me të njëjtin ton zani:

— Po nëse nuk të pëlqen me shkue në shkollë, pse nuk mëson të paktën ndonji zanat, aq sa ta fitojsh me nderë një copë bukë?

— A don me ta thanë? — ia priti Pinoku, i cili kish fillue me humbë durimin. — Nga të gjitha zanatet që gjinden në këte botë, veç një është që më pëlqen përnjimend.

— E ky zanat do t'ishte. . . ?

— Me hangër, me pi, me fjetë, me u zbatimë me u endë prej mëngjezi deri në mbramje.

— Ta kesh të qartë, pra, — tha Bulkth-folësi me qetësin e tij të zakonshme — se të gjithë ata, që merren me kësifarë zanati, mbarojnë gati gjithmonë në smuëtores ose në burg.

— More rreju, he Bulkth ugruzi... se po më këcej delli, kuku për ty!...

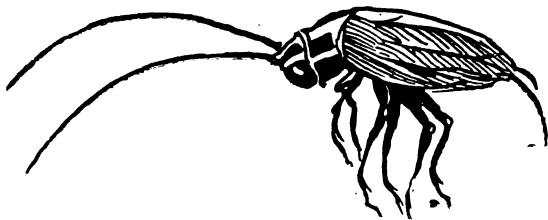
— I shkreti Pinok! Më beso se po më dhimbesh!...

— Po pse po të dhimbem?

-- Sepse je një kukëll dhe, shka është më zi, sepse e ke kryet prej druni.

Në këto fjalët e fundit, Pinokiu brofi i tërbuem, muer prej tezege një tokmak dhe ia fërflloi Bulkth-folësit.

Ndoshta nuk e kish ndër-mend me e qëllue, por fatkeqsisht e goditi mû në krye aq fort, sa Bulkth-shkreta memzi pat pak frymë sa me baa t r r — t r r — t r r, e mandej mbet i shtypun e i ngjitun për mur.

**PINOKUN E KA MARRË UJA DHE KËRKON NJI KOKËRR
VE PËR ME E FËRGUE; POR PA PRITË E PA KUJTUE,
FËRGESA I FLUTURON PËRJASHTA DRITARES**

Ndërkaq kish fillue me ra muzgu i natës, dhe Pinoku, mbassi u kujtue se nuk ka hangër kurgjâ ndjeu në stomak një të pakët që i ngjante shumë shijes.

Por shija te fëmijit përparon me të shpejtë; dhe me të vërtetë, mbas pak çastesh shija u bâ ûj, dhe ûja, çile e mëshilë syt u bâ një ûj ujqs, ûj që të shtin me hangër gjithshka.

I ngrati Pinok vrapoi me të shpejtë pranë votrës, ku ishte i mvarun një vegsh që po vlonte, dhe u mat me e heqë kapakun, për me pa çka ka mbrendë, por vegshi na ishte i pikturuem në mur. Merrni me mend se si mbeti. Hunda e tij, e cila, zaten, edhe kështu ishte e gjatë, u zgjatë të paktën edhe për një katër gishta.

Atëherë muer me bredhë nëpër dhomë dhe filloi me hallakatë nëpër të gjitha kutijat dhe nëpër të gjitha skutat, athue mos po gjen ndopak bukë, qoftë edhe pak bukë të thatë, qoftë pakëz kore ose ndonji asht që i ka teprue qenit, ose pak kaçamak të mykun, ose ndonji halë peshku, ose ndonji bërthamë qershije, pra, dishka që mund të përtypet; por nuk gjeti kurr-gjâ, ama, bash kurr-gjâ.

Dhe ndërkaq ûja shtoej, e shtoej vazhdimisht: dhe i shkreti Pinok nuk gjeti ngushllim tjetër veçse me hapë gojën dhe e hapte gojën aq shumë sa që nga ndonjiherë i mërrinte deri te veshët. Dhe mbassi hapi gojën mirë e mirë, filloi me pshtye — dhe iu bâ sikur po i zhdukej stomaku.

Atëherë plot vaj e idhnim thoshte:

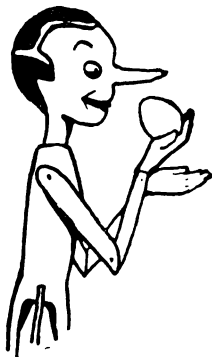
— Bulkth-folësi paska pasë arsye. Kam bā keq që i kam kundërshtue babës tim dhe që kam braktisë shtëpin... Sikur të jetë im át këtu tash do të ndissha tue hapë gojën! Ah! se çfarë sëmundje e keqe qenka ûja.

Kur, që iu bā sikur po shihte në maje të nji grumbulli plehu dishka të rrumbullaktë e të bardhë, që i përngjante krye-këput vës së pulës. Me brofë në kambë dhe me vrapue te ajo i duhej vetëm nji çast. Dhe ishte përnjimend vë.

Gëzimi i kukllës është i pamundun të përshkruhet; duhet m'e marrë me mend. Tue kujtue se ishte tue pā ändërr, e sillte vën nëpër duer, e prekte dhe e puthte, dhe tue e puthë i flitte:

— E tash si kam me e gatue? Athue ta bāj fërgesë? ... Jo mâ mirë ta gatuej në pjatë! ... Athue nuk do të jetë mâ e shijshëme sikur ta fërgojshā në fëltere? Apo ndoshta të ziejë? Jo, mâ së shpejti bāhet me e fërgue në pjatë ose në tavë të vogël, më ka hypë marak i madh me e hangër!

Si tha ashtu edhe e bani, vuni nji fëltere mbi mangall plot me prush: qiti në fëltere, në vend të vojtit e tlynit, pak ujë: dhe kur filloi uji me avullue, *trak!* ... e theu lëvozhgën dhe u mat me e hedhë mbrenda.

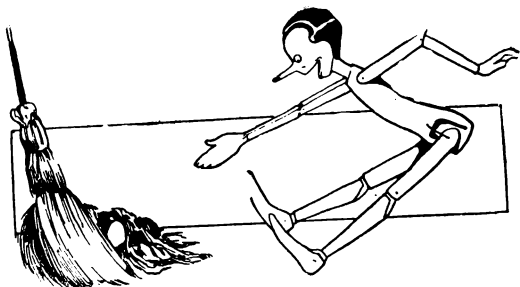

Por në vend të të bardhit dhe të kuqit të vës, brofi përjashta zogthi, tanë gëzim e njerzi, i cili, tue u përulë e përshëndetë, tha:

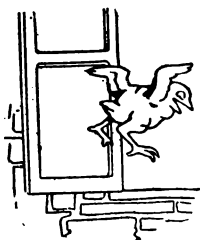
— Të falem nderit shumë, zotni Pinok që mâ kurseve mundin për me thye lëvozhgën! Lamtumirë, mbeç me shëndet dhe shumë të fala te shpija!

Mbassi tha këto fjalë shtrini kra hët dhe, drejtue nga dritarja që ishte e hapun, fluturoi përjashta e nuk u duk mâ.

E shkreta kukëll mbeti në vend si e magjepsun, me sy të ngulun e me gojë të hapun dhe me lëvozhgat e vës në duer. Kur muer vehten prej kësaj habitjeje, filloi me qā, me bërtitë

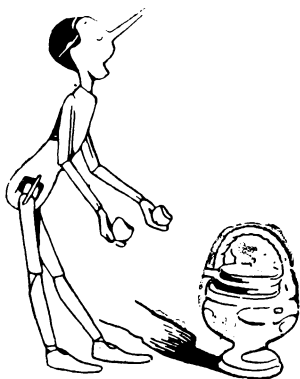

dhe me i përplasë kambët për tokë prej dëshprimit, dhe tue që flitte:

— Pra, Bulkth-folësi paska pasë arsye! Sikur të mos kisha ikë prej shtëpis dhe sikur t'ishte im át këtu, tash nuk do të gjindesha tue vdekë ûje! Ah! se çfarë sëmundje e keqe qenka ûja!

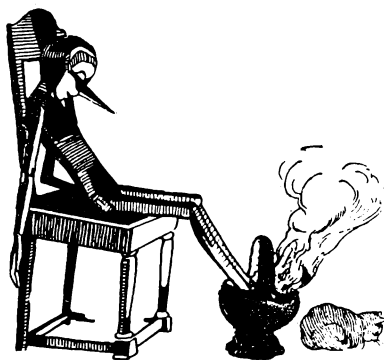
Meqenëse zorrët e barkut i kër-sitshin gjithnji e më tepër, nuk din-te se si me i qetsue, i ra ndërmend me dalë prej shtëpije dhe me shkue deri në k..tundin e afërt, tue shpresue se do të gjente ndonji njeri të mëshirshëm që do t'i jepte si lëmoshë ndonji copë bukë!

VI

PINOKUN E ZEN GJUMI ME KAMBË NË TANGAR, DHE ÇOHET NË MËNGJES ME KAMBË KREJT TË DJEGUNA

Ishte pikërisht një natë e keqe dimni. Bumbullonte fuqishëm, vetonte sikur të merret flakë i gjithë qielli kurse murlani i ftoftë dhe i ashpër, tue fërshëllue tmerrsisht dhe tue ngrënë rë vigane pluhuni, bante me kërkllue dhe kërsitë të gjithë lisat e fushës.

Pinoku kishte frikë të madhe prej bumbullimës dhe vetimës, por ùja ishte më e madhe se frika; për këtë arsye iu afrue derës, lëshoi vrapin dhe, për një qind hapa kapërcimesh, mërrijti në katund me gjuhë të nxjerrun dhe tue dihatë si me qenë zagat gjuetije.

Por gjet krejt errsinë e shkretë. Dyqanet ishin të mbyllura; dyert e shtëpive të mbylluna; dritaret të mbylluna; e në

rrugë asnji qen nuk kishte. Dukej si t'ishte katund i të vdekunve.

Atëherë Pinoku i kapluem prej dëshprimit dhe i ngushtuem prej ûje u var për një kumbonë të njëj shtëpije dhe filloi me i ra sa mujti, tue thanë me vetëvehte:

— Dikush do të dali. —

Dhe përnjimend duel një plak me një kacurr nate në krye dhe i bërtiti plot zemrim:

Çka doni në këte kohë.

— Athue kishit me më bâ nderë e me më dhanë një copë bukë?

— Pritmë aty se po vij me të shpejtë, — u përgjegj plaku, tue kujtue se kishte të bante me ndonjë prej atyne fëmijve të paudhë, të cilët zbavitën natën tue i ra kumbonës së shtëpijave, dhe mërzisën njerëzit e ndershëm që flejné të qetë.

Mbas një gjysëm minuti përsëri u hap dritarja dhe zani i atij plaku i bërtiti Pinokut:

— Qëndro poshtë dhe shtrije kësulën. —

Pinoku endë nuk kishte kësulë, po vetëm u afrue dhe menjëherë ndjeu se iu derdh mbi krye një vrushkull i madh uji, që e bâni qull prej majës së krës deri në

fund të kambëve, sikur t'ishte ndonji lule e vyshkun.

U kthye në shtëpi qull si pulë e lagun, i raskapitun prej lodhjes dhe ûjës; dhe meqenëse nuk kishte fuqi që të mbahej në kambë u ulë dhe i vuni kambët e laguna e të bame me baltë në një tangar plot me prush.

E këtu e zû gjumi; e në gjumë, kambët të cilat ishin prej drunit i muerën zjarr dhe pak nga pak iu banë qymyr dhe iu shndërruen në hî.

Dhe Pinoku vazhdonte me fjetë e me kërhatë, sikur të mos i gjente gjâ kambët e tija. Mâ në fund kur agoi, u zgjue se dikush trokiti në derë.

— Kush âsht? — pyeti tue hapë gojën dhe tue fërkue syt.

— Jam unë — u përgjegj një zâ.

Ky zâ ishte zani i Gjepetit.

VII

GJEPETIU U KËTHYE NË SHTËPI DHE I DHA KUKLLËS MËNGJESIN, TË CILIN I SHKRETI E KISHTE PASË PRU PËR VEHTË.

Gjepeti u këthye në shtëpi dhe i dha kukllës mëngjesin, të cilin i shkreti e kishte pasë prû për vehte.

I ngrati Pinok ishte kaq shum i përgjumshëm sa nuk vù endë ré se çka i kishte ndodhë në kambët, që i ishin djegë krejtësisht: kështu porsa ndëgjoi zanin e të jatit, brofi prej karrigës që të vrapojë për me ia heq shulin derës, por mbas nja dy tri të hedhunash rá sa gjatë gjanë në dysHEME.

Dhe si u përplas për tokë, bâni një zhurmë t'atillë si do ta bânte një thes i mbushun me lugë druni po të binte prej katit të pestë.

— Hapma! — bërtitte ndërkaq Gjepeti prej rrugës.

— Nuk po mundem bre babë i dashun — përgjigjej kuklla tue qá dhe tue u rrokullisë për tokë.

— Pse nuk mundesh?

— Sepse mi kanë hangër kambët.

— Kush t'i ka hangër?

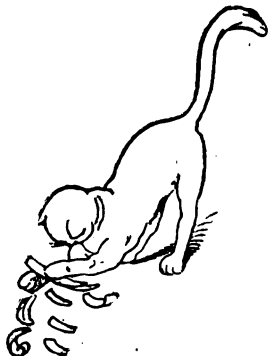
— Maca — tha Pinoku, sepse pikërisht në atë çast e vuni re macën se si me gëthapa të shtrime po zbavitej tue shtye disa çakla druni, dhe tue bredhë para tij.

— Hapma, po të thom! — përsëriti Gjepeti, se për ndryshe kur të hvj mbrendë kam me ta kallxue unë macën!

— Nuk mund të oëndroj në kambë, besomë. Ah i mjeri unë, i mieri unë. gjith jetën do të më duhet t'eci gjunjaz! . . .

Gjepeti, tue mendue se ky vajtim e këto ankime do t'ishin edhe nii dreoni tjetër e kukllës, vendosi me i dhanë fund punës, u kalavjer për mur, dhe u fut në shtëpi nëpër dritare.

Në fillim deshti me i bërtitë e ndoshta edhe me e rrahë, por kur pá Pinokun e vet të shtrimë për dhë e të sakatuem, ndjeu se si po i lëndohej zemra; dhe tue u rrokë për qafe filloi ta puthi, ta përqafojë dhe ta përkëdheli dhe me lotë rrëkajë, që i rrëshitshin mollzave të faqeve, tha me dënësë:

— Pinokthi im i vocërr! Si i paske djegë kështu kambët?

— Nuk e dij, babë, por më beso se që një natë ferri të cilën do ta mbajë mend deri në ditën e vorrit. Bumbullonte, vetonte dhe unë isha i unshëm e atëherë Bulkth-folësi më tha: „Mirë e gjete; ke qenë sherr, prandej e meriton kështu” e unë iu përgjegja „Kij mendjen, Bulkth!...” kurse ai më tha: „Ti je kukëll dhe e ke kryet prej druni”, dhe

unë e qëllova me tokmak druni e ai vdiq, por faji që i tij, sepse unë nuk deshta me e vra, këte e provoj se kam vù tavën në prush të tangarit, por zogu iku e më tha: „Lamtumirë... e shum të fala në shtëpi” dhe úja vazhdimisht më shtoej, prandej ai plak me kacurrin e natës kur duel në dritore, tha: „Qëndro poshtë e shtrije kësulën” e unë lagun me atë vrushkull uji mbi krye — sepse me kërkue pak bukë nuk áshit turp, apo jo? — u këtheva menjherë në shtëpi, dhe gjithnji isha fort i unshëm, dhe prandej i vuna kambët në tangar, që të më teren, e ju u këthyet e më gjetët me kambë të djeguna, e jam i unshëm edhe tash e kambët s’i kam kërkund! Ih!... ih!... ih!... ih!...

Dhe i ngrati Pinok filloi me qá e me lëshue klithma aq fort sa me e ndëgjue pesë kilometra larg.

Gjepeti, i cili nga të gjitha ato fjalë të koklavituna muer vesht vetëm një gjá, se kuklla po i vdiste prej úje të madhe, nxuer prej xhepit tri kokrra dardha e ia dha tue i thanë:

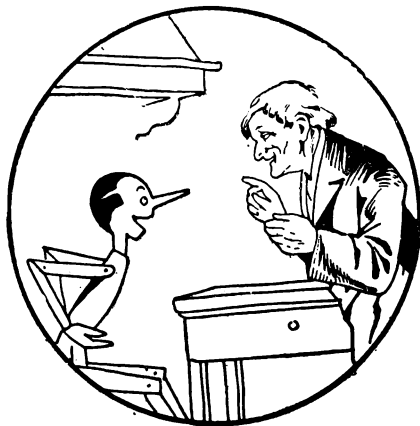
— Këto tri kokrra dardha kam dashtë me i hangër unë për mëngjez, por që po t’i jap me gjith qejf. Haj e të báfshin mirë.

— Po deshtët që t’i ha ma bani një nder e m’i qëroni.

— T'i qëroj? — ia kthei Gjepeti i habitun. — nuk e kam besue kurr, djal' i im, që je kaq nazli dhe kaq buzëhollë. Keq! Në këte botë qysh në fëminë duhet me u ushtruar në gjithshka dhe me u mësuar me hangër shka të qëllojë, sepse kurr s'e din se çka të pret. Gjithshka ban vakí! . . .

— Ju e keni mirë, — shtoi Pinoku — por unë nuk due të ha kurr pemë të paqiruemë. Lëkurën nuk mund ta duroj. —

E Gjepët babaxhani nxuerr prej xhepit briskun e me durim të madh qëroi të tri dardhat e i vuni lëkurat në një qoshe të tryezës. Kur Pinoku me dy kafshata e hangër dardhën e parë, u mat me e hedhë gërdhânën, por Gjepeti ia ndali dorën e i tha:

— Mos e hidh: gjithshka në këte botë mund të nevojitet.

— Po unë përnjimend nuk i ha gërdhanët e pemëve! — bërtiti kuklla dhe brofi si t'ishte ndonji neperkë.

— Kush e din! Gjithshka ban vakí! . . . — përsëriti Gjepeti tue mos u zemruar aspak.

Fundi i punës që se ato tri gërdhânë, në vend që të ishin hjedhë përtej dritares u vunë në një qoshe të tryezës bashkë me lëkurat.

Mbassi i hangër, ose, mâ mirë me thanë, i për lau ato tri kokrra dardha, Pinoku hapi gojën si çarap dhe si tue qá tha:

— Jam ende i únshëm!

— Por, more djal' i im, unë s'kam kurr gjá tjetër me të dhënë.

— Njimend kurgjâ? Kurr gjâ?

— Veç këtyne lëkurave dhe gërdhânëve të dardhave.

— Shka me bâ! — tha Pinoku — mbassi s'ka gjá tjetër po ha një copë lëkurë. —

Dhe filloi me për typë. Së parit disi rrudhte gojën; por mâ vonë njanën mbas tjetrës i për lau të gjitha lëkurat, madjë edhe gërdhanët, e kur i hangër të gjitha, u ra shuplakëve plot kënaqsí për bark, dhe brohoriti:

— Tash jam për mrekullí!

— A shef pra — tha Gjepeti — se pata të drejtë, kur të thash, se nuk duhet me u mësue me qenë fort buzëhollë, as me qenë nazli i madh. Moj e dashtune eme, kurr s'i dihet se çka mund të ngjajë në këte botë. Gjithshka mund të bájë vakí!...

VIII

GJEPETI IA NDREQ PËRSËRI PINOKUT KAMBËT DHE SHET SETRËN E VET QË T'I BLEJË ABETAREN

Porsa shoi ûjën kuklla filloi me murmurue e vajtue, sepse donte kambët e reja.

Por Gjepeti për ta ndëshkue për dreqnít e barne, e la që të qajë e të dëshprohej për një gjysë dite, mandej i tha:

— Po pse po kërkon me t'i ndreqë përsëri kamtë? Ndosh-ta për të pá se si ikë edhe një herë prej shtëpis?

— Po ju jap fjalën, — tha kuklla me dënësë — se tash e mbrapa do të bâhem i urtë. . .

— Të gjithë fëmijët, — ia kthei Gjepeti, — kur due, me nxjerrë ndonji send, thonë kështu.

— Ju premtoj se do të shkoj në shkollë, se do të mësoj dhe se do të dal me nderë. . .

— Të gjithë fëmijët, kur duen me nxjerrë ndonji send, përsërisin të njajtin havaz.

— Por unë nuk jam si fëmijët tjerë! Unë jam mâ i mirë se të gjithë dhe flas gjithmonë të vërtetën. Ju premtoj, babë, se do të mësoj një zanat dhe se do t'ju bâhem ngushllim e shtyllë në pleqnín tuej.

Sado që Gjepeti u vrá në ftyrë si ndonji mizuer, syt i ishin mbushë me lot dhe zemra ish përmallue tue pá Pinokun e shkretë në një gjendje kaq të mjerueshme. Ai nuk tha kurrgjâ, por muer veglat në dorë dhe dy copë drûj të thatë dhe ia filloi punës me vemendje të madhe.

Nuk shkoi asnjë orë e kambët u mbaruen, dy kambë të zdërvjellta, të holla e të gjalla si t'ishin punue prej mjeshtrit mâ të përsosun.

Atëherë Gjepeti i tha kukllës:

— Mbylli syt e flej!

Dhe Pinoku mbylli syt e bani sikur po flen. Dhe ndërsa ai shtihej se po flen, Gjepeti me pak tutkall të shkrimë në një lëvzhgë veje, ia ngjiti të dy kambët në vendin e vet, dhe i ngjiti kaq mirë sa mos me u pá as vendi ku ishin bashkue.

Pinoku porsa vuni re se i ka kambët, brofi prej tryezës ku ishte i shtrimë, dhe filloi me bâ një mijë kapërcime e laradasha, sikur të kishte luejtë mendsh prej gëzimi të madh.

— Për të ju shpërblye të mirat që më keni bâ — i tha Pinoku të jatit — do të shkoj menjihërë në shkollë.

— Të lumtë djalosh!

— Por për të mujtë me shkue në shkollë do të më duhet pak me u veshë.

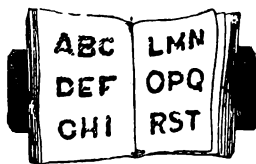
Gjepeti, i cili ishte i vorfën dhe s'kishte asnjë qindarkë në xhep, ia bani teshat prej letrës së larme, një palë këpuçë prej lëkurës së drunit dhe një kësulë prej tulit të bukës.

Pinoku ngau menjihërë për me u shique në vedër t'ujit dhe qe aq i kënaqun sa tha tue u frye si t'ishte ndonji pallue:

— Dukem taman si me qenë zotni!

— Përnjimend! — ja ktheu Gjepeti — sepse i ra ndërmend se zotnin nuk e ban veshë e bukur, por veshë e pastër.

— Sa mirë që ma kujtove — shtoj kuklla — se për me shkue në shkollë dishka më mungon: më mungon gjithashtu ajo që është kryesorja.

—E shka?

— Nuk kam abetare.

— Ke arsye: po si me ia bâ me e blé?

— Asht krejt lehtë: Shkohet në një librari dhe blihet.

— Po të hollat? . . .

— Unë nuk kam.

— As unë, — ia priti plaku zemërmirë, tue marrë një pamje të zymtë.

Dhe Pinoku, me gjithse ishte një djalosh gjithmonë shënd e verë, u bënë mazun edhe ai: sepse mjerimi, kur është mjerim i vërtetë e ndjenjë të gjithë, madje edhe fëmijë.

— Durim! — ja priti me të madhe Gjepeti tue brofë në kambë; veshi me të shpejtë setrën e pambuktë e cila ishte plot arna, dhe duel tue vrapue prej shtëpis.

Mbas do kohe u kthye: dhe kur u kthye kishte në dorë abetaren për djalë, por setrën nuk e kishte më. I shkreti njeri ishte vetëm me këmishë, kurse përjashta binte borë.

— Po setrën babë?

— E shita.

— Po pse e shite?

— Sepse pata vapë.

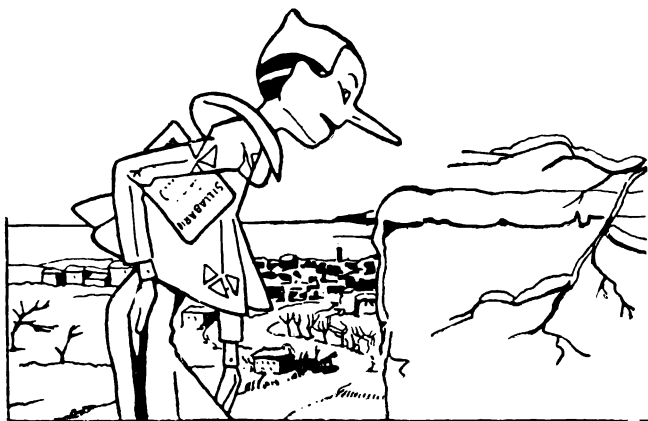
Pinoku e kuptoi këte përgjegje menjherë, dhe tue mos mujtë me ndalue galldimin në zemrën e tij të mirë, i brofi Gjepetit në qafë dhe filloi ta puthi në faqe.

IX

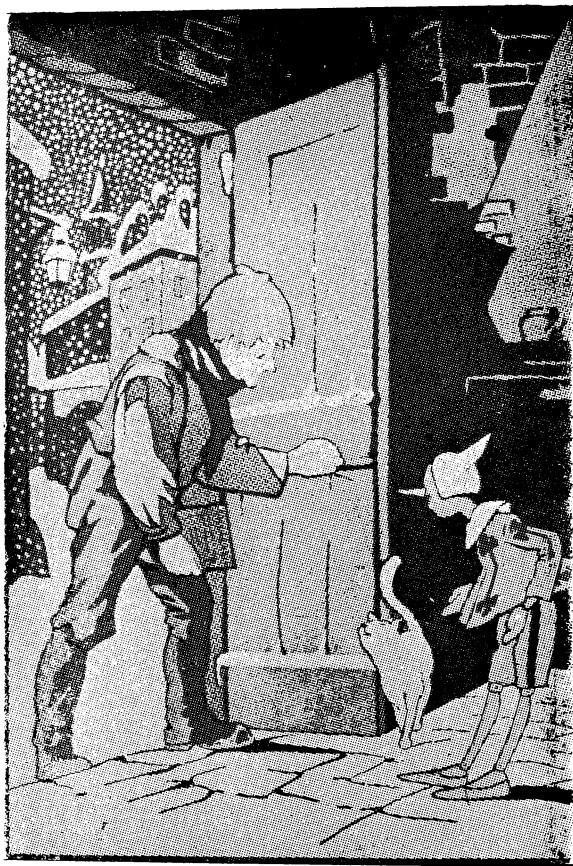
PINOKU SHET ABETAREN PËR TË SHKUE ME PA THEAT- RIN E KUKLLAVE

Kur filloi së reshuni bora, Pinoku me Abetaren e vet të re nën sjetull muer rrugën që të çonte në shkollë; e rrugës në trunin e tij të vogël trillonte mija kështjella në ajr, secilën më të mirë se tjetrën.

Dhe në bisedim me vetvehte thonte:

— Sot në shkollë due me nuanë menjihërë me lexue; nesër do të mësoj me shkruë, dhe mbasnesër do të mësoj numrat. Atëherë në saje të aftësis sime të madhe do të fitoj shumë të holla dhe me të hollat e para që do të më vijnë në xhep, menjihërë do të ia báj babës një setër të mirë prej shtofi. Po pse prej shtofi? Do të ja báj krejt prej argjenti dhe ari me

sumblla brilanti. I shkreti plak për njëmend e meriton: sepse për të më ble libra dhe për të më shkollue, ka mbetë fill në këmishë... Në këte të ftohtë! Vetëm baba mund të jetë në gjendje me bā sakrifica të këtilla!...

Ndërsa flitte me vetëvehtë krejt i gallduem, iu duk sikur, prej së largti, ndigjonte muzikë prej surlesh e tupanesh: pi—pi—pi, pi—pi—pi... dum—e, dum—e, dum.

U ndal dhe ndejti me përgjue. Ato kumbime vijshin nga thellsija e njëj rruge të tërthortë e të gjatë, që të çonte në një katund të vogël të ngrehun në bregdeti.

— Çfarë muzike do të jetë kjo? Sa keq, që më duhet me shkue në shkollë, përndryshe...

Dhe ra në mendim. Por sidoqoftë, njenën dysh duhet ta vendoste! Ja në shkollë ja me shkue me ndëgjue muzikën.

— Sot po shkoj me ndëgjue lodërtit, dhe nesër në shkollë: për shkollë ka gjithmonë kohë — tha mâ në fund ky fëmi rrugac tue i luejtë shpatullat me mospërfillje.

Si tha — ashtu bani. Dredhi tëposhtë në rrugën e tërthortë dhe uq dha kambëve me vrap. Sa mâ tepër vraponte, aq mâ qartë ndëgjonte fishkullimin e surleve dhe bubullimën e tupanit. pi-pi-pi, pi-pi-pi, pi-pi-pi... dum-e, dum-e, dum-e, dum.

Kur që, u gjet midis një sheshi plot me njerëz të cilët shtyheshin reth një barake të madhe drrasash dhe bezi e pikturueme me gjithëfarë ngjyrash.

— Çka është ajo barakë? — pyeti Pinoku një djalosh të atij katundi.

— Lexo se çka shkruen në tabelë, e do ta marrish vesh.

— Kisha me lexue me gjithë qejf, por pikrisht sot nuk di.

— Se ç'hajvan! Atëherë po ta lexoj unë. Merre vesh pra se në këtë tabelë me shkroja të kuqe si gaca është shkruar:

THEATRI I MADH I KUKLLAVE...

— A ka shumë që ka fillue komedija?

— Tash fillon.

— E sa pagohet për hymje?

— Katër pare. —

Pinoku, të cilit i kishin hy
ethet e kureshtjes, e kish hu-
mbë çdo ndjenjë marreje dhe
pa kurrfar turpi i tha djaloshit
me të cilin flitte:

— A don me m'i dhanë ti
katër pare deri nesër?

— Kisha me t'i dhanë me
gjithë qejf, — iu përgjegj dja-
loshi si me tallje — por pikë-
risht sot nuk mund t'i jap.

— Për katër pare po ta
shes xhaketën time, — i tha atë-
herë kuklla.

— Cka më duhet xhaketa
prej letre me lule? Po të bij pak
shí kishte me m'ngjité për shtat e nuk kisha me mujtë me e
hjekë më.

— A don me t'i shitë këpucët?

— Të mira janë me ndezë zjarmin.

— Sa po më jep për kësulën?

— Përnjimend gjâ e bukur! Kësulë prej tulit të bukës! Ta-
man të ma hanë mijt në krye! —

Pinoku ishte si në ferra. Edhe pak i kishte mbetë me bâ
ofertën e fundit; por nuk kishte guxim. Ngurrohej, luhatej dhe
vunte. Mâ në fund i tha:

— A po më jep katër pare për këte Abetare të re?

— Unë jam fëmi dhe nuk blej kurrgjâ prej fëmiysh, — iu
përgjegj bashkëbiseduesi i tij i vogël, i cili ishte shumë mâ i
zgjuet se ai.

— Për katër pare ta marrë unë abetaren — bërtiti një
rishitës i sendeve të vjetra, që ndodhej aty pari.

Dhe libri u shit menjihërë. Dhe kur mendon njeriu se i
shkreti plak Gjepeti kishte mbetë në shtëpi tue u dridhë prej
të ftohtit vetëm me këmishë, për t'i ble djalit të vet Abetaren!

X

KUKLLAT NJOHIN VLLAUN E TYNE PINOKUN DHE E PRESIN ME NJI KËNAQSI SHUM TË MADHE POR SHI NË MA TË BUKRËN KOHË DEL JASHTË I ZOTI I KUKLLAVE ZJARMNGRANSI¹⁾ DHE PINOKU ASHT NË RREZIK ME MBARUE KEQ

Kur hyni Pinoku në theatrin e kukllave ndodhi dishka që çoi peshë të tanë sallën.

Duhet dijtë se perdja ishte çue dhe se komedija porsa kish pasë fillue.

Në skenë shiheshin Arlekini dhe Pulçinela, që po ziheshin me fjalë dhe, si zakonisht, i kërcnoheshin shoqi-shoqit e dukej se nga një ças në tjerin do të kryste shuplaka e dajaku.

Publiku, që i ndiqte me vëmendje të madhe, fikej gazit tue ndëgjue se si përlesheshin këto dy kuklla, që hidheshin e përdridheshin, epshin e merrshin me një mijë të shame aq përnjimend si t'ishin dy frymorë t'arsyeshëm ose dy njerëz të kësaj bote.

Kur që, pa pritë e pa kujtue, Arlekinit iu pre fjala në gojë dhe, tue iu drejtue publikut dhe tue shenue me dorë dikend në fund të sallës, filloi me bërtitë me një zâ dramatik:

— O zot i hyjnueshëm! andërr po shoh apo jam në zhgandërr? Megjithatë ai atje posht është Pinoku! . . .

— Përnjimend Pinoku qenka! — bërtiti Pulçinela.

— Pikërisht ai është! — klithi zonja Rosauratue lëshue veshtrimin nga fundi i sallës.

— Pinoku! Pinoku është — bërtitën në kor të gjitha kukllat dhe brofën prej kuintës²⁾. — Pinoku është! Vllau ynë Pinoku! Rronftë Pinoku! . . .

¹⁾ Zjarmngaranës — ital. Mangiafoco

²⁾ Kuinta (ital. quinta) — skenë e përanshëme në pod të theatrit

— Eja Pinok këtu te unë — bërtiti Arlekini, — eja e për-
qafou me vllaznit tu prej druni! —

Kësaj të thirrune plot dashuni Pinoku iu përgjegj tue brofë
nga fundi i platës këcei në vendet e para, atëherë me një brofje
tjetër këcei në krye të dirigjentit t'orkestrës dhe prej kënde
kcei në palk të shfaqjes.

Asht e pamundun të merren me mend ato përqaftime, ato
rrokje e shtrengime rreth qafës, ato pickime miqsije, ato të
shkrepme krye me krye në shëj vllaznije të vërtetë e të sin-
qertë që merrte Pinoku prej asaj morije aktorësh e aktoresh të
kësaj shoqnije teatrale-bimore.

Ta merr mendja se kjo
që një pamje e përmallue-
shme, por publiku i platës,
tue pa se komedija nuk po
vazhdonte më, e humbi
durimin dhe filloi me bërti-
titë:

— Duem komedin,
duem komedin! —

Por e gjithë britma
ishte e kotë, sepse kukllat,
në vend që ta vazhdojnë
komedin, dyfishuen pote-
rën e britmën dhe, si vunë
Pinokun mbi shpatulla, e
e bajtën në triumf para
dritave në buzë të palkut.

Atëherë duel përjash-
ta i zoti i kukllave, një
njeri kaq i përçudun, sa që
të futte tmerrin soll me e pa me sy. Kishte një alamet mjekrre
si futë e zezë, e aq të gjatë sa i shkonte prej fëtyrës deri në
tokë; mjafton me thanë se kur ecte e rrahte me kambë. Gojën
e kishte të madhe sa një grykë furre, syt i dukeshin si dy fe-
nerë me xhama të kuq, mbrenda të cilëve bájshin dritë llam-
pat, dhe me dorë hidhte e përdridhte një kamxhik të madh
bá prej gjarpijsh dhe bishtash dhelpe, thurrë së bashku.

Porsa u duk i zoti i kukllave nuk bani mâ kush vër me gojë. Mund të ndihej edhe miza tue fluturue. Ato kuklla të mjera, të gjithë mashkuj e femna, dridheshin si thupra n'ujë.

— Pse ke ardhë këtu me pshtjellue theatrin tim? — e pyeti i zoti i kukllave Pinokun me një zâ gogoli të zanun keqas në fyt.

— Më besoni, i ndershëmi zotni, se faji nuk është i imi...

— Mjaft mâ! Sonte i qërojmë hesapet bashkë. —

Dhe përnjimend, porsa mbaroi komedija, i zoti i kukllave shkoi në shtëpin e zjarmit, ku gatunte për vehte për darkë një dâsh të madh, i cili sillej dalëngadalë në hell. E meqenëse i mungojshin drut me e skuqë dhe me e pjekë si duhet, thirri Arlekinin dhe Pulçinelën dhe u tha:

— Ma sillni këtu ate kukëll, që do ta gjeni vjerrë në gozhdë. Po më duket një kukëll e bame prej druni të thamë mirë, dhe jam i sigurtë se, po ta qes në zjarrm do t'i japi një flakë të mirë e ta skuqi ferlikun si duhet. —

Arlekini dhe Pulçinela në fillim mbetën të nguruar; por të tmerruem prej një shikimit të rehtë të zotnis së tyne u bindën. Mbas pak kohe u këthyen në shtëpin e zjarmit, tue sjellë në krah të ngratin Pinok, i cili tue u përpjekë dhe përpëlitë si njala në zall, bërtitte në kupë të qiellit:

— Babë, shpëtomëni, aman shpëtomëni! Nuk due me vdekë. nuk due me vdekë!... —

XI

ZJARMNGRANSI TESHET DHE E FALË PINOKUN, E KY MANDEJ MBRON PREJ VDEKJES MIKUN E VET ARLEKININ

I zoti i kukllave Zjarmngransi (kështu i thojshin) dukej një njeri i hatashëm; sidomos për ate mjekrrën e tij, e cila si ndonji futë ia mbulonte të gjithë krahnorin e i shtrihej deri në fund të kambëve, por në thelbin e zemrës nuk ishte njeri i keq. Për këtë na dëshmon prova se kur pa se si po ja sillshin atë të ngratin Pinok, i cili hidhej e përpëlitej nga të gjitha anët tue bërtitë me të madhe: „Nuk due me vdekë, nuk due me vdekë!” filloi menjherë me u prekë në zemër e me pasë mëshirë, dhe, mbassi u mundue me qëndrue do kohë, më në fund nuk mujti më, por shpërthei në një të teshun me të shurdhue.

Prej kësaj të teshune Arlekini, i cili deri atëherë ishte i zymtë e i strukun si ndonji pulë e lagun, u bâ tanë shend e verë, dhe, tue u sjellë nga Pinoku, i tha me zâ të ultë:

— Lajme të mira, or vllá. I zoti i kukllave teshi dhe ky ásht shêj se ásht prekë në zemër dhe të kà mëshirue, e tash zene veten si të shpëtuem.

Sepse duhet dijtë se të gjithë njerëzit tjerë, kur preken në zemër dhe mëshirojnë ndokend, ose qajnë ose të paktën bâjnë sikur po u kruhen sytë, mirëpo Zjarmngransi çdo herë, kur me të vërtetë prekej në zemër, e kishte zakon që të teshet. Kjo ishte mënyra e tij si janë të gjitha mënyrat që të shfaqet ndishmënia e zemrës.

Mbassi u tesh, i zoti i kukllave, tue e mbajtë vehten edhe më tutje të mugtë në ftyrë i bërtiti Pinokut:

— Mjaft, mos qaj mâ! Vajtimi yt mâ turbulloi barkun... ndej një farë gërçi, i cili gati, gati... *Etsh! Etsh!* e u tesh edhe dy herë tjera.

— Shëndet! ia priti Pinoku.

— Shëndet paç! Po babën e nanën a i ke ende gjallë? — e pyeti Zjarmngransi.

— Babën po, kurse nanën nuk e kam njoftë kurr.

— Kushedi, sa keq do t'i vinte babës tand plak, sikur të jap urdhën tash me të hjedhë në këte prush! I shkreti plak! Më vjen keq për të!... *Etsh, etsh, etsh* — dhe u tesh edhe tri herë tjera.

— Shëndet! — i tha Pinoku.

— Shëndet paç! Fundi i fundit duhet me t'ardhë keq edhe për mue, sepse, si po shef, nuk kam mâ drû, që të skuqet deri në fund ky fërlík dhe ti, të them të drejtën, më je nevojítë për së tepërmi! Por tash m'u prekë zemra dhe s'kam shka me bâ! Në vend tandin do të hedhë në zjarm ndonji kukëll tjetër prej shoqnís seme... Hej, xhandarë! —

Porsa lëshoi këte rudhën, u paraqitën menjherë dy gjandarë prej druni. të stërgjatë e të stërthatë, me kapelë dybrijshe në krye dhe me shpata të nxjerruna në dorë prej millit.

Atëherë i zoti i kukllave tha me një zâ të marrun:

— Rrëmbeni atë Arlekinin, lidhni mirë e mirë, e mandej hidhni të digjet në zjarm. Unë due që dashi im të plqet e të më skuqet mirë! —

Merrni me mend të ngratin Arlekin! Aq i madh ishte tmerrri i tij sa kambët iu lëmekën e rá lëmuç për tokë.

Pinoku tue pa këte skenë trondit-se, shkoi e i rá ndër gjûj të zotit të kukllave dhe tue qajtë me dënësë dhe tue ia lagë me lot të gjitha qimet e asaj mjekrre të gjatë filloi me folë me zâ lutës e të përvajshëm:

— Mëshirë, zotní Zjarmngranës!..

— S'ka zotni këtu! — ia priti me të ashpër i zoti i kukllave.

— Mëshirë — zotni kreshnik!..

— Këtu s'ka kreshnik!

— Mëshirë, zotni komendator!..

— Këtu nuk ka komendator!

— Mëshirë, shkëlqësi!..

Kur ndëgjoi se po e thirrte shkëlqësi, i zoti i kukllave vuni buzën në gaz dhe u bâ menjherë mâ i njerzishëm dhe mâ i mëshirshëm e i tha Pinokut:

— E mirë, çka don prej meje?

— Ju lutem, që të mëshironi për të shkretin Arlekin!

— S'ka mëshirë këtu, nëse të kurseva ty, duhet ta hedhë në zjarm atë, sepse unë due që të më piqet dashi mirë.

— Mbassi qenka puna kështu, — bërtiti me mburrje Pinoku tue u drejtue dhe tue hedhë tejet kësulën e vet prej tultit të bukës, — mbassi qenka puna kështu, unë e di se cila është detyra ime. Përpara zotni, gjandarë! ejani, më lidhni e më hidhni këtu në këte flakë. Jo, nuk është e drejtë që i shkreti Arlekin, miku im i ngushtë, të vdesi për mue! —

Këto fjalë, të shqyptueme me zâ të naltë dhe me një kumbim heroik banë që të shkrehen në vajë të gjitha kukllat, të cilat e soditshin këte skenë. Madjë edhe gjandarët, sado që ishin prej druni, qajshin si t'ishin qingja gjini.

Zjarmngransi në fillim qëndroi i ashpër dhe i palujtshëm si një copë akulli: por mâ vonë, dalëngadalë, filloi edhe ai me u prekë në zemër e me u teshë. Dhe si u tesh një katër pesë herë, mâ në fund i hapi krahët përzemërsisht dhe i tha Pinokut.

— Ti përnjimend qenke djalësh i vyeshëm! Eja këtu e më puth.

Pinoku me një herë vrapoi si kitra dhe iu kalavuer Zjarmngransit për mjekërr dhe i bâni një të puthun të bukur mû në maje të hundës.

— Pra më falët, a? — pyeti i shkreti Arlekin me një fije zani që memzi ndëgjohej.

— Po je i falun! — u përgjegj Zjarmngransi: mandej shtoi tue fshâ e tue luejtë kryet: — shka me bâ! Sonte më duhet me

e hangër dashin gjysëm të pjekun, por herën tjetër kuku për ate që do ta ketë radhën!...

Kur ndëgjuen lajmin e faljes të gjitha kukllat vrapuen në skenë dhe ndezën të gjitha qirat e llampat si në netët e kremteve të mëdha, dhe filluen me këcye e me luejtë. Dhe drita kishte ague e ato endë vallzojshin.

XII

I ZOTI I KUKLLAVE, ZJARMNGRANSI, I FAL PINOKUT PESE DUKATË QË TË IA ÇOJË TË JATIT GJEPETIT, POR PINOKU MASHTROHET PREJ DHELPNËS E MAÇORRIT DHE SHKON ME TA

Të nesërmën Zjarmngransi e thirri Pinokun veçmas dhe e pyeti:

— Si ta quejnë babën?

— Gjepet.

— Çfarë zanati ka?

— I vorfun.

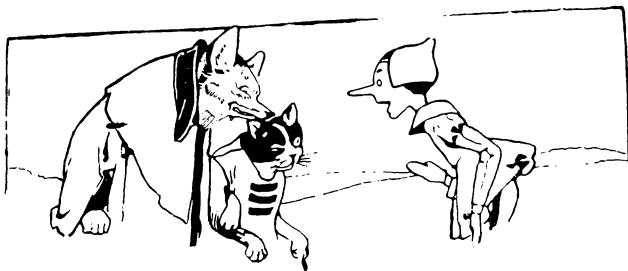
— A fiton shumë?

— Fiton aqë sa mos me pasë kurr asnjë fije meteliku në xhep. Merrni me mend që për të më ble Abetaren për shkollë i është dashtë ta shesi të vetmen setër që kishte në truë, setër e cila arna mbi arna ishte bërë që ndihmo zot.

— I shkreti plak! Po më vjen keq. Që këtu merri pesë dukatë. Shko me njëherë e çoja e bëni shumë të fala prej meje. —

Pinoku, si mund të merrej me mend, iu fal nderës një mijë herë Zjarmngransit, përqafoi njenën mbas tjetrës të gjitha kukllat e shoqnis gjithashtu edhe gjandarët dhe sikur të kishte luejtë mendsh prej gëzimit u nis për rrugë që të këtthehet në shtëpinë e vet.

Por nuk e bëri mirë asnjë gjysëm kilometri kur haqi rruqes një Dhëlpën që çalonte në një kambë dhe një Maçorr të verbët në të dy sytë, dhe që të dy udhëtojnë aty pari, tue i ndihmue njëri tjetrit si shokë të mirë në ditë të ngushta. Dhëlpna, që ishte çalamane ecte tue u mbshtet në Maçorrin, kurse Maçorri, me qenë se ishte i verbët i kishte besue Dhëlpnës që ta udhëhiqte.

— Mirë dita, Pinok, i tha Dhelpna, tue e përshëndetë me njerzi.

— Si ma din ti emnin? — pyeti Pinoku.

— Ta njof mirë babën.

— Ku e ke pá?

— E pashë dje te dera e shtëpis së vet.

— E shka bante?

— Ishte fill në këmishë e cakllonte prej ftoftit.

— I shkreti babë! Por, me ndihmë të zotit, prej sodit e mbrapa nuk do të dridhet má!..

— Pse?

— Sepse unë jam bâ nji alamet zotnije.

— Ti je bâ alamet zotnije? — tha Dhelpna, dhe filloi me qeshë me të madhe e me tallje; edhe Maçorri, por që të mos shihej, kishte çue kambët e para, dhe bante sikur po përdridhte musteqet.

— S'është kjo punë për të qeshë — bërtiti Pinoku i zemruem — po më vjen keq me ua çue langun e gojës por kqyrni nji herë këtu, nëqoftëse merrni vesht nga këto punë, pesë copë dukatë ari.

Dhe nxuer paret, të cilat ia kish dhurue Zjarmngransi.

Kur ndigjuen tingllimën e kandshëme të këtyne të hollave, Dhelpna si pa dashje zgjati kambën, e cila dukej e shtangueme, kurse Maçorri hapi që të dy syt si dy llampa të blerta, por i mbylli menjihërë, kështu që Pinoku as që mujti me i vù re.

— E tash — e pyeti Dhelpna — shka do të bâjsh me këto të holla?

— Para së gjithash — u përgjegj Pinoku — do t'i blejë babës një setër të re, krejt prej ari dhe argjenti, e me pulla brilanti, mandej do të blejë një abetare për vehte.

— Për vehte?

— Po sigurisht: sepse due të shkojë në shkollë dhe të mësoj si duhet.

— Kqyrë këtu — i tha Dhelpna — për shkak të dëshirës së marrë për studim e kam humbë një kambë.

— Kqyrë këtu — i tha Maçorri — për shkak të dëshirës së marrë për studim kam humbë dritën e të dy syve. —

N'atë çast një Mullëjë, që qëndronte e strukun në gardh buzë rrugës filloi me këndue e tha:

— Pinok, mos ndigjo këshillat e këqija të shokëve, përndryshe. besa ke me u pendue! —

E shkreta Mullëjë, më mirë të mos i kishte thanë këto fjalë kurr! Maçorri, me një të brofun të madh u hodh mbi të dhe tue mos e lanë që të bājë as oh e kapërdini në një kafshore me gjithë pupla.

Kur e hangër dhe i fshini buzët, përsëri mbylli syt dhe filloi të shtihet i verbët si më përpara.

— E shkreta Mullëjë! — i tha Pinoku Maçorrit — pse u solle kaq keq me të?

— Deshta me i dhanë mend. Kështu herë tjera do ta ketë mendjen e nuk do të përzihet në bisedim të huej.

Kishin kalue më tepër se gjysën e rrugës, kur Dhelpna tue u ndalë pa pritë e pa kujtue i tha kukllës:

— A don me dyfishue numrin e atyne dukatëve?

— Po, si?

— A don prej atyne pesë dukatëve të krymtë me i bënë një qind, një mijë, dy mijë?

— Po, ta merr mendja! E në ç'mënyrë?

— Mënyra është krejt e lehtë. Në vend që të këthehesht në shtëpin tande, duhet të vijsh me në.

— E ku do të më çoni?

— Në qytetin e Turulluqve. ¹⁾ —

Pinoku u mendue pak mandej tha pa ngurue fare:

— Jo nuk due me ardhë. Tash jam afër shtëpis dhe due të shkoj në shtëpi ku më pret baba im. Kushedi, i shkreti plak sa ka fshâ dje, kur ka pá se nuk po këthehem. Fatkeqsisht, kam qenë një djalë i keq, dhe Bulkth-folësi kishte arsye kur thonte: „Fëmijt e pa ndëgjueshëm nuk do të shohin ditë të mira në këte botë”. Dhe unë e kam provue në vet-vehte, sepse më kanë ndodhë shum fatkeqsina, madjë edhe dje kam qenë në rrezik në shtëpin e Zjarmngransit. . . Brrr! Po më ngjethet shtati vetëm kur po më kujtohet!

— Animâ, tha Dhelpna, po don me shkue në shtëpin tande? Ani mirë, aq mâ keq për ty!

— Aq mâ keq për ty! — përsëriti Maçorri.

— Mendó mirë, Pinok, sepse ti po i bjen me shkelm fatit.

— Fatit! — përsëriti Maçorri.

— Ata pesë dukatë të tu sot a nesër do të bâheshin dy mijë.

— Dy mijë — përsëriti Maçorri.

— Po si është e mundun që të bâhen aqë shum? — pyeti Pinoku, tue mbetë me gojë hapun prej habís.

— Tash po ta shpjegoj me të shpejt — tha Dhelpna. — Duhet ta dijsh se në qytetin e Turulluqve gjindet një fushë e bekueme e quejtun prej gjithkujt Fusha e Mrekullive. Ti çel në këte fushë një gropëz të vogël dhe ven mbrenda, për she-mbull, një dukat ari. Mandej e mbulon gropën me pak dhë, e vadit me nja dy kofa ujë burimi, i hedh sipër një grusht krypë, dhe në mbramje shkon e flen në shtrat pa kurrfarë kujdesi Ndërkaq gjatë natës, dukatët bulzojnë e lulzojnë, e në mëngjes, kur të ngrihesh, porsa të mrrijshë në fushë çka të gjejsh? Gjen një alamet pemë plot me aq dukatë ari sa kokrra gruni mund të ketë një kallí i bukur në muejin e qershorit.

¹⁾ barbagianno — buf; fig. turullak, budallë — shën. i përkth.

— Mirë pra — tha Pinoku gjithnji më tepër i habitun — sikur të vej në gropë në atë fushë të pesë dukatët, sa dukata do të gjejë të nesërmen?

— Hesap krejt i lehtë — përgjegji Dhëlpna — hesap që mund të bëjsh në maje të gishtave. Merre me mend sikur çdo dukat të të japi nga një kalavesh me pesëqind dukatë: shumëzë pesëqindshin me pesë dhe të nesërmen do të gjejsh në xhep dy mijë e pesëqind dukatë tingluesë e të shkëlqyeshëm.

— Sa gjë e bukur! — bërtiti Pinoku, tue këcye prej gëzimit. Porsa t'i vjeli këta dukatë, do të mbajë për vehte dy mijë, kurse pesëqind dukatë do të ju a fali ju të dyve!

— Neve me na falë? — tha Dhëlpna tue u vra dhe tue u shti si e fyeme. — Prite zot!

— Prite zot! — tha edhe Maçorri.

— Sa njerëz të mirë! — mendoi me vetëvehte Pinoku: e harroi të jatin, setrën e ré, Abetaren dhe të gjitha premtimet e miratë i tha Dhëlpnës dhe Maçorrit:

— Ani, po shkojmë prá. Po vij me ju. —

XIII

HOTELI I „GAFORRES SË KUQE”

Ec, ec, e ec, tekembramja, njaty në të errun mërrijtën te hoteli i „Gaforres së Kuqe”.

— Të këthehemi pak këtu — tha Dhelpna — sa të hamë një kafshatë bukë dhe të pushojmë ndonji orë. Në mesanatë nisemi përsëri për rrugë që të mund të mërrijmë të nesrit në mëngjes në Fushën e Mrekullive. —

Si hynë në hotel, u ulën që të tre pranë tryezës: por asnjëni prej tyre nuk kishte apetit.

Maçorri i shkretë i cili vuente shumë prej stomakut, nuk mujti me hangër tjetër veç një tridhetë e pesë peshq-mustak të mirë me salcë domatesh dhe një katër pjata planca me djath parmegjan: e mbassi plancat nuk iu dukën të yndyrshëm sa duhet, kërkoi një tri herë me i qitë tlynë e djath të grimë!

Edhe Dhelpna kishte me shti ndonji send në gojë, por, meqenëse mjeku e kishte porositë me mbajtë peris, iu desht me u kënaqë vetëm me një lepur të ambël e majhosh me do zogj pulash të majmë dhe me gjela që porsa fillojnë me ia thanë kangës. Mbas leprit urdhnoi t'i bijshin, më fort për shije se sa për ù, një çini me flanza, shkurta, lepra të butë, bretkoca, hardhuca e rrush të llojit më të mirë; e mandej nuk deshti më tepër. Kaq fort i ishte neveritë gjella, thonte ajo, sa nuk mundet me shti kurrgjâ në gojë.

Ai që hangër më pak se të gjithë ishte Pinoku. Kërkoi një thelb arre dhe një kore buke dhe të gjithë e la në pjatë. I shkreti djalosh andrronte vetëm Fushën e Mrekullive, i bluen-te në bark qysh më përpara dukatët e veta.

Mbassi hangrën darkën Dhelpna i tha të zotit të hotelit:

— Na bani gati dy dhoma të mira, njenën për zotni Pinokun dhe tjetrën për mue dhe shokun tim. Përpara se të nisemi do ta bájme një sy gjumë. Por të keni kujdes se në mesnatë duhet të na çoni prej gjumit për ta vazhduë rrugën tonë.

— Si urdhnoni zotni, — përgjegji gjelltori e ia bani me sy Dhelpnës e Dacit si me dashtë me thanë: „Mos kini merak se e mora vesh ku është puna! . . .” -

Porsa pat ra Pinoku në shtrat, e zú gjumi menjihërë dhe filloi me pa ándrra. Dhe i dúkej si të ishte mú në midis të një fushe, e kjo fushë mbushë me pemë plot me kalavesha, e këta kalavesha plot me dukatë ari, të cilët tje u luhatë prej erës tingllojshin *tring, tring, tring* si me dashtë me thanë: „Kush të dojë le të vijë e të na marrí”. Por taman kur po shtrinte dorën për me i marrë me grushta gjithë ata dukatë të mrekullueshëm dhe me i shti në xhep, Pinokut ia nxuerrën gjumin keqas tri krisma të randa që trokitën derën e dhomës.

Ishte i zoti i hotelit i cili kish ardhë për t'i dftue se ishte mesnatë.

— Po shokët e mij a janë gati? — pyeti Pinoku.

— Gati janë, qysh kur! Ata janë nisë tash dy orë.

— Po pse janë ngutë kaq fort?

— Sepse Maçorri ka marrë një lajm të keq se klyshi i tij më i madhi është sëmundë keqas prej morthi në kamb, dhe është në rrezik me vdekë.

— Po darkën a e kanë pague?

— Po kush me e pague? Ata janë njerëz shumë t'edukuem, e nuk bëjnë zotnis sate sate një frymje të këtillë.

— Mëkat! Një frymje e këtillë do të më shkante fort për shtat! — tha Pinoku tue e krue kryet. Mandej pyeti:

— Po ku thanë se do të më presin ata miqt e mij?

— Në Fushën e Mrekullive, nesër në mëngjes, porsa t'agojë dita. —

Pinoku pagoi një dukat për darkën e vet dhe të dy shokëve, e mandej u nis.

Por mund të thuhet se dueli si i verbti tue prekë me dorë, sepse përjashta ishte kaq terr i madh sa nuk shihej as gishti para hundës. Në fushë dhe rreth e rrotull nuk ndihej kurrgjâ e gjallë, as gjethi nuk luate. Vetëm disa zogj nate, tue kalue prej një gardhi në tjetrin, i rrahshin krahët mbi hundën e Pinokut, dhe ai tue u zbrapë prej frige bërtitë: — Kush është aty? — dhe jehona prej kodrave rreth e rrotull përsëritte larg e larg: Kush është aty? kush është aty? kush është aty?

Ndërkaq, tue ecë vuni re në trupin e njëj peme një kafshë të vogël e cila ndriçonte me një dritëz të zbehtë e të mekun, si një dritë nate mbrenda një lllampe prej porculani të tejdukshëm.

— Kush je ti? — pyeti Pinoku.

— Jam hija e Bulk-folsit — përgjegji ky frymor i vogël, me një fije zani të hollë që dukej sikur vinte prej botës tjetër.

— Shka don prej meje? — i tha kuklla.

— Due me të dhanë një këshillë. Dredhò rrugë e çoja ata katër dukatë që të kanë mbetë plakut tand të ngratë, i cili po vajton dhe po heqë zi që nuk po të sheh më.

— Nesër baba im do të jetë zotni i madh, sepse këta katër dukatë do të bâhen dy mijë.

— Mos u besó, more djalosh atyne që thonë se bâjnë të pasun mbrenda një dite. Ata janë ose të marrë ose mashtruesa! Ndigjomë mue e këtheu mbrapa.

— Mirëpo unë due me shkue përpara.

— Tash është vonë! . .

— Due me shkue përpara.

— Nata është e errtë..

— Due me shkue përpara.

— Rruga është e rrezikshëme. . .

— Due me shkue përpara.

— Ki mendjen se fëmijt që duen me bâ në krye të vet heret a vonë pendohen.

— I njajti avaz. Natën e mirë, Bulk.

— Natën e mirë, Pinok, e zoti të ruejtë prej të keqes e prej cubave! —

Porsa i tha këto fjalët e fundit, Bulkth-folsi u fik menjherë, si fiket një qiri kur i fryn kush nga sipër, dhe rruga u bâ edhe mâ e errtë se ishte.

XIV

PINOKU, NGA SE NUK I NDËGJOI KËSHILLAT E MIRA TË BULKTH-FOLSIT, HASI NDËR CUBA

— Përnjimend — tha me vetëvehte kuklla tue vazhdue rrugën — sa fatkeq që jemi na fëmija! Të gjithë na bërtasin. gjithkush don me na qortue, të gjithë na japin këshilla. Po t'i lash me folë, të gjithëve do t'u mbushej mendja se janë efnit dhe mësuesit tanë; të gjithë: madjë edhe Bulkth-folsit. Që po e zamë: pse nuk e kam ndëgjue atë Bulkth të mër-zitshëm, kush zoti e di se sa fatkeqsina, simbas mendimit të tij, duhet të më ndodhin. Do të ndeshkam edhe në cubat! Aq më mirë, sepse cubave nuk u zâ besë as që kam besue ndonjherë në 'ta. Simbas mendimit tim cubat i kanë trillue

babat tanë pikërisht që të frigësojnë fëmijët e vet, të cilët duen me dalë natën jashtë. Mandej, edhe sikur t'i hasi rrugës, athue se kisha me u tutë, a? As ndërmend nuk do të më shkonte! Kisha me u dalë para fëtyrës tue u bërtitë: „Zotni cuba, shka doni prej meje? A e dini se me mue s'ka shaka! Shkoni pra në punën tuej, e mos e çilni gojën!” Mbas këtyne fjalëve të thanuna përnjimend, ata cuba qyqana — që sikur po i shoh — kishin me ikë si era. Mirëpo nëse janë aq të panjerëzishëm sa mos me dashtë me ikë, atëherë do të iksha unë, dhe kështu kishte me mbarue puna... —

Por Pinoku nuk mujt i krye mirë këto mendime. sepse n'atë çast iu bënë sikur ndjeu mbas vehtes një shushuritje gjethësh.

U këthye me pa, kur që në terr vû re dy figura të zeza e të shëmtueme, të futuna në dy thasë qymyri dhe vrapojshin mbas tij me hapa të mëdhaj e në maje të gishtave si dy lugetën.

— Qe përnjimend! — tha me vetëvehte: dhe tue mos dijtë se ku me i mëshefë ata katër dukatët, i mëshefi në gojë dhe pikërisht nën gjuhë.

Mandej provoi me ikë. Por nuk mujt i bënë as hapin e parë, kur ndjeu se e kishin kapë për krahu, dhe ndëgjoi dy zanë të tmershme, që i thanë:

— Ja paret, ja shpirtin! —

Pinoku tue mos mujtë me folë, sepse i kishte të hollat në gojë, ngërdheshej e shtremnonte gojën dhe bënë njëmijë të përdredhuna për tu diftue atyne dy cubave të rrasun në thasë, të cilëve u shiheshin vetëm syt prej vrimave të thasëve, se ai ishte vetëm një kukëll e mjerë, që nuk kishte kurrëgjâ mbas shpirtit.

— Hajde, hajde! Leni fjalët e qit paret! — bërtitën kërcnueshëm që të dy cubat.

Pinoku u jipte shëj me duer e me kambë si me dashtë me thanë: „Nuk kam”.

— Qiti paret se mbarove, — tha ai cubi që ishte pak më i gjatë nga shtati.

— Mbarove! — përsëriti tjetri.

— Dhe mbassi të mbysim ty do të mbysim edhe babën tand!

— Edhe babën tand!

— Jo, jo, jo, të shkretin babën tem! — bërtiti Pinoku me një zâ dëshprimi: por tue bërtitë kështu, dukatët i tinglluen në gojë.

— Ah, xhakajduer! Paret i paske mëshefë nën gjuhë? Pshtyj shpejt jashtë! —

Por Pinoku s'donte me marrë vesht.

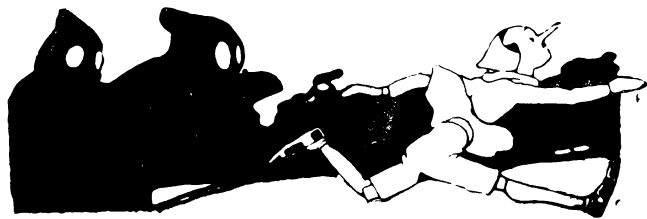
— Ah, po shtihesh i shurdhë, a? Prit, se tash do të bëjmë ne që ti pshtysh me përdhuni! —

Dhe përnjimend njëni prej tyne e kapi kukllën për maje të hundës dhe tjetri për mjekërr, dhe filluen me e ngrehë mizorisht njëni në një anë dhe tjetri n'anën tjetër për ta shtrëngue që ta hapte gojën: por që punë e kotë. Goja e kukllës dukej si t'ishte e mbërthyeme dhe e gozhdueme.

Atëherë ai cubi që ishte mâ i vogël nga shtati nxuerr prej xhepit një alamet thike dhe u mundue me ia futë midis buzëve; por Pinoku, i shpejtë si vetima, e kafshoi me dhambë, ia coptoi krejt, dhe e pshtyni; por merrni me mend çudin e tij, kur vûni re se në vend të dorës kish pshtye në tokë gëthapën e maçorrit.

Trimnue prej kësaj fitorje të parë Pinoku shpëtoi prej këtyne cubavet dhe, si kapërcei gardhin përbrë rrugës, u vû në t'ikun nëpër ara. Edhe cubat iu lye mbrapa, si dy qej mbas një lepri: dhe ai që kish humbë një gëthapë, vraponte vetëm me një kambë, dhe as që dihet se si.

Mbas një pesëmbëdhjetë kilometrash vrapimi, Pinoku nuk mujti mâ. Tue pa vehten të sharruem, u kalavuer për një pemë pishe dhe u vû me ndejë në maje të degëvevet. Edhe cubat u përpoqën me u kacavjerë, por kur mërrijtën në gjysën e

trupit rrëshqitën dhe u rrëzuen për tokë të gërvishtun duersh e kambësh.

Megjithkëtë nuk mendojshin se e kishin humbë luftën: mblodhën një turrë drush të thata dhe ndezën zjarmin në rrânzë të pishës. Sa çel e mëshel sytë pisha filloi të ndizet e të marrë flakë si qiriu n'erë. Pinoku, tue vù re se flaka po ngjitej gjithnji përpjetë, për të mos mbarue si pëllumb i skuqun, bëni një këcim të mrekullueshëm prej majës së pishës dhe u vù përseri në turr të vrapit nëpër ara e vneshta. Dhe cubat mbas tij, gjithnji mbrapa, pa u lodhë aspak.

Ndërkaq drita kishte fillue me ague, kurse ata vazhdimisht vrapojshin; kur që pa pritë e pa kujtue Pinoku has në një gropë të madhe e të thellë, plot me ujë të ndytë, ngjyrë kafeje me tambël. Po tash? „Nji, dy, tre!” — bërtiti kuklla e, tue marrë turr mirë e mirë, kapërcei n'anën tjetër. Edhe cubat këcyen, por, meqenëse nuk e patën marrë masën mirë, plluf!... e të ranë mû në midis të gropës. Pinoku, i cili ndeju të ramit e tyne dhe të stërpikunit me ujë u bërtiti tue qeshë e tue mos e ndalë vrapimin:

— Ju baftë mirë banja, zotni cuba. —

Dhe ndërsa ishte tue mendue se si ishin mbytë, kur sjellë kryet, ven re se po e ndiqshin me vrap që të dy, gjithnji të zhytun n'ata thasë të tyne, prej të cilëve kullonte uji si prej dy shportash të laguna.

XV

CUBAT E NDJEKIN PINOKUN; E MBASSI E ZANË, E VJERRIN PËR NJI DEGË TË LISIT TË MADH

Atëherë kukllën e lëshoi zemra dhe që gati kah shtrihet për tokë e me u dorëzue, kur tue shikue rreth e rrotull vuni re n'atë blerim t'errtë të pemëvet se si ndriçonte prej së largu një shtëpizë, bardhë si bora.

— Sikur të kem edhe aq frymë sa të mëriij deri n'atë shtëpizë, ndoshta do të shpëtojsha — tha me vetëvehte.

Dhe t'ue mos u ngurue asnjë çast filloi përsëri me vrapue nëpër pyll me të najtin turr. Por cubat gjithnjë mbas tij.

Dhe mbas një vrapimi dëshprues prej gati dy orësh, më në fund krejt i raskapitun mëriijti te dera e asaj shtëpize dhe trokiti.

Nuk u përgjegj kurrkush.

Trokiti prap më me forcë, sepse ndëgjoi se po i afrohej zhaplima e hapave dhe dihatja e thellë dhe e raskapitun e ndjekësavet të tij.

Përsëri heshtje.

Kur pa se trokitja nuk po ka dobi, filloi me i ra dëshprueshëm derës me kambë e me krye. Atëherë duel në dritare një vashë e bukur, me flokë të kaltërt dhe me fëtyrë të bardhë si tamblu, me sy të mbyllun e me duer të kryqueme mbi krahnuer, e cila pa luejtë buzët aspak, tha me një zâ që dukej sikur të vinte prej botës tjetër:

— Në këte shtëpi nuk gjindet kurrkush. Të gjithë janë të vdekun.

— Çilma, të paktën, ti! — bërtëti Pinoku me një zâ vajtues dhe lutës.

— Jam e vdekun edhe unë.

— E vdekun? po shka ban atëherë aty në dritare?

— Po pres arkivolin që të vijë me më marrë. —

Porsa tha këto fjalë vasha u zhduk, dhe dritarja u mbyll pa kurrfarë zhurme.

— O vashë e bukur me flokë të kaltërt, — bërtitte Pinoku — mëshirë e ma hap derën! Mëshiro për një fëmijë të mjerë, të ndjekun prej cub... —

Por nuk mujti as me e mbarue fjalën, sepse ndjeu se si e rrokën për qafe, dhe njofti ata dy zane të cilët hungruen kërcnueshëm:

— Tash s'ke me na ikë mâ! —

Tue pà vdekjen me sy, kuklla filloi të dridhet aq fort sa prej dridhjeve i kërsitshin nejet e kambëve të tija prej druni dhe katër dukatët që i kishte mësheh nën gjuhë.

— E tash? — e pyetën cubat — a don ta hapish gojën, apo jo? A! S'po don me u

përgjegjë, a?... Prit, prit: se këtë herë do të bâjmë ta hapish me përdhunë!... —

Nxuerrën jashtë dy alamët thikash të gjata, të mprehta si brisqe rroje, e ti ranë *paf e paf*... dy herë në midis të shpinës.

Mirëpo kuklla për fat të mirë ishte e bame prej druni shumë të fortë prandej tehat u thyen, e tu banë copë e grimë, dhe cubat tue mbajtë në duer dorëzat e thikave, mbetën tue këqyrë njëni tjetrin.

— Prit, prit; — tha atëherë njëni prej tyre — duhet ta vjerrim!

— Ta vjerrim përsëriti edhe ai tjetri.

Shka thanë edhe banë; ia lidhën duert mbas shpine, ia vunë lakun në fyt dhe e vuerën në një degë të njëj peme vigane, të quejtun Lisi i madh.

Mandej u ulën aty afër në bër për me pritë që kuklla të jipte shpirt; por kuklla edhe mbas tri orësh i mbante syt e hapun, kurse gojën e mbyllun dhe përpëlitej më fort se kurr.

Kur u mërzitën më së prituni, iu këthyen Pinokut dhe i thanë tue u ngërdheshë:

— Lamtumirë deri nesër. Kur të këthehemi nesër, shpresojmë se do të jesh aq i njerëzishëm sa të të gjejmë të vdekun e të mbaruem e me gojë të hapun.

Dhe shkuen.

Ndërkaq ishte çue një murla i fortë i cili tue frye e fishkullue me tërbim e përlaste andej-këndej të vjerunin e shkretë, si t'ish-te rrumi i kumbonës që valavitetet ditën e kremteve. Ajo luhatje i shkaktonte dhimbje të forta, dhe laku, i cili shtrëngohej gjithnji e më fort rreth fytit, ia merrte frymën.

Pak nga pak syt filluen me iu vù ag; dhe ndonse e ndjente se po i afrohej vdekja, prap se prap shpresonte se në një çast o në tjetrin do të ia behte ndonji shpirtdhimshëm për me i ardhë në ndihmë. Por kur, prit e prit, pa se nuk po dukej kurrkush, ama kurrkush, atëherë i flutroi mendja te i jati... dhe belbëzoi gati si tue hjekë shpirt:

— Ah, baba im, sikur të ishe këtu!...

E nuk pat frymë me thanë më tjetër. Mbylli syt, hapi gojën, shtrini kambët dhe, mbassi i dha edhe njëherë sa muji vëhtes, mbeti i shtanguem.

XVI

VASHA E BUKUR ME FLOKË TË KALTËRT ÇON E E MERR KUKLLËN: E SHTRIN NË SHTRAT, DHE THËRRET TRE MJEKË PËR TË PA NËSE ASHT GJALLË A VDEKË

Në kohën, ndërsa i ngrati Pinok i vjerrun prej cubave në një degë të Lisit të madh dukej më tepër i vdekun se i gjallë. Vasha e bukur me flokë të kaltërt duel përsëri në dritare dhe kur pa atë fatzi vjerrun pezull me konop në fyt që përplasej e hidhej e përdridhej në furin e murlanit, i rrahi tri herë shuplakët dhe bani tri krisma të vogla.

Mbas këtij sheji u ndigjue një zhurmë e madhe krahësh, të cilët fluturojshin me një shpejti të rrufeshme, dhe një skyfer i madh erdh e zû vend në mbështetjen e dritares.

— Çka urdhënoni, Zana ime i hijshëme? — tha Skyferi tue ulë sqepin në shëj nderimi: (sepse duhet dijtë se Vasha me flokë të kaltërta, fundi i fundit, nuk ishte kurrkush tjetër veçse një Zanë fort e mirë, e cila prej më se njimijë vjetë jetonte n'afërsit e këtij pylli).

— A po e sheh atë kukëll vjerrë pezull në një degë të Lisit të madh?

— E shoh.

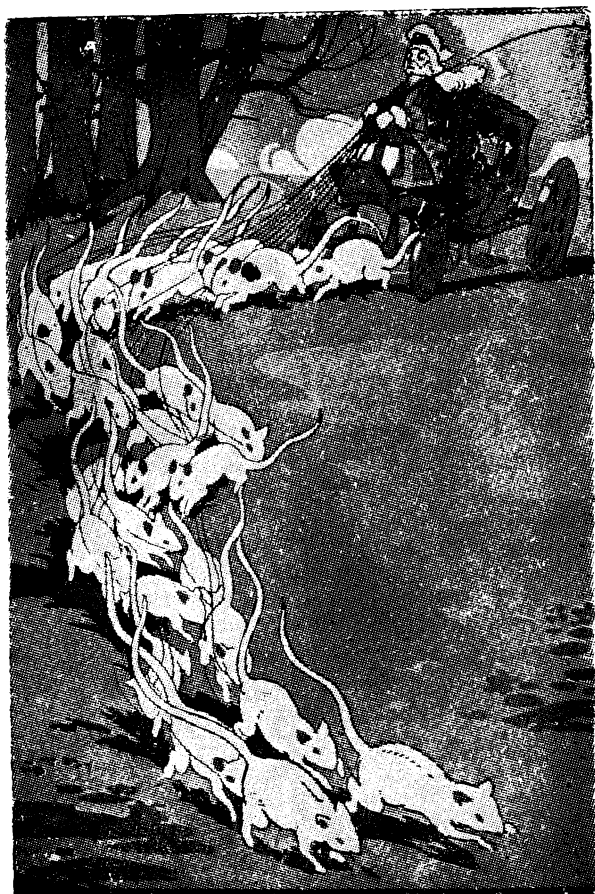
— Mirë fort: fluturo menjihërë atje: këpute me sqepin tand të fuqishëm nynin që e mban pezull n'ajr dhe ulë lehtas e shtrije mbi bår nën hije të Lisit.

Skyferi fluturoi dhe mbas nja dy minutash u këthye, e tha:

— Atë shka m'urdhënuet e kreva.

— Po si e gjete, gjallë a vdekë?

— Në të pamë dukej i vdekun, por nuk do të ketë vdekë endë krejtsisht, sepse porsa ia këputa lakun që ia shtrëngonte

fytin, lëshoi një të fshame, tue murmurue me zâ t'ultë: „Tash jam mâ mirë!”.

Atëherë Zana, tue rrahë shuplakët dha dy krisma, dhe erdhi një Qen-leshatak, i cili ecte shtatdrejtë në dy kambët e mbrapme, tamam si t'ishte njeri.

Qeni-leshatak ishte i veshun si vishen karocjerët në dit krentimi të mëdha. Kishte në krye një kapelë me tri brina, rreth e rrotull prarue n'ar, një perukë të bardhë me kaçurrela, të cilat i lëshoheshin nën qafë, një xhybe ngjyrë çokollate me pulla brilanti e me dy xhepa të mëdhej për me shti eshtnat, që ia falte në kohën e drekës zoja e shtëpis, një palë pantollona të shkurta kadifeje bojë alli, çarapë të mëndafshta, këpuçë të shkurta, e përmbropa një lloj pëlhurë që i ngjante faqes së çadrës, krejt prej mëndafshi të kaltërt për me shti mbrendë bishtin në rast se fillonte me pikue shi.

— Kqyr Medor! — i tha Zana Qenit-leshatak. — Përgatit menjherë mâ të mirën karrocë prej shtallës sime dhe shko në pyll. Kur të mërrish te Lisi i madh, do të gjejsh atje të shtirimë në bar një kukëll të ngratë gjysëm të vdekun. Çoje lehtas, vene në jastyqe të karrocës dhe sillma këtu. A more vesht? —

Qeni-leshatak, për me tregue se kishte marrë vesht, luejti rja tri-katër herë pëlhurën e mëndafshit të kaltërt që kishte mbrapa, dhe u nis vrap si një kal azgan.

Mbas pak kohe u pa tue dalë prej shtallës një karrocë e vogël bojë qielli, mbushun nga të katër anët me pupla kanarinash dhe përmbrenda lye me kajmak, me krem e me biskota. Karrocën e tërhiqshin njëqind pendë mij të bardhë, kurse Qeni-leshatak ishte ulun në pope të karrocës dhe fishkullonte djathtas e majtas me kamxhik si karocjeri kur ka frigë se mos të vonojë.

Nuk kaori as një çerek ore dhe karrocëza u këthye dhe Zana e cila pritte në pragun e derës, e rroku të mjerin Pinok për qafe, e çoi në një dhomëz me mure sedefi dhe dërgoi me thirrë mjekët më të mirë që ishin n'ato vise.

Dhe mjekët ia mërrijtën menjihërë, njëni mbas tjetrit: erdhën një Korb, një Hut dhe një Bulkth-folës.

— Do të dëshirojsha me ndie prej jush zotni, — tha Zana, tue iu drejtue të tre mjekëve të mbledhun krye mbi krye te shtrati i Pionokut — do të dëshirojsha me ndie prej jush nëse kjo kukëll është gjallë apo vdekë! . . .

Kësaj thirrjeje, Korbi, tue u avitë i pari, ia preku Pinokut dellin e dorës mandej ia preku hundën, mandej gishtin e vogël të kambës; dhe kur e preku mirë e mirë, i tha këto fjalë me një farë madhështije:

— Simbas mendimit tim kuklla ka vdekë e ka mbarue; por nëse për fat të keq nuk ka vdekë, atëherë ky është shej i sigurt se është gjithnjë gjallë!

— Më vjen shumë keq — tha Huti — se më duhet me i kundërshtue Korbit, mikut dhe kolegut tim të ndershëm: simbas mendimit tim, përkundrazi kuklla është gjithnjë gjallë, dhe nëse për fat të keq nuk do të jetë gjallë, atëherë është shëj se do të ketë vdekë përnjimend!

— Po ju nuk po thoni kurrëgjá? — pyeti Zana Bulkth-folësin.

— Unë them se një mjek me mend, kur të dijë se shka flet, është shumë më mirë që mos ta çeli gojën. Fundi i fundit kjo kukëll nuk është ndonjë fizionomi e ré, unë e njof si paren e kuqe! . . . —

Pinoku, i cili deri në atë kohë kishte ndejë shtrimë i shtatëngun si një copë e vërtetë druni, bëri një përpëllitje dhe e trënditi të gjithë shtratin.

— Kjo kukëll këtu — vazhdoi Bulkth-folësi — është një hajhuj që s'e ka shoqin. . .

Pinoku i hapi dhe i mbylli syt menjherë.

— Ky është një fëmi i pa hajr, një demel, një rrugaç. . . — Pinoku e mshefi fëtyrën nën çarshaf.

— Kjo kukëll këtu është një fëmi i pa ndëgjueshëm, i cili do ta bëjë me plasë zemrën të jatit të ngrat! . . .

Në këtë çast u ndien në dhomë kumbimet e njëj vajtimi dhe dënese të ngashnjueme. Merrni me mend se si e ndien vehten të gjithë, atëherë kur e çuen pak çarshafin dhe vuen ré se ishte Pinoku që qante dhe vajtonte me dënese.

— Kur qan i vdekuni, është shëj se gjindet në rrugën e shërimit — tha madhnisht Korbi.

— Më vjen shumë keq që duhet t'i kundërshtoj mikut dhe shokut tim të ndershëm — shtoi Huti — por simbas mendimit tim, kur qan i vdekuni, është shëj se nuk i pëlqen me vdekë. —

XVII

PINOKU HAN SHEQERIN, POR NUK DON TË PIJË BARIN; MIRËPO KUR SHEF VORREZTARËT QË VIJNË ME E MARRË, ATËHERË E PIN BARIN. MANDEJ THOT NJI RRENË DHE PËR NDESHKIM I ZGJATOHET HUNDA

Porsa duelën prej dhomës që të tre mjekët, Zana iu afrue Pinokut dhe, mbassi ia vuni dorën në ball, vuni re se e kishin kapë një palë ethe aq të forta, sa nuk spjegohet me gojë.

Atëherë ajo shkruini në një gjysëm gote ujë një pluhun të bardhë dhe ia dha Pinokut e i tha me fjalë të ambla:

— Pije këte dhe për pak ditë do të shërohesh. —

Pinoku kqyri një herë gotën, shtremnoi pak buzët, e mandej e pyeti me një zâ vajtues.

— A është i ambël apo i idhtë?

— Asht i idhtë, por ka me të bâ mirë.

— Nëse është i idhtë, nuk e due.

— Më ndëgjo mue: pije.

— Mue nuk më pëlqejnë gjanat e idhta.

— Pije: dhe mbassi ta kesh pi, do të jap një kokërr sheqer për ta ambëlcue gojën.

— Ku është kokrra e sheqerit.

— Qe ku është — tha Zana — tue ia nxjerrë prej kutís së sheqerit të prarueme në ár.

— Mâ përpara due kokrrën e sheqerit, mandej do ta pijë atë drej uji të idhtë.

— Apo mâ jep fjalën?

— Po...

Zana ia dha kokrrën e sheqerit, dhe Pinoku mbassi e grimcoi dhe e përbini menjherë i tha mandej tue lëpi buzët:

— Sa mirë do të ishte sikur edhe sheqeri të ishte bar!
Atëherë do të bajsha kurë për çdo ditë.

— Tash mbaje premtimin dhe pij këto pak pika uji, të cilat do ta këthejnë shëndetin. —

Pinoku e muer gotën qartaqefas në dorë dhe futi në te majën e hundës, mandej ia afroi buzët, mandej ia këthejë përsëri hundës dhe futi në te majën: ma në fund tha:

— Asht shumë i idhtë! Shum i idhtë! Nuk mund ta pij.

— Si mund të thuesh kështu kur nuk e ke kërkue?

— E marr me mend! Ia ndjeva erën. Ma jep një herë edhe një kokërr sheqer... dhe atëherë do ta pij!... —

Atëherë Zana me të gjithë durimin e njëj nane të mirë ia vuni në gojë edhe një kokërr sheqer e mandej ia suell përsëri gotën.

— Kështu nuk mund ta pij! — i tha kuklla tue u ngër-dheshë.

— Po pse? —

— Sepse po më pengon ky jastyku që kam te kambët.
Zana e hoqi jastykun.

— Asht e kot! As kështu nuk mund ta pij.

— E çka tjetër të pengon?

— Më pengon dera e dhomës, sepse është gjysëm e hapun —
 Zana u çue dhe shkoi e mbylli derën e odës.
 — Mâ në fund — bërtiti Pinoku dhe shpërthei në vaj —
 këtë ujë të keq nuk due ta pij, jo, jo, jo!
 — Biri im, ke me u pendue. . .
 — Aq më ban. . .
 — Sëmundja jote është e randë. . .
 — Aq më bân. . .
 — Ethet për pak orë të çojnë në botën tjetër. . .
 — Aq më ban. . .
 — Nuk ke frigë pre jvdekjes?
 — Aspak! . . . Ma mirë me vdekë se sa me pí këtë bar
 të keq.

Në këtë çast dera e dhomës u hap dhe hynë mbrenda katër
 lepra të butë, të zî si futa, të cilët bájshin në krah një arkivol
 të vogël.

— Çka doni prej meje? — u bërtiti Pinoku dhe e drejtoi
 shtatin, i tmerruem ashtu si ishte në shtrat.

— Kemi ardhë me të marrë ty — u përgjegj lepri mâ i
 madh.

— Me më marrë mue? . . . Po unë endë nuk kam vdekë!

— Endë jo. . . por të kanë mbetë vetëm edhe pak minuta,
 mbassi nuk ke dashtë me pí barin, i cili do të shëronte prej
 etheve! . . .

— O, Zana ime, Zana ime — filloi atëherë me bërtitë kuklla,
 — m'a jepni menjihërë atë gotë. . . Shpejt, ngutuni, ju lutem,
 sepse nuk due me vdekë, jo. . . nuk due me vdekë. . . —

Dhe e muer gotën me të dy duert dhe e piu deri në fund.

— Durim! — thanë lepujt. — Për këte herë e bamë udh-
 timin kot.

Ngritën përsëri arkivolin e vogël mbi krahë dhe duelën
 prej dhomës tue murmurue dhe hungrrue nëpër dhambë.

Sido qoftë është e vërtetë se disa minuta mâ vonë Pinoku
 kcei prej shtratit shëndosh si molla; sepse duhet me dijtë se
 kukllat kanë atë të mirë se rallë herë sëmuhen dhe shumë shpejt
 shërohen.

Dhe Zana kur pá se si vraponte dhe këcente nëpër dhomë i zhdërvjedhtë dhe plot gazmend si ndonji gjelush që porsa ia thotë kangës, i tha:

— A shef se bari im të bani mirë përnjimend?

— Posi jo! Më bani me le për së dyti.

Po pse atëherë më bane me të lutë aq shumë që ta pijsh?

— Asht puna se na të gjithë fëmijet jemi të këtillë! Mâ tepër kemi frikë prej barit se sa prej sëmundjes.

— Turp! Fëmij duhet ta dijnë se bari i mirë, të cilin e pijnë në çastin e duhun mund ti shpëtojë prej sëmundjesh të randa e ndoshta edhe prej vdekjes. . .

— Ah, herën tjetër do ta pij pá më lutë kaq shumë! Do të më bijnë ndërmend ata lepuj të butë, me arkivol në krah. . . E atëherë do ta kap menjihërë gotën në dorë dhe hop! . . .

— Tash eja pak këtu te unë dhe më kallxò si ke ra në duer të cubave.

— Ishte puna se i zoti i kukllave Zjarmngransi më dha disa dukatë ari e më tha: „Merri dhe çoja babës tand!” Mirëpo unë, rrugës hasa një Dhëlpën dhe një Maçorr, dy persona shumë të njerëzishëm të cilët më thanë: „A don që të hollat të bëhen një mijë e madje dy mijë? Eja me në e po të çojmë në Fushën e mrekuillive.” E unë thashë: „Ani mirë po shkojmë”; e ata thanë: „Po këthejmë këtu në hotelin e Gaforres së Kuqe dhe mbas mesnate do ta vazhdojmë rrugën”. Mirëpo kur u zgjova unë, ata nuk ishin mâ aty, sepse ishin nisë: Atëherë unë fillova me ecë natën, e ishte një terr aq i madh sa është e pamundun të besohet, dhe në ate terr hasa në rrugë dy cuba të futun në dy thasë qymyri të cilët më thanë: „Nxiri paret”; e unë u thash: „Nuk kam”; sepse të hollat ari i kisha mshefë në gojë, dhe njeni prej cubave u mundue që të ma fusi dorën në gojë, kurse unë me një të kafshueme ia këputa dorën mandej e pshtyna, por në vend të dorës pshtyna një gëthapë maçorri. Dhe cubat m'u vunë mbrapa, e unë vrapo e vrapo deri sa në një vend më zunë e më lidhën për qafe në një pemë të këtij pylli, e më thanë: „Nesër do të këthehem këtu, dhe atëherë do të jeshë i vdekun e me gojë të hapun dhe kështu do t'i marrim ato pare florini që ke mëshefë nën gjuhë”.

— Po tash ku i ke lanë të katër dukatët? — e pyeti Zana.
— I kam humbë! — u përgjegj Pinoku; por ia futi rrenë, sepse në të vërtetë i kishte në xhep.

Porsa e tha këte rrenë, hunda e tij që ishte mjaft e gjatë, filloi menjherë t'i zgjatet edhe dy gishta më tepër.

— Po ku i ke humbë?

—Në pyll këtu afër.

Mbas kësaj rrenës së dytë filloi përsëri t'i rritet hunda.

— Nëse i ke humbë këtu afër në pyll — tha Zana — po i kërkojmë dhe do t'i gjejmë, sepse gjithshka që humbë në këte pyll gjithmonë gjindet.

— Ah, tash po më kujtohet mirë, shtoi kuklla tue iu marrë goja, — të katër dukatët nuk i kam humbë, por i kam kapërdi pa dashje kur e kam pi barin.

Mbas kësaj rrene të tretë, hunda u zgjat në një mënyrë të jashtzakonshme sa që Pinoku : shkretë nuk mundte m'u këthye në asnjë anë. Po të këthehej këndej i binte me hundë shtratit ose xhamit të dritares, po të këthehej andej, i binte me hundë murit ose derës së dhomës, po ta çonte pak kryet përpjetë ishte rrezik që ta shponte Zanën në sy.

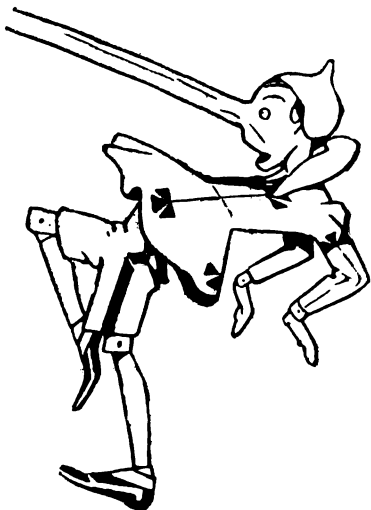
Zana e shikonte dhe qeshte.

— Pse po qeshni? — e pyeti Pinoku i hutuem dhe i ram në mendime për punë të hundës, e cila po i rritej pa prâ.

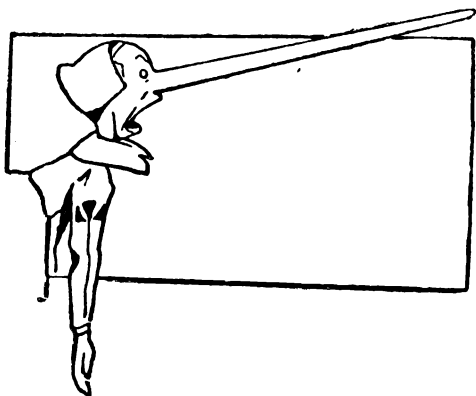
— Po qeshi për rrenat që m'i the.

— Ku e diti se kam rrëjtë?

— Rrenat, biri im, njifen shpejt, sepse ka dy lloj rrenash: ka rrena që i kanë kambët e shkurta, dhe rrena që kanë hundën e gjatë. Rena jote është prej atyne që kanë hundën e gjatë.

Pinoku nuk dinte mâ se ku të fshihej prej turpit, dhe u përpoq me ikë prej dhomës, por nuk ia duel në krye. Hunda e tij ishte rritë aq fort saqë nuk mujte me kalue në derë.

XVIII

PINOKU HAS PËRSËRI DHELPNËN DHE MAÇORRIN DHE SHKON ME TA ME MBJELLE KATËR DUKATËT NË FUSHËN E MREKULLINAVE

Si mund ta merrni me mend Zana e la Pinokun që të qajë dhe të bërtasë nja një gjysë ore të rrastë, për shkak të hundës së tij të cilën nuk ia zente dera. Këte e bani për t'i dhanë mësim të mirë dhe për t'ia ndreqë vesin e keq të rrenave, sepse rrena është më i keqi ves që mund ta ketë një djalosh. Mirëpo kur pa se po merrte një dukje tjetër, se sytë i ishin zgurdullue prej dëshprimtë e i kishin dalë kokërdhok, atëhere, mëshiroi, u ra shuplakëve dhe me këte shëj u futën në dhomë prej dritares një mijë zogj, të mëdhej, të quejtun Piktha, të cilët, si u resh-tuen mbi hundën e Pinokut filluen me qukatë me sqep pajada kaq sa mbas pak minutash ajo alamet hunde erdh e muer madhë sin e vet të natyrshëme.

— Sa e mirë që jeni, Zana ime, — tha kuklla tue fërkue syt, dhe sa fort ju due!

— Edhe unë ty të due fort, — iu përgjegj Zana — dhe po të duesh me mbetë me mue, ti do të jesh vllau im dhe unë motra jote e mirë. . .

— Unë do të mbetsha me gjithë qejf. . . po im at i shkreti!

— Kam mendue për të gjitha. Babës tand tashmâ i kemi çue fjalë: dhe para se të bijë nata, do të jetë këtu.

— Përnjimend a? . . . — thiri Pinoku, tue brofë prej gëzimi. — Atëherë Zana ime, nëqoftë se s'të prishet qejfi do të dëshërojsha me i dalë përpara! Nuk mund të pres prej padurimit që ta puth të shkretin plak, që ka vuejtë kaq shumë për mue!

— Nisu, por kij kujdes se mos të humbish. Shko në rrugën përmidis pyllit dhe jam e sigurtë se do ta hasish.

Pinoku u nis: dhe porsa u fut në pyll filloi me vrapue si një kapruell. Mirëpo kur mërrijti në një farë vendi, gati para Lisit të madh, u ndal sepse iu duk se kish ndëgjue zâ njerëzish midis pyllit mbas njëj kaçube. Dhe përnjimend pau në rugë, qëlloni se kend? . . . Dhëlpnën dhe Maçorri, do me thanë dy shokët e vet, me të cilët kishte hangër darkën te Gaforrija e Kuqe.

— Që Pinoku ynë i dashun! — bërtiti Dhëlpna dhe e përqafoi e puthi. — Po ç'të qiti këtu?

— Po ç'të qiti këtu? — përsëriti Maçorri.

— Asht një ndodhë e gjatë, — tha Pinoku — do t'ua kallxoj kur të kem kohë. Duhet ta dini se parmboramë kur më keni lanë vetëm në hotel kam hasë rrugës në cuba. . .

— Në cuba? Oh, i shkriti mik! Po çka dojshin?

— Dojshin me m'i vjedhë dukatët.

— Faqezezët! . . . — tha Dhëlpna.

— Horat! — tha edhe Maçorri.

— Por unë fillova me ikë — vazhdoi kuklla — e ata vazhdimisht më ndiqshin mbrapa: deri sa më zunë dhe më varën në një degë të këtij lisi. . .

Dhe Pinoku tregoi me gisht Lisin e madh, i cili ishte aty afër një dy hapa.

— A ka gjâ mâ zi? — tha Dhëlpna. — Në çfarë bote jemi të dënuem të jetojmë? Ku të gjejmë strehë të sigurt na njerëzit e mirë? —

Në kohën kur po flitshim kështu, Pinoku vuni re se Maçorri çalonte në njenën prej kambëve të para, sepse i mungonte e gjithë shputa me gjithë thoj, prandej e pyeti:

— Çka i ka ndodh gëthapës tande? —

Maçorri desh me u përgjegjë dishka po iu muer goja. Atëherë Dhëlpna ia priti me të shpejt.

— Miku im është shumë i përvujtë dhe prandaj nuk don me u përgjegjë. Po përgjigjem unë për të. Ta dini pra se para një ore kemi hasë rrugës në një ujë plak, fikë prej uje, i cili na kërkoi ndonjë lëmoshë. Tue mos pasë se shka me i dhanë, asnjë hale peshku, e din se çka bani miku im i cili me të vërtetë ka një zemër bujari?... Shkëputi me dhambë një gëthapë të kambës

së tij të parë e ia hodhi kësaj bishe të shkretë që ta hajë e të vijë pak në vehte.

Dhe Dhelpna, tue thanë këto fjalë fshini lotët.

Pinoku, gjiahashtu i prekun, iu afrue Maçorrit dhe i tha në vesh:

— Sikur të gjitha macat t'ishin sikur ti, lum për mijt!...

— Po tash ç'ban këndeji pari? — e pyeti Dhelpna Pinokun.

— Jam tue pritë babën, që duhet të vijë mbrenda këtyne minutave.

— Po dukatët ku i ke?

— I kam gjithnji në xhep, përveç njenit të cilin e shpenzova në hotelin e Gaforres së Kuqe.

— Po merre me mend, sikur në vend të katër dukatëve nesër të të bâhen një mijë apo dy mijë! Pse nuk po më ndëgjon mue? Pse nuk po shkon me i mbjellë në Fushën e mrekullinave.

— Sot âsht e pamundun: do të shkoj ndonji ditë tjetër.

— Ndonji ditë tjetër do të jetë vonë — tha Dhelpna.

— Pse?

— Sepse kjo fushë është ble prej një zotniji të madh, dhe ç'prej ditës së nesërme e këndeji nuk do të jetë më e lejueshme për kërkend që të mbjelli pare.

— Sa larg është Fusha e mrekulive prej këndeji?

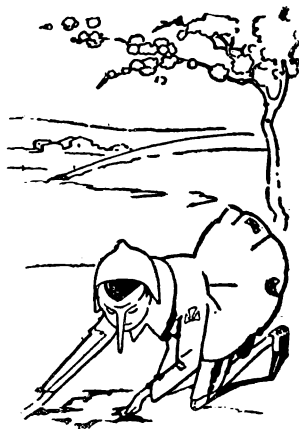
— As dy kilometra. Apo vjen me në? Për një 'i gjysë orë do të jesh atje: mbilli shpejt e shpejt të katër dukatët: mbas pak minutash i mbledh dy mijë dhe sonte kthehesh këtu me xhepa plot. Apo vjen me në?

Pinoku nguroi do kohë deri sa u përgjegj, sepse iu kujtue Zana e mirë, plaku Gjepet dhe këshillat e Bulkth-folësit, por më në fund vendosi me bënë si bënë të gjithë fëmijet pa fijen e arsyes dhe pa zemër; pra luejti kryet në shëj mospërfilljeje dhe u tha Dhëlpnës dhe Moçorrit.

— Mirë, po shkojmë pra: po vij edhe unë me ju.

Dhe u nisën.

Mbassi udhëtuen një një gjysë dite mërrijtën në një qytet të cilin e quejshin „Kurtha e Tarullakve”. Porsa hy në një qytet, Pinoku pë se rrugët ishin plot me qej të rrjepun, të cilëve u hapej goja prej ujë, me dele të qethuna që dridheshin prej së ftoftit, me pula pa lafsha të cilat kërkujshin një kokër kollomoqi për mëshirë, me flutura të mëdha, të cilat nuk mund të fluturojshin më, sepse kishin shitë krahët e tyne të mrekullueshëm lara-lara; palloj pa bishta, të cilëve u vinte turp që t'i shifte kush e me gjela t'egjër të cilët ecshin në vend pa u ndie, tue vajtue për puplat e tyne të arta e të të argjenta, të humbuna një herë e përgjithmonë.

Midis këtij grumbulli lypsash e zhelanash të mjerë kalonte kohë mbas kohe ndonji karrocë zotnish, në të cilën rrinte ndonji

dhelpën ose ndonji grizhel vjedhacake, ose ndonji zog tjetër grabitës.

— Po Fusha e mrekullive? — pyeti Pinoku.

— Këtu afër, nuk ka as dy hapa.

Sa thanë këto fjalë dhe përshkuen qytetin në anën tjetër dhe si duelën jashta mureve u ndalën në një fushë, e cila nuk kishte asnjë ndryshim prej fushave tjera.

— Qe mërrijtëm, — i tha Dhelpna kukllës. — Tash ulu në tokë e çil me duer një gropë të vogël në këte fushë dhe futi mbrenda katër dukatët. —

Pinoku i ndigjoi. Mbassi çeli gropën futi në të ata katër dukatët ari që i kishin mbetë: e mandej e mbuloi gropën me pak dhé.

— Tash — tha Dhelpna shkó këtu në vijë dhe merr një kofë ujë dhe lage vendin ku i ke mbjellë. —

Pinoku shkoi te vija dhe me qenë se nuk kishte kofë hoq njenën këpucë prej kambe e mbushi me ujë dhe lagu dheun që mbulonte gropën. Mandej pyeti:

— A duhet me bâ gjâ tjetër?

— Kurgjâ tjetër, — përgjegji Dhelpna. — tash mund të shkojmë. Ti do të kthehesh këtu mbas nja 20 minutash dhe do të gjejsh pemën e mbime me degë të mbushuna plot me flori. —

I shkreti Pinok, shend e ver prej gëzimi, iu fal nderës një mijë herë Dhelpnës dhe Maçorrit dhe u premtoi se do t'i japë një dhuratë të bukur.

—Na nuk duem dhurata — u përgjegjën këta dy sherra. — Për ne mjafton që të kemi mësue se si të pasunohesh pa mundim e djersë dhe të jesh i kënaqun si njeriu në festë. —

Mbassi thanë këto fjalë, u përshëndetën me Pinokun, dhe tue i urue një vjelje të pasun, shkuen në punën e tyre.

XIX

PINOKUT IA VJEDHIN DUKATËT E ARIT, DHE PËR FAJ E NDESHKOJNË ME KATËR MUEJ BURGIM

Porsá u këthye Pinoku në qytet filloi me i numrue minutat një nga një; dhe, kur iu duk se kishte ardhë koha, muer menjherë rrugën që të çonte në Fushën e mrekullivet.

Dhe ndërsa ecte me hapa të shpejtë, zemra i rrahte më fort se zakonisht dhe i bante tik-tak, tik-tak, si një sahat të vjerun në murin e ndonjij salle, kur punon përnjimend. Dhe ndërkaq shkante tue mendue me vetëvehte:

— Nëse në vend të një mijë dukatëve gjej në degët e pemës dymijë? . . . Po nëse, në vend të dy mijve gjej pesë mijë? . . . Po nëse, në vend të pesë mijve gjej njëqindmijë? O, se ç'zotni i randë që do t'u bëshesha! . . . Do të dëshirojsha me pasë një pallat të bukur, njëmijë kuaq druni dhe njëmijë shtalla kuaqsh, që të mund të zbavitem si duhet, një podrum plot me likere gjithfarësh, një raft plot e përplot me pemë sheqeri, torta, fugaca, hallvë me bajame e biskota me mazë.

Tue bënë kështu pallë me mend mërrijti n'afërsin e fushës dhe këtu u ndalue për me këqyrë nëse mund ti ndante ku me sy ndonji pemë me degë të mbushuna me pare: por nuk pau kurrgjá. Bani edhe një njëqind hapa të tjerë, e kurrgjá: u fut në fushë. . . shkoi fill e te gropëza, ku i kishte shti dukatët e vet dhe kurgjá. Atëhere ra në mendim të thellë, dhe, tue i harrue rregullat e njerëzís, nxuerr njenën dorë prej xhepit dhe filloi me krue mirë e mirë kryet.

N'atë çast ndjeu si i fishkëlloi në vesh një e qeshun e madhe: e kur çoi kryet pá në një pemë një papagal të madh që po i kruente ato pak pupla që i kishin mbetë.

— Pse po qesh? — e pyeti Pinoku me za t'idhtë.

— Po qesh, sepse tue u krue e gicilova veten nën sjetull. —
Pinoku nuk iu përgjegj më. Shkoi te vija e ujit, mbushi
prap atë këpucë me ujë dhe filloi me vaditë dheun, me të cilin
kishte mbulue dukatët.

Kur që një gaz edhe më i panjerëzishëm se i pari, u ndie
n'atë qetsi vetmije t'asaj fushe.

— Prap ti — bërtiti Pinoku tue u nxé — po a ban me
dijtë more Papagal i panjerëzishëm pse po qeshë?

— Po u qeshi atyne torollakëve, të cilët u zanë besë gjith-
farë marrëzinave dhe bijnë në kurthë t'atyne që janë më dinakë
se ata.

— A mos don me thanë për mue?

— Po, besa, për ty more i shkreti Pinok, për ty që je kaq i
trashë sa me kujtu se paret mund të mbillen e të korren në
fushë, ashtu si mbillen grosha e kungujt. Edhe unë dikur kam
besue kështu, por këqyr tash se shka më ka gjetë? Sod (por tepër
vonë!) m'është mbushë mendja se për me fitue ndonji pare me
nder, duhet dijtë me i fitue ose me punë të krahut ose me mend
të krës.

— Nuk jam tue të kuptue — tha kuklla, e cila kish fillue
me u dridhë prej frigës.

— Kij durim! Po ta sqaroj më mirë — shtoi Papagali. —
Dije, pra, se ndërsa ti ishe në qytet, Dhelpna dhe Maçorri janë
këthye në këtë fushë; kanë marrë dukatët, të cilët i kishe futë
nën dhë, e mandej kanë ikë si era. E tash i lumtë atij që mund
ti kapi! —

Pinoku mbet me gojë-hapun prej habis, dhe mbassi nuk
donte me u zanë besë fjalëvet të Papagalit filloi me gërmihë

me duer e me thoj dhën që kishte pasë vaditë. Dhe gërmih, e gërmih, bëni një gropë aq të madhe sa mund të futej mbrendë një dujë kashte: por paret nuk ishin më.

Atëherë, i kapluem prej dëshprimit, u këthye në qytet me vrap e shkoi fill në gjyq, për me i paditë te gjykatsi dy grabitësat që e kishin vjedhë.

Gjykatsi ishte një majmun i familjes së Gorillës: një majmun plak, i nderuem për moshën e tij të vjetër, për mjekrrën e tij të bardhë e sidomos për një palë syza ari pa xhama, të cilat ishte i shtrënguem të mbante vazhdimisht për shkak se i ishin ajë sytë dhe e mendojshin tash sa vjetë.

Pinoku para gjykatsit kallzoi fill e për pë se si kishte qenë viktimë e njëj mashtrimi të poshtër; tregoi emnin, mbiemnin, përshkroi fëtyrat e vjedhësavet dhe përfundoi tue kërkue drejtësi.

Gjykatsi e ndëgjoi me shumë vemendje: u interesue për së tepërmi për ate tregim; u prek në zemër dhe u përmallue dhe kur Pinoku nuk pat më se shka me thanë tjetër, shtrini dorën e i ra kumbonës.

N'ate të rame kumbone ia mërrijtën menjijherë dy qej të mëdhej veshun si gjandarë.

Atëherë gjykatsi tue u tregue gjandarëvet Pinokun me gisht, u tha:

— Këtij krahthati i kanë vjedhë katër dukatë ari: parndej merrni e hidhni shpejt në burg. —

Kur ndëgjoji Pinoku një vendim të këtillë gjyqi mbeti shtang prej habije dhe desht të kundërshtojë, por gjandarmët për të mos bjerrë kohë kot së koti, ia mbyllën gojën dhe e çuen në birucë.

Dhe këtu iu desht me mbetë katër muej: katër muej të stërgjatë, dhe do të kishte ndejë edhe më tepër sikur të mos kishte ndodhë një rast fatbardhë. Sepse duhet dijtë se perandori i ri që mbretonte në qytetin „Kurtha e torollakëve”, kur pat korrë një fitore të madhe kundra anmiqve të tij, urdhënoi një kremtim të madh për të gjithë publikun, me drita të mëdha e fushekzare, me vrapime kuajsh e biçikletash dhe në shëj të gëzimit më të madh desht që të çilen dyert e burgjeve dhe të lirohen të gjithë keqbamësit.

— Mbassi po dalin prej burgu të tjerët due të dalë edhe unë — i tha Pinoku rojtësit të burgut.

— Ju jo — u përgjegj rojtësi — sepse ju nuk jeni shoku i tyne...

— Më falni — tha Pinoku — edhe unë jam keqbamës.

— Mbassi qenka puna kështu keni njëqindmijë herë arsye, — i tha rojtësi; dhe tue ia hekë kapelën e tue e përshëndetë me nderim, ia hapi dyert e burgut dhe e la me shkue.

XX

SI U LIRUE PREJ BURGUT, U NIS ME U KËTHYE NË SHTËPIN E ZANËS, POR RRUGËS HASI NË NJI GJARPËN TË TMERSHËM E MANDEJ BJEN NË KURTHË.

Merrni me mend gëzimin e Pinokut, kur e ndeju veten të lirë. Pa u ngurue dhe pa u ndalue aspak, duel menjihërë përjashta qytetit dhe muer rrugën që duhej ta çonte në shtëpizën e Zanës.

Për shkak të shinave të mëdha, rruga ishte bâ si një brракë dhe uji vinte deri në gjû.

Por Pinoku nuk çante kryet për këtë.

Nga që e kishte marrë për së tepërmi malli për të pá të jatin e vet dhe motrën e vogël me flokë të kaltërt, vraponte tue u hedhë si një zagar i mirë, tue vrapue stërpikët i shkojshin përbmi krye. Dhe tue shkue thonte me vetëvete:

— Sa shumë të zeza më kanë ra mbi krye... Por i kam meritue! sepse unë jam një kukëll kryeneçe e mendje në vehte... dhe due gjithëmonë të më shkoj e imja në vend, pa u vû aspak veshin atyne që ma don të mirën e që kanë njimijë herë mâ tepër arsye se unë!... Por tash e mbrapa kam vendosë me ndrrue mënyrën e jetesës e me u bâ një djalosh i mirë e i ndigjueshëm... Tashmâ kam pá e kam marrë mend se fëmijvet të pandëgjueshëm nuk u prihet kurr e mbara. Po baba athue a do të më ketë pritë?.. Athue a do ta gjej në shtëpin e Zanës? Tash sa kohë që s'e kam pá të shkretin e u shkrina prej mallit me e përqafile e me puthë mirë e mirë! Po Zana a do të ma fali fajin që kam bâ?... e kur po më kujtohet dashuniya e kujdesi që ka tregue ajo për mue... e kur më kujtohet se si ma ka shpëtue jetën!... Po a gjindet kund ndonji fëmij mâ bukëpërbmysës e mâ i pazemër se sa unë?... —

Ndërsa po flitte kështu u ndal pa pritë e pa kujtue dhe i tmerruem bëni një katër hapa mbrapa.

Çka kishte pá?..

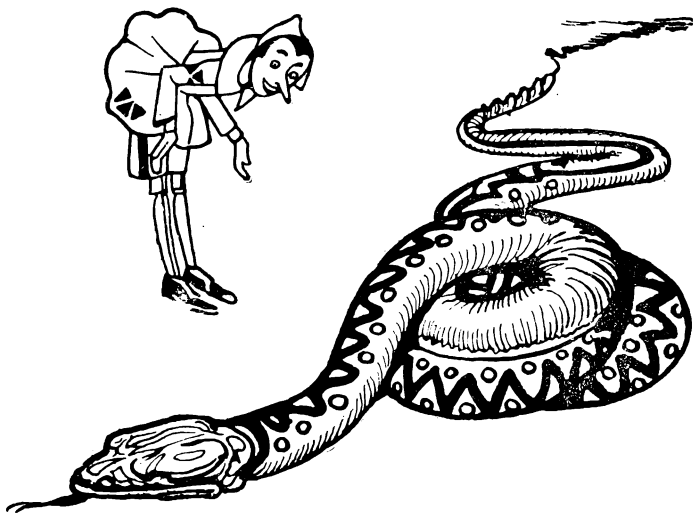
Kishte pá një gjarpën të madh, të shtrimë terthuer midis rrugës, i cili kishte lëkurë të gjelbërt, sy zjarmi dhe bisht me maje, që i qitte tym si t'ishte qyng koftori.

Asht e pamundun të merret me mend friga e Pinokut, i cili si u largue një gjysëm kilometri, u ul me ndejë në një grumbull gurësh, tue pritë që gjarpni të shkonte në punën e vet dhe ta linte rrugën e lirë.

Priti një orë: dy orë, tri orë; por gjarpni ishte gjithnji aty, madjë edhe prej së lragu shihej kuqrrimi i syve të tij të zjarrtë dhe shtylla e tymit që dilte prej majes së bishtit.

Atëherë Pinoku, tue mendue se kishte do trimni në vetëvehte, iu afrue tue i qëndrue larg vetëm disa hapa, dhe, tue bā zanin e ambël, përkëdhelës e të hollë, i tha gjarpnit:

— Ju lutem, zotni Gjarpën, a kishit me më bā nderë me u largue pakëz në një anë të rrugës, sa të mundem me kalue? —

Por, sikur t'i flitte murit, s'luejti aspak prej vendit.

Atëherë filloi përsëri me folë me atë zanin e máparrshëm.

— Duhet ta dini zotni Gjarpën, se jam tue shkue në shtëpi, ku është baba im që më pret dhe se ka shumë kohë që nuk e kam pá! . . . A kishit me mujtë të më lejoni ta vazhdojë rrugën time? —

Priti se mos po jep shëj përgjegjeje n'ate pyetje; por përgjegje nuk pat, përkundrazi gjarpni, i cili deri n'ate kohë dukej i shkathtë e plot gjallni, u bái i paluejtshëm dhe gati u shtangu. Syt iu mbyllën dhe bishti pushoi së nxjerruni tym.

— Athue ka cofë përnjimend? — tha Pinoku tue i fërkue duert prej gëzimit të madh, dhe, tue mos pritë asnji çast, u mat me e kapërcye e me dalë n'anën tjetër të rrugës. Por pa e ngritë mirë kambën, gjarpni u ngreh befás si ndonji sustë e lëshueme dhe Pinoku tue u zbrapsë me turr prej tmerrit u ngatrrue kambësh e u rrëzue përdhë.

Dhe përnjimend u rrëzue aq keq sa mbet me krye të ngulun në baltën e rrugës e me kambë përpjetë.

Kur e pá Pinokun se si po hidhej me një shpejtí të çuditshëme me krye picingul në baltë, gjarpnit i shpërthei një gaz që s'tregohet, e qesh, qesh, qesh e má në fund prej asaj së qeshune të teprueme iu këput një damar në krahnuer e këte herë cofi përnjimend.

Atëherë Pinoku muer përsëri vrapin për me mërijtë në shtëpin e Zanës para se me ra muzgu i natës. Por rrugës, tue mos mujtë me durue dhimbjet e tmerrshëme që e kishin kapë prej úje së madhe, këcei në një vneshtë përbrí rrugës për me këputë pak kalavesha rrushi miskadel. Por má mirë të mos kishte këcye!

Porsa mërrini në rranzë të hardhís, k r a k . . . ndjeu se ia shtranguen kambët dy hekra të mpreftë aq keq sa i qitën sytë xixa. I ngarti Pinok kishte pasë ra në një kurthë, të ngrehun prej disa katundarësh për me zanë do shqarra të mëdhej, që ishin bá murtajë për të gjitha pulat e atij rrethi.

XXI

PINCKUN E ZU NJI KATUNDAR, I CILI E SHTRËNGOI TË BAHET QEN ROJTËS NË NJI KOTEC PULASH

Si mund ta merrni me mend Pinoku u shkreh në vaj, tue bërtitë në kupë të qiellit për ndihmë, por vaji e britma ishin të kota, sepse kurrkund rreth e rrotull nuk shiheshin shtëpija, kurse rrugës nuk kalonte njeri i gjallë.

Ndërkaq u err.

Pak prej dhimbjes së fortë që ia shkaktonte kurtha n'ash-tin e kambës, dhe pak prej frigës, që gjindej fillkát e vetëm në midis të fushavet, kukllës filloi me i ra të pakët; kur papritmas vûni re që po i fluturonte përmbi krye një xixillojë, prandej e thirri e i tha:

— O Xixillojë, kij mëshirë e më shpëto prej këtij mudi-mi?...

— I shkreti djalë! ia priti Xixilloja, tue u ndalue e tue e shique nërdhimshëm. — Po si zotin ke ra me kambë n'ata hekura të mpreftë?

— U futa në vneshtë për të marrë një dy kalavesha kësi rrushi miskadel, dhe...

— Po rrushi a është i yti?

— Jo...

— Po atëherë kush të ka mësue me marrë gjanë e huej?

— Isha i unshëm...

— Uja, more djalosh, nuk është një arsye e mjaftueshme me e bā gjan'e huej për vehte...

— Vertetë, vertetë! — bërtiti Pinoku tue vajtue — tjetër herë nuk kam me bā mâ.

Në këte çast bisedimi u ndërpré prej një zhapllime hapash që memzi ndigjoheshin tue u afrue. Ishte pronari i asaj vneshte

i cili ecte në maje të gishtave për me pá a ka ra në kurthë ndonji prej atyne shqarrave, që i hajshin pulat natën.

Habija e tij qe tepër e madhe kur, si nxuerr fenerin që kishte pasë mëshefë nën mallotë, pá se në vend të shqarrrit, kishte mbetë në kurthë një fëmi.

— Ah, vjedhacak i keq! — i tha katundari me zemrim — ti qenke ai që m'i rrëmben pulat, a?

— Unë jo, unë jo! — bërtiti Pino-ku; tue qá me dënësë. — Unë kam hy në vneshtë soll me marrë nja dy kalavesha rrush!..

— Kush vjedh rrush áshnt në gjendje me vjedhë edhe pulat. Prit se tash kam me ta ndreqë samarin sa mos me të ra ndërmend për do kohë hajnija. —

E si hapi kurthën, e kapi kukllën për fyti dhe e çoi pezull, si kapet një qingj tambl, dhe e muerr deri në shtëpi.

Kur mërrijti te láma pranë shtëpís, e përplasi për tokë, dhe tue ia mbajtë një kambë mbi qafë, i tha:

— Tash áshnt vonë e due me shkue me fjetë. Por nesër do t'i qërojmë hesapet tona. Mirëpo, meqenëse sod më ka cofë qeni që bante roje natën, ti ke m'e zavendësue. Ti do të më bâhesh qen rojtës. —

Si tha, ashtu bani e ia shtini në qafë një kular. krejt qindis me thumba latoni, e ia shtrëngoi sa mos me mujtë me e përshkue kryet. Kulari ishte i kapun me një vargüe mbërthye në mur.

— Nëse fillon me ra shi natën — i tha katundari — ti mund të hyjsh e të strukesh në këte kësollë dërasash, ku endë gjindet kashta që për katër vjetë rresht i ka shërbye si shtrat të mjerit qenit tim. E po qe se për fat të keq ia behin hajnat, ti duhesh të përgjojsh mirë e të lehish.

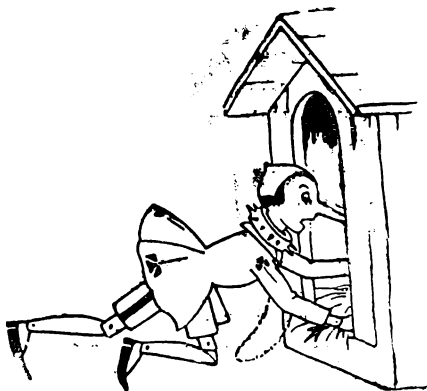

Mbas këtij urdhëni të fundit katundari hyni në shtëpi e mbylli derën me shumë shula; kurse Pinoku i ngratë mbeti i strukun në lamë, më tepër vdekë se gjallë prej së ftoftit, prej újës dhe prej tutës. Kohë mbas kohe shtinte duert plot zemrim në kular, që ia shtrengonte fytyrën, dhe thonte tue qajtë:

— Mirë e gjeta! . . . Besa, fort mirë e gjeta! Kam dashtë me u b^a i pahajr, rrugaç. . . kam dashtë me ndëgjue shokët e këqij, prandej kurrsesi nuk më prihet e mbara. T'isha djalë i hajrit, si janë shumë të tjerë; sikur të kisha pasë vullnet me nxanë e me punue, sikur të kisha qëndrue në shtëpi me të shkretin babën tim, tash nuk do të gjindesha këtu, në midis të fushave, me u b^a qen rojtës i njëj katundari. Ah, sikur të kisha lé edhe një herë! . . . Por tash ásht tepër vonë e duhet me durue! —

Mbassi e shfryni kështu mullanin, që i vinte bash prej zemrës, u fut mbrença në kësollë dhe e zú gjumi.

XXII

PINOKU HETON VJEDHËSAT DHE PËR SHPËRBLIM BESNIKIJE LIHET I LIRË

Kishin kalue mâ se dy orë që po bante kokrrën e gjumit, kur aty nga mesnata e zgjoi një pëshpëritje zanesh së hueja. të cilët, i bâhej sikur po i ndjente në lamë. Kur nxuer majën e hundës prej kësollës, vuni re të mbledhun në një kuvend katër kafshë të vocrra me lëkurë t'errtë, që u ngjajshin macave. Por nuk kishin qenë maca: ishin shqarra, kafshë të vocrra mishëngrânëse, lakmuese sidomos për vezë dhe pula të reja. Njeni prej shqarrave u nda prej shokësh, iu afrue derës së kësollës e tha me zâ t'ultë:

- Mirëmbra^{na} Melamp.
- Unë nuk quhem Melamp, — u përgjegj kuklla.
- Po kush je ti?
- Unë jam Pinoku.
- Po shka ban këtu?
- Bâj punën e qenit rojtës.
- Po Melampi ku âsht? ku âsht qeni plak, që rrinte në këtë kësollë?
- Ka cofë sod në mëngjes.
- Ka cofë? E shkreta kafshë! Ka qenë fort e mirë! . . . Por tue gjykue simbas çehres edhe ti po më dukesh një qen i njerëzishëm.
- Më falni, po unë nuk jamë qen! . . .
- Po shka je?
- Unë jam kukëll.
- E ban punën e qenit të rojtës, a?
- Mjerisht po; për ndeshkim! . . .

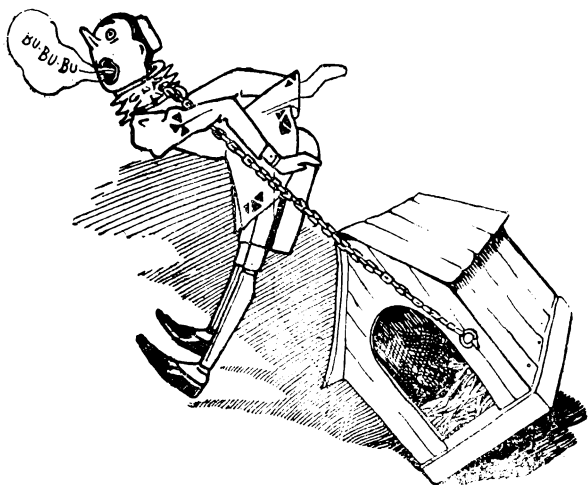
— Po mirë, unë po të propozoj të njajtën marrëveshje që kam pasë me të ndjerin Melamp, e do të jeshë i kënaqun.

— E marrëveshja do t'ishte?

— Si deri tash, na do të vijmë për çdo javë për me pá natën kotecin e pulave dhe të marrim tetë pula. Prej këtyne pulave shtatë do t'i hamë né, kurse një do ta japim ty, me kusht kuptohet vetëvetiu, që të shtihesh sikur flen dhe kurrsesi as të mos bij ndërmend që të lehish e të zgjojsh katundarin.

— Po Melampi a kështu bante? — pyeti Pinoku.

— Po kështu bante dhe midis nesh e atij ka shkue puna mirë. Flej prá qetsisht, dhe të jeshë i sigurtë se përpara se të

shkojmë prej këndeje do ta lamë në këte kësollë një pulë të rjepun e të bame gati për ta ngranë nesër për mëngjes. A u muerrëm vesh mirë?

— Mirë, që ç'ke me 'tel... — u përgjegj Pinoku e luejti kryet në një farë mënyre kërcnuese, si me dashtë me thanë: „Dhe pak kohë tash do të bisedojmë!”.

Kur të katër shqarrat menduen se e kishin punën e sigu-rueme, shkuen fill në kotec, që ishte krejtsisht afër kësollës së

qenit, dhe, me dhambë e me kthetra, hapën derën prej dërrase që pengonte hymjen, dhe njeni mbas tjetrit u rrasën mbrendë. Por endë s'kishin hy mirë, kur ndigjuen se si u mbyll dera me një fuqi shumë të madhe.

Ai që e kishte mbyllë derën ishte Pinoku; i cili nuk ishte kënaqë vetëm me mbylljen e derës, por, për të qenë më i sigurt, vuni mbrapa saj një gur të madh.

E mandej filloi me lehtë, e shka me lehtë! tamam si t'ishte një qen rojtës, bante *hau-hau-hau-hau*.

E lehmja ia nxori gjumin katundarit i cili këcei prej shtratit, muer pushkën dhe duel në dritare e pyeti:

— Shka është?

— Kanë hy hajnat! — u përgjegj Pinoku.

— Ku janë?

— Në kotec të pulave.

— Tash po ulem menjherë. —

Dhe përnjimend, çil e mëshil syt, katundari u ul poshtë: hyni fill në kotecin e pulave, e mbassi i zuni e i futi në një thes që të katër shqarrat, u tha me një farë kënaqsije të madhe:

— Më në fund ratë në duert e mija! Mund t'u dënoj, por unë e kam do burrni! Do të kënaqem që të ju çoj nesër te gjelltorit i katundit t'afërt, i cili do t'ua rjepë lëkurën dhe do t'u zisë si lepujt, e t'u bënë gjellë majhoshe. Ky është një nderim që nuk e meritoni, por njerëzit bujarë, si jam unë, nuk këqyrin në cikle! . . .

Mandej, tue iu afrue Pinokut, filloi me e përkdhelë dhe, midis të tjerash, e pyeti:

— Po, si ia dole në krye me zbulue komplotin e këtyne katër hajnave? Kur po më shkon ndërmend se Melampi im besnik nuk është kujtue për kurrigjâ! . . .

Kuklla, atëherë, kishte mujtë me ia tregue të gjithë atë që dinte: kishte mujtë me i tregue marrëveshtjet e turpshme që bëheshin midis qenit dhe shqarrave; por i ra ndërmend se qeni kishte cofë, mendoi menjherë me vetëvehte: — Pse me e paditë të vdekunin? . . . Të vdekunin janë të vdekun, dhe gjajâ më e mirë që mund të bëhet është me i lanë të qetë! . . .

— Kur ia mërrijtën shqarrat a ishte tue fjetë në lamë apo ishte i zgjuem — vazhoi ta pyesi katundari.

. — Isha tue fjetë, — u përgjegj Pinoku, por shqarrat më kanë zgjue tue bisedue njani me tjetrin me zâ t'ultë, dhe njeni erdh afër kësollës e më tha: „Nëse na jep fjalën që të mos lekish për me zgjue të zotin e shtëpis, na do të falim një pulë të rjepun për bukuri!..” A kuptoni? Dhe s'patën turp me më thanë një gjâ të këtillë! Sepse duhet dijtë se unë jam kukëll me të gjitha të metat e kësaj bote, por' kurr nuk do ta kem atë ves që të shërbej si vegël dhe t'ua mbaj thesin njerëzve të pandershëm.

— Të lumtë he djalosh! — klithi katundari, dhe i ra krahut me përkëdheljeje. — Po këto ndjenja të nderojnë, dhe për ta tregue mirënjohjen time të madhe, po të la të lirë qysh tash që të kthehesh në shtëpi.

Dhe ia hoqi kularin prej fytit.

XXIII

PINOKU QAN PËR VDEKJEN E VASHËS SË BUKUR ME FLOKË TË KALTËRT, MANDEJ GJEN NJI PLLUMB, Ë CILI E ÇON NË SHPINË NË BREGDETI, E KËTU HIDHET NË UJË PËR ME I SHKUE NË NDIHMË BABËS SË VET GJEPETIT

Posa Pinoku nuk e ndjeu mâ në fyt peshën e randë t'atij kulari të shëmtuet, filloi me vrapue nëpër fusha, dhe nuk u ndal për asnji çast, deri sa mërrijti në rrugën kryesore, që duhet ta çonte në shtëpizën e Zanës.

Kur mërrijti në rrugën kryesore, suell kryet e shikoi fushat që shtriheshin teposhtë, dhe pau krejt kjart, pa nevojë durbish, ku për fatin e keq të tij pat hasë Dhelpnën dhe Maçorrin: pau, midis pemësh të tjera, majen e naltë të atij Lisi të madh, ku e patën vjerrë për fyti; por këqyr këndeje, këqyr andej, nuk mujti kurrsesi me pá shtëpín e vogël të Vashës së bukur me flokë të kaltërt.

Atëherë e kaploi një farë ndjellje e trishtueshme dhe tue vrapue me të gjithë forcën që i kishte mbetë në kambë, mbrenda pak minutash u gjet në livadhin, ku dikur gjindej Shtëpiza e Bardhë. Por Shtëpiza e Bardhë nuk gjindej mâ. Në vend të saj ishte një pllakë e vogël mermeri, në të cilën me shkronja shtypi ishin shkruar këto fjalë:

**KËTU PUSHON
VASHA ME FLOKË TË KALTËRT
VDEKË PREJ DHIMBJEVE
PSE E KISHTË BRAKTISË
I VLLAU I SAJ PINOKU**

Si mbeti Pinoku kur memzi i këndoi ato fjalë, po ju lã me e mendue vetë. Ra përmbys përtokë, dhe tue u shkrehë në váj puthte pa pushue ate pllakë vorri. Qau gjithë natën, e të nesërmen n'agim vazhdonte me qá pa pushue sado që në sy iu kishin shterrë lotët: dhe klithmat e gjamët e tija ishin aq të forta e të thekshme sa që të gjitha kodrat rreth e rrotull përsëritshin jehonën.

Tue qajtë flitte:

— Oj Zana ime, pse ke vdekë?... pse s'kam vdekë unë në vend tand, unë që jam kaq i keq, kurse ti ke qenë aq e mirë?... Po baba im ku do të jetë? O Zana ime, Zana ime, më thuej, ku do ta gjejë, të rrij gjithmonë pranë tij, e të mos ta lã mã kurr! kurr! kurr!... O Zana ime më thuej se nuk ásht e vërtetë që ke vdekë!... Nëqoftëse më don përnjimend... Nëqoftëse e don përnjimend vllaun tand të vogël, ringjallu... ktheu e gjallë si përpara!... A nuk të vjen keq me më pá të vetmuem e të braktisun prej të gjithve?... Po t'ia mërrijnë cubat, do të më vjerrin përsëri në degën e pemës... e atëherë do të vdes përgjithmonë. Shka të báj këtu vetëm në këte botë? Tash kur të kam humbë ty e tim at, kush do të më japi me hangër? Ku do të shkoj me fjetë natën? Kush do të më báj setër të re? Ah njiqindmijë herë mã mirë do t'ishte sikur të vdissha edhe unë! Po, due me vdekë!... ih! ih! ih!...

Dhe ndërsa po vajtonte në këte mënyrë, u mat me i shkulë flokët e krës por në flokët e tij, tue qenë prej druni, nuk mundte as me i futë gishtat në ta.

Ndërkaq fluturoi përsipër n'ajr nji pllumb i madh, i cili u ndal me krah të shtrimë dhe bërtiti prej nji naltësisje të madhe:

— Më thuej more fëmi, shka po bãn aty?

— A nuk po sheh, a? po qaj! — tha Pinoku tue çue kryet drejt atij zani tue fshi syt me mangën e setrës.

— Më thuej, shtoi atëherë Pllumbi, a mos e njef midis shokëve tuej, nji kukëll që ia thonë emnin Pinok?

— Pinok?... A the Pinok? — përsëriti kuklla tue u çue menjihërë në kambë. — Unë jam Pinoku!

Pllumbi, mbas kësaj përgjegje u lëshue me të shpejt dhe zú vend në tokë. Ishte mã i madh se nji pulë deti.

— Atëherë do ta njohish edhe Gjepetin? — e pyeti kukllën.

— E njof! Ai i ngrati është im at! A mos ka folë për mue, a? A po më çon te ai? A është ende gjallë? Përgjigjmu të lutem: a është ende gjallë?

— E kam lanë para tri ditësh në breg të detit.

— Çka bante?

— Po bante një barkë të vogël me kalue Oqeanin. Qysh prej katër muejsh ai i shkreti njeri planes ¹⁾ nëpër këtë botë e të kërkon ty: dhe tue mos mujtë me të gjetë, tash ka vendosë me të kërkuë në vise të largta të botës së re.

— Sa mban prej këtu deri në breg të detit? Pyeti Pinoku si pa frymë prej përmallimi.

— Mâ shumë se një mijë kilometra.

— Një mijë kilometra ah, more Pllumb, sa punë e mirë do t'ishte, sikur t'i kisha krahët e tu! . . .

— Po të dësh me ardhë po të çoj unë.

— Si?

— Kaluer, në shpinë time. A je fort i randë?

— I randë? Aspak! Jam i lehtë si një gjeth. —

Dhe pa çue punën gjatë, Pinoku i hypi Pllumbit në shpinë e vuni një kambë këndeje e një kambë andej, si bájne kalorësit, dhe klithi plot gëzim: „Me të katra, me të katra, more kal i vogël se due me mrrijtë sa mâ parë! . . .”

Pllumbi u dha krahëve dhe mbrenda pak minutash u ngjit aq nalt sa me i prekë gati edhe rêt. Kur mërimi atë naltësi e jashtzakonshëme, kuklla pat kureshtin me këthye kryet e me pa poshtë: por e kapi një frigë aq e madhe dhe muëren mend aq fort sa, për me iu shmangë rrezikut, iu desht ta shtërngojë mirë me duer rreth qafës kalin e vet me pupla.

Fluturuen gjithë ditën. Aty afër muzgut. Pllumbi i tha:

— Më ka marrë etja fort!

— Edhe unë jam fort i unshëm! — shtoi Pinoku.

— Po ndalemi pak minuta në atë kotec pllumbash, e mandej do ta vazhdojmë rrugën, që nesër në mëngjes të jemi në bregun e detit. —

¹⁾ Me planesë — me u endë andej - këndeje; shën. i përkth.

— Hynë në një kotec pllumbash të lanun shkret, ku ishte vetëm një kafë plot me ujë dhe një shportë plot me bathë.

Kuklla kurr në jetën e vet nuk mundte me i hangër bathët: i vinte neveri me ua ndie emnin e ia turbullojshin stomakun: por atë natë i hangër e u rras deri në fyt, dhe kur ishin aty kah fundi, iu drejtue Pllumbit e i tha:

— Nuk e kisha besue kurr se batha është kaq e mirë!

— Duhet me u pajtue me fatin more bir, — iu përgjegj

Pllumbi — se kur kemi ujë përnjimend e nuk kemi tjetër shka me hangër, edhe batha është e shijshme! Uja nuk njeft naze as buzëhollësi! —

Mbassi muerën pak forcë me ngutsí, filluen përsëri rrugën! Në mëngjes mërrijtën në bregdet.

Pllumbi e uli për tokë Pinokun dhe. nga që nuk donte me ndëgjue falnderimet që kishte bërë një punë kaq të mirë, fluturoi me një herë e u zhduk.

Bregdeti ishte mbushë plot me njerëz të cilët bërtitshin dhe luejshin duert tue vështrua kah deti.

— Çka ka ndodhë? — pyeti Pinoku një plak.

— Ka ndodhë që një farë plaku e ka humbë të birin, e ka dashtë me një barkëz të vogël me shkue përtej detit e me e kërkue; kurse deti sot është fort i keq dhe barkëza është tue iu përmbysë. . .

— Ku është barkëza?

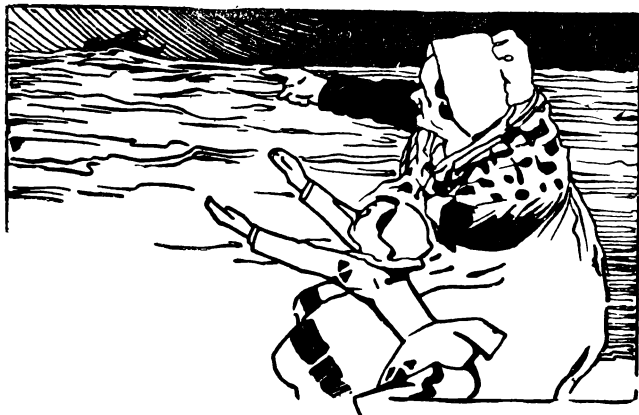
— Që, atje posht, drejt me gishtin tim — i tha plaku. tue shënue me gisht një barkë të vogël, e cila shkue prej asaj

largësije, dukej si një gëlvozhe arre dhe në të rrinte një xhuhimaxhuxh fare — fare i vogël.

Pinoku i drejtoi syt nga ajo anë, dhe mbassi vështroi do kohë me vemendje, lëshoi një ulurimë të ashpër:

— Atje është im at! atje është im at! —

Ndërkaq barkëza përplasej prej detit të tërbuem herë zhdukej midis dallgëve vigane, herë dukej prap mbi ujë: kurse Pinoku, u drejtue në maje të gishtave në një shkamb, dhe vazhdimisht thirrte të jatin e tij në emën e i bante shumë shëja me duer dhe me hundë e më në fund me kësulën që kishte në krye.

Dhe ndonse Gjepeti ishte shumë larg prej bregut dukej sikur e njofti të birin, sepse e hoqi kësulën dhe e përshëndeti dhe i dha shëja sa muji tue lujtë me duer, e bante me dijtë se kishte me u kthye me gjithë qejf por deti ishte aq i furishëm sa nuk lejonte me lundrue me rrema e me iu afrue bregut.

Pa pritë e pa kujtue ia behu një valë e tmerrshme dhe barkëza u zhduk.

Pritën që barkëza të dalë përsëri mbi ujë; por ajo nuk u këthye më.

— I shkreti njeri! — thanë atëherë peshkatarët që ishin mbledhë në breg; dhe tue murmurue dishka me zâ të ultë u kthyen në shtëpia të veta.

Kur që u ndigjue një ulurimë dëshpëruese, kthyen kryet e panë të mjerin djalosh se si nga maja e thepit u hodhë në det tue bërtitë:

— Due me e pshtue babën tim! —

Pinoku, tue qenë kambë e krye prej druni, qëndronte lehtë mbi ujë dhe notonte si një peshk. Herë zhdukej në thellësi, i rrëmbyem prej dredhave të ujit, herë dilte përjashta me duer e me kambë diku larg, larg bregut! Mâ në fund u zhduk krejt e nuk u pá mâ.

— I shkreti djalosh! — u thanë atëherë peshkatarët që ishin mbledhë në zall; dhe tue murmurue një farë urate me zâ të ultë u këthyen në shtëpi të veta.

XXIV

PINOKU MËRRIN N'ISHULLIN E „BLETËVE TË ZELLSHËME” DHE GJEN PËRSËRI ZANËN

Pinoku, tue pasë shpresë se do të mërrinte me kohë për t'i ardhë në ndihmë të jatit të tij të ngratë, notoi gjith natën e lume.

E çfarë nate e tmerrshëme qe kjo! Binte shi çurjelë, binte breshën, bumbullonte tmerrsisht e vetonte aq fort sa dukej sikur t'ishte ditë.

Në t'aguem mëngjesi mujti me pá jo fort larg një rrëpinë toke të gjatë. Ishte një ishull në midis të detit.

Atëherë bani ç'mos për me mërrijtë në atë breg. Por ishte e kotë. Valët, tue u çue peshë e tue u kapërthye njena me tjetrën luejshin me të sikur të ishte një krande o një fije kashtc. Tekembramja, për fat të mirë të tij ia behu një dallgë e madhe, e fuqishëme dhe e tmerrshëme, e çila e fërflloi në ranë të bregdetit.

Dhe ra kaq keq, saqë tue u përplasë për tokë i kërcitën të gjithë eshtnat dhe gjymtyrët e shtatit; por u ngushllue shpejt tue thanë:

— Edhe këtë herë shpëtova për mrekullí.

Ndërkaq, pak nga qielli u kthjell; duel dielli me të gjithë shkëlqimin e tij dhe deti u fashit e u bā si të ishte voj.

Atëherë kuklla i vuni teshat në diell që të teren dhe shkoi me këqyrë andej këndej nëse rastësisht do të shihet në ate rafshinë të pa kufishme uji barkëzën e vogël me atë xhuxhimaxhuxhin mbrenda. Por mbassi soditi mirë e mirë, nuk pa gja tjetër rreth vehtes veçse qiellin, detin dhe velat e ndonjij anije, por kaq larg sa dukej e vogël si miza.

— Sikur ta dijshe të paktën se si quhet ky ishull! — shkonte tue thanë. — Sikur ta dijshe të paktën nëse ky ishull është

i banuem me njerëz të mirë, due me thanë, me njerëz që nuk e kanë për zakon që fëmijt t'i vjerrin në degë të lisave; po cilin mund ta pyes? Cilin, kur nuk shihet njeri i gjallë?... —

Mendimi se gjindej fillkat e vetëm, fare vetëm në mes të atij vendi të madh e të pabanuem, i shtini kaq tmerr në zemër sa për pak që nuk ia shpërthei vajit; kur pa pritë e pa kujtue, pau tue kalue aty pari pak larg bregut, një peshk fort të madh, i cili shkonte i qetë në punën e vet, me krye krejt përjashta ujit.

Tue mos dijtë si i thonë emnit, kuklla i lëshoi një zâ të fortë që ta ndëgjonte.

— Ej, zotni Peshk, a më lejoni të ju them një fjalë?

— Edhe dy po deshte — ju përgjegj Peshku, i cili ishte një Delfin aq i njerëzishëm, sa mos me iu gjetë kund shoqi në të gjitha detnat e botës.

— A kishit me më bënë nderë me më diftue nëse në këtë ishull ka ndonjë vend ku mund të hahet, pa rrezik me të hangër?

— Sigurisht ka — u përgjegj Delfini. — Asht një vend pak larg prej këndej.

— Çfarë rruge duhet me marrë për me mërrijtë atje.

— Duhet të marrish atë shtegun atje në të majtë, dhe të ecish vazhdimisht drejt me hundën. Nuk ke me gabue.

— Më thuej edhe një send tjetër. Ju që endeni gjithë ditën dhe gjithë natën e lume nëpër det, a mos keni hasë, rastësisht, një barkëz të vogël me babën tim mbrenda?

— Po kush është baba yt?

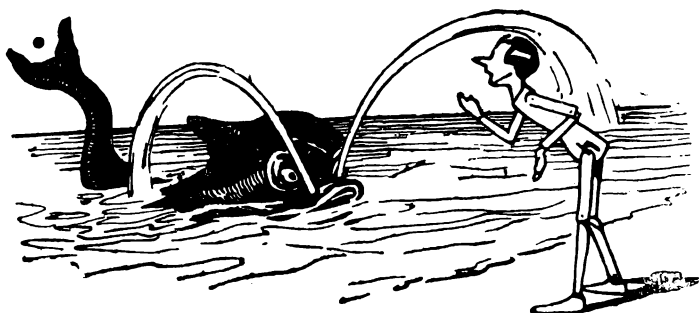
— Baba im është baba më i miri i kësaj bote, si jam edhe unë fëmija më i mbrapshti që mund të gjindet kund.

— Në stuhinë e kësaj nate — u përgjegj Delfini — barkëza do të ketë shkue në fund të detit.

— Po baba im?

— Babën tand në këte kohë do ta ketë përbërë Peshkaqeni i përbindshëm, i cili ç'prej disa ditësh ka ardhë me bënë hatân e me zhdukë gjithshka të gjallë në këto ujna tona.

— A është fort i madh ky Peshkaqeni? — pyeti Pinoku — i cili filloi qysh tash me u dridhë prej frigës.

— A është i madh! . . . — ia priti Delfini. — Që ta marrish disi me mend, po të them se është i madh se një shtëpi pesë katëshe e ka një alamet goje aq të gjatë e të thellë sa që mund të futej lehtësisht mbrenda një treni të tanë me lokomotivën e ndezur.

— Kuku moj nanë! — bërtiti kuklla e trembun: dhe si u vesh shpejt e shpejt për ngutshëm iu drejtue Delfinit e i tha:

— Lamtumirë, zotni Peshk: më falni se ju trazova dhe ju falëm nderit shumë për njerëzën tuaj. —

Mbassi tha këto fjalë u drejtue kah shtegu e filloi me ecë me një hap të shpejtë, aq të shpejtë sa që dukej sikur vraponte. Dhe për çdo zhurmë të vogël që ndjente, këthente kryet menjherë mbrapa për të pá, prej frigës se mos e ndiqte ai Peshkaqeni i tmerrshëm, i madh sa një shtëpi prej pesë katësh dhe me trenin hekur-udhuer në gojë.

Mbassi tha këto fjalë u drejtue kah shtegu e billoi me të quejtun „Qyteti i Bletëve të zellshëme”. Rrugët vlojshin me njerëz që nxitojshin andej këndeje në punët e tyre: të gjithë punojshin, të gjithë kishin punën e vet. Këtu nuk mund të gjeish asnjë të papunë apo rrugaç, po ta kërkojsh edhe me qiri.

— Mora vesht, — tha me njëherë ky Pinoku dembel — ky është një vend që nuk ban për mue! Unë nuk kam lé me punue! —

Ndërkaq úja nuk e lente të qetë, sepse kishin kalue tashmá njëzet e katër orë që nuk kishte shti gjá në gojë, makar asnjë pjatëz bathe.

Çka me bâ?

S'i kishin mbetë veç dy rrugë për me shue ate ûjë: ose me kërkue pak punë, ose me kërkue ndonji pare dhe ndonji copë bukë si lëmshë.

Me kërkue lëmshë i vinte turp: sepse i jati e kishte këshillue përherë se lëmshë kanë të drejtë të kërkojnë vetëm pleqt dhe të sëmuetit. Të vobegtit e vërtetë në këtë botë, të cilët meritojnë ndihmë e mëshirë janë vetëm ata, të cilët për arsye moshe ose sëmundjeje, nuk janë të zotët me fitue kafshatën e bukës me punën e krahëve të tyne. Të gjithë tjerët e kanë për detyrë me punue: dhe, nëse nuk punojnë e vuejnë ûje, aq mâ keq për ta.

Në atë çast, kaloi rrugës një njeri i mbytur në djersë, dhe i dihatun, i cili memzi fill vetëm tërhiqte dy qerre plot me qymyr.

Tue iu dukë Pinokut se ishte një burrë i mirë, iu avit, e me sy përdhë prej trupit, i tha me zâ t'ultë:

— Kini mëshirë e më falni një pare, sepse jam tue deké ûjë?

— Jo vetëm një pare, — u përgjegj qymyrbartësi — por po të jap katër, me kusht që të më ndihmojsh me i tërheqë këto dy qerre qymyri në shtëpi.

— Po çuditë! — iu përgjegj Pinoku disi si i fyem! Po çuditë fort pse unë kurr s'e kam bâ punën e gomarit: unë kurr nuk kam tërheqë qerre!

— I lumi ti! — u përgjegj qymyrbartësi. — Atëherë, lum djali, nëse je tue vdekë përnjimend ûje, haj një dy fela të mendjemadhësis sate dhe këqyr që mos ta prishin stomakun.

Mbas pak minutash kaloi aty pari një murator i cili bante në krah një kosh plot me gëlqere.

— A kishit me më falë një pare, njëri zemërbujar, mue të shkretit që po më shkyhet goja tue u hapë prej ûjë?

— Me gjithë qejf; eja me mue me bajtë gëlqere, — iu përgjegjë muratori — dhe, në vend të njëj pareje, po të jap pesë.

— Po gëlqerja është e randë — u përgjegj Pinoku — e unë nuk kam qejf me hjekë keq.

— Mbassi nuk don me hjekë keq, atëherë more lum djali, zbavitu tue hapë gojën e të qoftë me shëndet.

Për, mâ pak se një gjysëm ore kaluen edhe një nji-
zet perso-
na, e të gjithëve Pinoku u kërkonte lëmoshë, por të gjithë i
përgjegjshin:

— Si nuk të vjen marre! Në vend që të sillesh nëpër rrugë
do të binte shumë më mirë sikur të kërkosh ndonjë punë, dhe
të mësohesh me e fitue bukën!

Tekembramja kaloi një grue e re dhe e mirë, e cila mbante
dy katrova me ujë.

A kishit me më lejue, mori grue e mirë, sa me një pak ujë
prej katrovës suaj? — tha Pinoku, të cilit i dilte shkumbë prej
etjes.

— Pi sa të duesh, djali im! — i tha grueja, tue i lëshue
katrovat për tokë!

Kur Pinoku piu si t'ishte ndonjë shpüzë, murmuriti me një
gjysëm zani tue fshi gojën:

— Etjen e shova! Sikur të pshtojsha kështu edhe prej uje!...

Kur i ndigjoi këto fjalë grueja e mirë ia priti me të shpejtë:

— Po të më ndihmojsh me çue deri në shtëpi — nji-
njën
prej këtyne katrovave me ujë, do të jap një copë të madhe
buke.

Pinoku e këqyri katrovën dhe nuk u përgjegj as po as jo.

— Dhe bashkë me bukën do të jap edhe një pjatë me lule-
lakën të përgatitun me voj e me uthull, — shtoi grueja bujare.

Pinoku i dha edhe një sy katrovës dhe nuk u përgjegj as
po as jo.

— Dhe mbas lulelaknës do të jap edhe një ambëlsinë të
bame me liker bajamash.

Ngashnjimit të kësaj ambëlsine të fundit Pinoku nuk mujt
me iu përballue dhe i dha zemër vehtes, e tha:

— Shka me bënë! Po ta sjell katrovën deri në shtëpi! —

Katrova ishte shumë e randë, dhe kuklla tue mos pasë fuqi
me e çue në dorë, s'pat si me ia bënë ndryshe po e vuni në maje
të krës.

Kur mbërritën në shtëpi, ajo grueja bujare e vuni Pino-
kun me u ulë në tryezë i shtroi përpara bukën, pjatën me lule-
lakna dhe ambëlsinën me bajame.

Pinoku nuk hante, por përbinte e përlante. Stomaku i tij dukej si t'ishite një banesë boshe dhe e pabanueme prej pesë muejsh.

Kur pak nga pak shoi ûjën e tmerrshme, çoi kryet që t'i falenderojë bamirsis së saj; por endë nuk i kishte ngulë mirë syt kur lëshoi një klithmë të gjatë *ohhh!*... prej çudis së madhe dhe mbeti si i shtanguem, me sy të zgurdulluem, me pirû përpjetë dhe me gojë plot bukë e lulëlakën.

— Po shka është gjithë kjo çudi? — tha tue qeshë grueja bujare.

— Po çuditëm — filloi të përgjigjet tue belbzëue Pinoku — po çuditëm se ju... i ngjani!... se ju po më dukeni... po, po, po, i njajti zâ... të njajtët sy... të njajtët flokë... po, po, po, edhe ju paskeni flokët të kaltërt... si ajo! O. Zana ime!... o Zana ime! më thoni se jeni ju, se pikërisht ju jini!... Mos më lini me qâ edhe mâ! Po ta dini!... sa shumë kam vajtue, sa shumë kam hjekë!... —

Dhe tue thanë kështu, Pinoku qante me dënësë, dhe tue ra për tokë, ia puthte gjûjt asaj grueje misterioze.

**PINOKU I PREMTON ZANËS SE DO TË BAHET I MIRË
E DO TË MËSOJË, SEPSE ASHT MËRZITË TUE KALUE
SI KUKËLL E DON TË BAHET DJALË I VYESHËM**

Së parit grueja bujare filloi me i thanë se ajo nuk është Zana e vogël me flokë të kaltërta: por mâ vonë, tue pa se tashmâ ishte hetue dhe tue mos dashtë që mahija të vazhdonte shum gjatë, përfundoi tue i pohue e tue i thanë Pinokut:

— Kukëll e pa hajr! Si të ra ndërmend se jam unë?

— Dashnija e madhe e zemra që të don më thanë.

— A të kujtohet? Më ke lanë vashë të vogël e tash më gjete si grue; kaq grue sa mund të jem nana jote.

— Më vjen shum mirë, sepse kështu do tu thërras në vend motra ime, nana ime. Kaq kohë që përvlohem prej përmallimi për të pasë nanë si të gjithë fëmijët e tjerë! . . . Por si jini rritë kaq shpejt?

— Kjo është msheftësi.

— Ma tregoni: do të dëshërojsha që edhe unë të rritem pak. A nuk po e shifni? Kam mbetë gjithnji i vogël sa një mistrec.

— Po ti nuk mund të rritesh — iu përgjegj Zana.

— Po pse?

— Sepse kukllat kurr nuk rriten. Lejnë si kuklla, jetojnë si kuklla dhe vdesin si kuklla.

— Uhë jam mërzitë me këtë jetë kukllash! — tha Pinoku tue i ra vehtes me shuplakë krës. — Tashmâ do të ishte koha që edhe unë të bâhem njeri si gjithë të tjerët.

— Do të bâhesh edhe njeri nëse do të meritojsh. . .

— Përnjimend, a? E çka duhet të bâj që ta meritoj?

— Nji punë të lehtë fort: me t'u mbushë mendja që të bëshesh një djalë i hajrit.

— Po pse a thue tash nuk jam?

Besa aspak! fëmijt e vyeshëm janë të ndigjueshëm, kurse ti...

— Dhe unë nuk bindem kurr.

— Fëmijt e hajrit janë të zellshëm për të nxanë e për të punue kurse ti...

— Kurse unë, përkundrazi, planesem dhe sillem rrugash gjithë vjetin e lum.

— Fëmijt e mirë thonë gjithmonë të vërtetën...

— Kur se unë gjithë rrena.

— Fëmijt e hajrit shkojnë me andje në shkollë.

— Kurse mue shkolla më ban që të sëmuhem. Por ç'prej sodit e mbrapa due me bënë jetë tjetër.

— A ma jep fjalën?

— Ta jap. Due të bënë një djalë i vyeshëm dhe due të bënë ngushllimi i tim.et... Ku është i ngrati im at tash?

— Nuk e di.

— A do ta kem fatin që ta shoh më dhe ta përqafoj?

— Besoj se po: madje jam e sigurtë.

Prej kësaj përgjegje Pinoku u gëzue aq fort sa rroku duert e Zanës e filloi me i puthë aq për zemërsisht, sa dukej sikur t'ishite lafitë mendësh. Mandej tue çue kryet përpjetë dhe tue shikue me sy të përmallshëm e pyeti:

— Më trego, nana ime: pra nuk e është vërtetë se ti je e vdekun?

— Duket se jo — u përgjegj Zana tue qeshë.

— Sikur ta dijshe, se çfarë dhimbje të fortë kam ndie në zemër dhe se çfarë sikleti kam pasë kur pata këndue **këtu pushon**...

— E di, prandej ta kam falë fajin. Sinqeriteti i dhimbjes sate më ban me kuptue se e paske zemrën e mirë: dhe për fëmijt që kanë zemër të mirë sadoqë janë pak të llastuem e rrugaça, gjithmonë mund të shpresohet dishka: do me thanë mund të shpresohet gjithmonë që të marrin rrugën e mbarë. Që sepse kam ardhë me të kërkue deri këtu. Unë do të jem nana jote.

— Ah! sa mirë! — bërtiti Pinoku tue këcye prej gëzimi.
 — Ti ke me më ndëgjue e ke me bâ gjithmonë si të them unë.
 — Po, me gjithë qejf, me gjithë loçkën e zemrës!
 — Qysh nesër — vijon Zana — ti ke me fillue me shkue në shkollë.
 Pinokut menjherë filloi mos me i qeshë fëtyra.

— Mandej simbas dëshirës tande do të zgjedhish ndonji mjeshtëri apo zanat...
 Pinoku u vra në fëtyrë.
 — Ç'ke që po murmuron nëpër dhambë? — e pyeti Zana me një zâ të ashpër.
 — Deshta me thanë... — filloi me folë kuklla me zâ të ultë — se po më duket tashmâ âsht pak vonë me ndjekë shkollën...
 — Jo mor zotni, Kije parasysh se për me shkue në shkollë e me mësue nuk âsht kurr vonë.
 — Po unë nuk due që të merrem as me mjeshtëri as me zanat...

— Po pse?

— Sepse më duket se me punue është randë.

— More djali im, — i tha Zana — ata që thonë kështu, mbarojnë gjithmonë ose në burg ose në sëmuetore ¹⁾. Njeriu, ta kesh mirë në krye, leu i pasun ose i vorfun, është i detyruem që në këtë jetë të bëjë dishka, të merret me dishka, të punojë dishka. Medet për atë që mësohet me ndejë pa punë! Përtacija është një sëmundje fort e keqe, prandaj duhet të shërohet menjëherë, qysh në vogli: përndryshe, kur të rritemi, nuk mund të shërohet më. —

Këto fjalë ia prekën shpirtin Pinokut, i cili tue ngrehë kryet hovshëm i tha Zanës:

— Unë kam me nxanë, kam me punue, kam me bë gjithshka që të më thuesh, sepse, fundi i fundit m'është mërzitë kjo jetë kuklle, dhe due të bëhem një djalë si gjithë tjerët. Më ke premtue, a nuk është kështu?

— Të ka mpremtue, e tash mvaret prej teje. —

¹⁾ Sëmuetore — spital, shën. i përkth.

XXVI

PINOKU SHKON BASHKË ME SHOKËT E SHKOLLËS NË BREG TË DETIT PËR TË PA PESHKAQENIN E TMERSHËM

Të nesermën Pinoku filloi me shkue në shkollën fillore.

Merrni me mend ata fëmij dreqën kur panë tue hy në shkollë një kukëll! Shpërthei një gaz që s'kishte të pushuem. Njeni i bante një shaká, tjetri një shaká tjetër: kush ia rrëmbente kësulën prej dore, kush e ngrehte mbrapa për setre, kush përpiqej me i bái një palë musteqe të mëdha nën hundë, e kush orvatej me e lidhë kambësh e duersh për me e shtrëngue që vallëzojë.

Do kohë Pinoku duroi e u lëshoi pë, por má në fund, tue pa se do ta humbi durimin, iu drejtue atyne të cilët e ngucshin má tepër e e vejshin në lojë e u tha me turí të vrantë:

— Shiqoni, fëmij, unë s'kam ardhë këtu që të báhëm karaxhozi juej. Unë nderoj të tjerët e due që edhe të tjerët të më nderojnë.

— Të lumtë, se qenke dreqi vetë! Ke folë si të kishe lexue në libër! — bërtitën ata fëmij të drequem, tue fikë gazit: dhe njeni prej tyne, má faqeziu se të tjerët shtrini dorën për me ia kapë majën e hundës.

Por, nuk ia duel në krye, sepse Pinoku e shtrini kambën nën bankë e t'ia dha një shqelm në kërcik të kambës.

— Uh, se ç'kambë të forta! — bërtiti ai fëmija tue fërkue vendin e irnosun, të cilin ia kishte qëllue kuklla.

— E çfarë brrylash!... edhe má të fortë se kambët! — tha një tjetër, i cili për shakat e tija, kishte hangër një të rame brryli mu në bark.

Puna ásht se Pinoku mbas atji shqelmi e asaj të rame me brryl fitoi me të shpejtë nderimin dhe simpathín midis të

gjithë fëmijve të shkollës; dhe të gjithë e përkëdhelshin sa mujshin e të gjithë e dojshin si shpirtin.

Edhe mësuesi e lavdonte, sepse e shifte se ishte i ndëgjueshëm, i censhëm, i squet, gjithherë i pari ia merrinte në shkollë, gjithherë ngrihej i fundit në kambë kur mbaronte mësimi.

E vetmja e metë që kishte, ishte se vizatonte tepër shpesh shokët, dhe midis tyre shumë vetë, të cilët ishin të njoftun shumë si fëmij të mbrapshtë për vullnetin e tyre të paktë me nxanë e me dalë faqe bardhë në mësim.

Mësuesi e qortonte për çdo ditë, madje edhe Zana s'pranëte tue i thanë e ia përsëritte:

— Kij mendjen, Pinok! Këta shokë të tu të shkollës heret a vonë do të bëjnë ta humbësh dashurin për mësim, e, ndoshta, do ta pësojsh ndonji fatkeqsi prej tyre.

— Nuk ka rrezik! — përgjigjej kuklla, tue rrudhë krahët e tue vù gishtin tregues mu në midis të ballit, si me dashtë me thanë: „Këtu në këtë kokë ka plot mend!”.

Ndodhi një ditë për 'i ditësh që ndërsa shkonte në shkollë, hasi rrugës një tubë prej atyne shokëve të përditshëm, të cilët tue shkue përball tij, i tha:

— A ke marrë vesht lajmin mâ të rí?

— Jo.

— Këtu afër në det ka dalë një peshkaqen i madh sa 'i mal

— Njimend? Mos të jetë po ai peshkaqen që është dukë atëherë kur është mbytë im at i shkretë?

— Na po shkojmë në breg me e pá. A po vjen edhe ti?

— Unë, jo: due me shkue në shkollë.

— Pse çan kryet për shkollën? Në shkollë shkojmë nesër.

Me një mësim mâ shumë a mâ pak gomar se gomar mbetet njeriu.

— Po shka ka me na thanë mësuesi?

— Le të thotë mësuesi shka të dojë. Prandej edhe paguhet me qortue gjithë ditën.

— Po nana ime?

— Nanat nuk kanë m'e marrë vesht aspak, — u përgjigjën ata rrezikzez.

— A dini se shka po báj? — tha Pinoku. — Peshkaqenin due me e pá për do arsye të mija... por do të shkoj m'e pá mbassi të dalim prej shkollës.

— I shkreti ti për mend! — ia priti njëni prej atij grumbulli. A mos po kujton se një alamet peshku si ai do të rrijë aty me pritë zotnín tande? Porsa të mërzitet çan rrugë për tjetërkah, e atëherë kush ka pá ka pá, kush s'ka pá s'ka pá.

— Po sa kohë duhet me mërrijtë deri në breg të detit? — pyeti kuklla.

— Mbrenda një ore mund të shkojmë e të këthehem.

— Atëherë, o burr përpara! e kush të vrapojë mâ tepër, është mâ i zoti! — bërtiti Pinoku.

Si u dha shëji i nisjes, ajo tubë haramash, me libra e fletore nën sqetulliu vù vrapit nëpër ara; dhe Pinoku ishte vazhdimisht para të gjithëve: dukej sikur të kishte krahë në kambë.

Kohë mbas kohe, tue sjellë kryet mbrapa, tallej me shokët, të cilët kishin mbetë mbrapa bukur shumë, dhe tue pá të dihatun, të djersitun, të pluhnosun dhe me gjuhë përjashta qeshej me gjithë loçkën e zemrës. Rrezikziu nuk e dinte në këte çast se përpara çfarë fatkeqsinash po shkonte!...

XXVII

LUFTE E RREPTË MIDIS PINOKUT DHE SHOKËVE TË TIJ: NJENI PREJ TË CILËVE MBETI I PLAGOSUN, DHE PINOKUN E KAPËN KARABINJERËT

Porsa mërrijtën te bregu, Pinoku menjherë hodhi një shikim të mirë në det; por nuk pá asnjë peshkaqen. Deti ishte i rrafshhtë si një pasqyrë e madhe kristali.

— Po Peshkaqeni ku ást? — pyeti tue iu sjellë shokëve.

— Do të ketë shkue me hangër mëngjesin — u përgjegj një prej tyre, tue qeshë.

— Ose do të jetë shtrinë në shtrat me bâ një sy gjumë — ia priti një tjetër tue ia shkrepë gazit mâ tepër se kurr.

Prej këtyne përgjegjve të pakrypë dhe prej këtij gazi të marrë, Pinoku kuptoi se shokët e tij kishin dashtë me luejtë me të, tue i thanë për një gjâ që nuk ishte e vërtetë; dhe tue marrë këtë punë për të keq, iu tha atyne me një zâ të idhnueshëm:

— E tash? Çfarë kënaqsije gjetët që më mashtruet me prrallën e peshkaqenit?

— Kënaqsí edhe fort bile!.. — u përgjegjën në kor ata harama.

— E shka?..

— Pse të bamë me humbë shkollën e të bamë me ardhë me né. A nuk të vjen turp që të shkojsh çdo ditë n'orën e saktë në shkollë e të mësojsh me kaç zell? A nuk të vjen turp me nxanë kaç shumë, ë?

Po nëse unë ia vej veshin mësimít, shka u hyn ju n'udhë?

— Na hynë n'udhë edhe fort bile, sepse na shtërngon né që të skuqemi para mësuesít. . .

— Po pse?

— Sepse nxansat që ua vejnë vëshin mësimëve, gjithmonë korisin ata që nuk kanë vullnet me mësuë, të atillë si jemi në. E na nuk duem të koritemi! Edhe na kemi nesër! . . .

— Po atëherë, shka duhet të bëj që të ju kënaqi juve?

— Duhet që edhe ty të mërzitet shkolla, mësimi dhe mësuësi, që janë tre anmiqt tanë të mëdhej.

— Po nëse unë kam me vijue gjithnji me nxanë?

— Na nuk do ta shohim më bojën, dhe me rastin e parë ke me e pague! . . .

— Përnjimend po më bani me qeshë, — u tha kuklla tue luejtë kryet.

— Kij mendjen Pinok! — bërtiti atëherë më i madhi prej atyne fëmijve tue iu afrue te fëtyra. — Mos fillo këtu me rritë mendjen: mos fillo këtu m'u frye si bibâ! . . . sepse nëse ti nuk ke frigë prej nesh, as ne nuk kemi frigë prej teje! Kij mendjen se ti je vetëm e na jemi shtatë.

— Shtatë, si me qenë shtatë coftina, — tha Pinoku tue u shpërthye në gaz.

— A ndëgjuet? Na ka fye të gjithëve! Po na thotë coftina!

— Pinok! kërkto të falun për fyemjen. . . përndryshe, kuku për ty. . .

— Mâ kadalë! — u tha kuklla, tue i ra majës së hundës me gishtin tregues në shëj shpotije.

— Pinok — rueju se po të gjen e zeza! . . .

— Mâ kadalë!

— Po han dajak si gomar! . . .

— Mâ kadalë!

— Ke mu këthye në shtëpi me hundë të thyeme! . . .

— Ma kadalë!

— Tash po ta kallxoj unë makadalën! — bërtiti njani prej haramave që ishte ma i guximshmi. — Që merre këtë e të bafhtë mirë!

Dhe tue thanë këto fjalë ia dha një grusht krës.

Mirëpo e gjeti si breshka te nallbani: sepse Pinoku, si mund të pritej, ia kthei menjherë me një grusht tjetër: e këstu beteja u bë e përgjithshme dhe e rreptë.

Pinoku, sadoqë ishte vetëm, mbrohej si një fatos. Me kambët e tija prej druni shumë të forta, sillte aq mirë saqë i mbante

vazhdimisht anmiqt e vet në largsin e duhun. Ku mërrinte kambe e tij dhe qëllonte, lente për gjithë jetën vendin e irnosun për kujtim.

Atëherë fëmij, të tërbuem pse nuk mund të ia qitshin në krye me kukllën tue u kapë fytafyt, u kujtuen dhe ia filluen me përdorë gjylet dhe mbassi i zgjidhën torbat e librave të shkollës filluen me e gjuejtë me Abetare, Gramatika, Numratorre, libra prrallash, libra këndimi e gjithfarë librash tjerë shkollë: por Pinoku ishte sy shkathtë e i zhdërvijellhtë dhe dinte me u pshtue mirë të qëlluemeve, kështu që librat tue i kapërcye mbi krye fluturojshin të gjitha mu në det.

Dhe merrni me mend habin e peshqve! Peshqit, tue kujtue se librat ishin gjâ m'u hangër tureshin në tuba në sipërfaqen e ujit, por mbassi kafshojshin ndonji faqe ose karton të librit, pshtyejshin menjihërë tue shtremnue gojën sikur të dojshin me thanë: „Nuk është gjellë për në: na jemi mësue me hangër shumë më mirë!”

Ndërkaq, beteja acarohet gjithnji e më tepër kur që një gaforre e madhe, e cila kish dalë në sipërfaqe të ujit dhe dalgadalë po merrte bregun, bërtiti me një zâ të shkyem si zani i njëj burije të prishun:

— Pushoni më he harama! Këto grindje shoq me shoq rrall herë mbarojnë mirë. Gjithmonë ndodh ndonji e keqe! . . . —

E shkreta gaforre! Sikur t'i kishte folë murit. Madje edhe ai Pinoku i pahajr, tue iu këthye mbra-pa dhe tue e këthye shtrembët i tha me të keq.

— Hesht he gaforre ugruzezë! . . . Do të bajshe më mirë sikur të thithish dy ambëlcina lëmashku për ta shërue atë fyt të marrun. Shko më mirë në shtrat e përpiqu me u djersitë!

N'atë kohë fëmij, të cilët i kishin hedhë të gjitha librat tue gjuejtë vunë re aty afër torbën e librave të Pinokut dhe e rrëmbyen menjihërë!

Midis këtyne librave njëni ishte i lidhun me karton të trashë me shpinë e me qoshe prej lëkure. Ishte një tekst arithmetike. Mund ta merrni me mend se sa i randë ishte!

Njeni prej atyne haramave e kapi atë libër dhe tue u matë që ta qëllojë Pinokun në krye ia hodh me sa forcë që i pat krahu: por në vend që ti binte kukllës shkoi e i ra krës njenit prej shokëve të vet; i cili u zbeh si limon e nuk tha tjetër veçse këto fjalë:

— Kuku nanë, ndihmë... ndihmë se vdiqa! —

E u shtri në ranën e breg-detit.

Kur panë këtë të vdekun, fëmijt u tmerruen e ua dhanë kambëve dhe për pak minuta nuk u panë mâ.

Por Pinoku mbeti këtu dhe, sadoqë prej dhimbjes dhe frigës, edhe atij nuk i kishte mbetë pikë gjaku në fëtyrë, megjithëatë vrapoi për me lagë shamën në ujën e detit dhe ia vuni në tamthat e ballit shokut të vet të mjerë. Ndërkaq tue qajtë me dënësë dhe tue vajtue e thirrte me emën dhe i thonte:

— Eugjen!... i shkreti shoku im Eugjen!... hapi syt, shikomël!... Pse nuk po më përgjigjesh? Ta dijs nuk të kam ra unë kaq keq! Besomë nuk të kam ra unë!... Hapi syt, Eugjen... po t'i mbajsh syt e mbyllun vdiqa dhe unë... o zot! si kam me u këthye në shtëpi? Me çfarë fëtyre mund ti dal përpara nanës sime të mjerë? Si ka me u bâ puna ime?... Ku të iki?... Ku të mshifem?... Oh, mâ mirë, njiqindmijë herë mâ mirë do t'ishte, sikur të kisha shkue në shkollë!... Pse i ndëgjova këta shokë, të cilët janë e zeza ime? E pra mësuesi më ka thanë!... dhe nana ime ma ka përsëritë njiqind herë: „Rueju prej shokësh të këqij!” Unë jam nji kryeneç... nji kryefort... më flasin të tjerët, e unë gjithmonë timen se timen! E mandej duhet të pendohem... kështu, qysh se kam lé nuk kam pá asnji ditë të mirë me sy. O zot, o zot! Si do të bâhet halli im, si do të bâhet halli im, si do të bâhet halli im?... —

Dhe Pinoku vazhdonte tue qá, tue vajtue, tue i ra krës me grushta dhe tue thirrë me emën të mjerin Eugjen, kur ndjeu pá pritmas, nji zhapllimë shurdhe hapash, që po aviteshin.

Këthei kryet: ishin dy karabinjerë.

— Ç'po ban këtu, i shtrimë për tokë? — e pyeti Pinokun.

— Po i ndihmoj këtij shoku tim të shkollës.

— Pse, a e ndjen vehten keq?

— Duket se po!...

— Keq, e fort besa! — tha njeni prej karabinjerëve tue u

ulë dhe këqyrë Eugjenin prej së afërmi. — Ky djalë qenka plagosë në tamth: kush e ka plagosë?

— Unë jo, — belbëzoi Pinoku që nuk i kishte mbetë pikë frymë në trup.

— Mbassi nuk qenke ti, po kush e ka plagosë pra?

— Unë jo, përsëriti Pinoku.

— Po me çka është plagosë?

— Me këtë libër. — Pinoku muer prej toke tekstin e Arithmetikës të lidhun me karton e me lëkurë për me ja kallxue karabinjerit.

— Po ky libër i kujt është?

— I imi.

— Kjo mjafton: nuk duhet gjá tjetër. Ngrehu shpejt dhe eja me né.

— Por unë...

— Shpejt me né!

— Po, unë s'kam faj...

— Shpejt me né! —

Para se të niseshin, karabinjerët thirrën disa peshkatarë, të cilët n'atë çast kaloj-

shin me barkën e tyne në buzë të detit, dhe u thanë:

— Po ua lamë në kujdes këte djalosh të plagosun në krye. Conie në shtëpi tuej dhe kujdesuni për të. Nesër do të vijmë me e pá. —

Mandej iu drejtuen Pinokut dhe mbassi e futën midis, i dhanë urdhën me një zà ushtarak:

— Përpara! dhe ecë shpejt! përndryshe medet për ty! —

Pinoku nuk kundërshtoi e filloi me ecë n'atë rrugë që të çonte në qytet. Por i shkreti nuk e dinte as vetë se ku ishte. I dukej sikur shifte ndonji andërr, e çfarë andrre! Ishte si i lafitun. Syt e tij shihshin dyfish: dridheshin kambët: gjuha iu kishte ngjité për qiellëz dhe nuk bante cium me gojë. Megjithë-

atë, njashtu si ishte i hutuem e i marrun mendsh, një gjâ ia brente zemrën fort: mendimi se kështu midis karabinjerëve, i duhej me kalue nën dritaren e shtëpis së Zanës së mirë. Mâ fort kishte me dashtë mos t'ishte gjallë.

Kishin mërrijtë afër qytetit, kur një erë e fortë, ia rrëzoi Pinokut kësulën prej krës tue ia hjedhë një dhetë hapa larg.

— A kishit me më lëshue, — u tha kuklla karabinjerëve — sa të shkoj me e marrë kësulën?

— Shko, shko: por ngutu shpejt. —

Pinoku shkoi, muer kësulën. . . por në vend që ta vejë në krye, e vuni në gojë, ndër dhambë, dhe atëherë u lëshue në pikë të vrapit drejt bregut të detit. Vraponte si t'ishte plumb pushke.

Karabinjerët, tue pà se do të ishte e vështirë me e mërrijtë ia lëshuen mbrapa një alamet qeni roje, i cili kishte fitue çmimin e parë ndër të gjitha konkurset e qejve. Pinoku vraponte e qeni vraponte edhe mâ tepër: kaq sa të gjithë njerëzit, kush në dritare e kush në midis rrugës kishin dalë prej kureshtis me pà përfundimin e këtij vrapimit të tërbuem. Por s'mujtën me e plotësue këtë dëshirë, sepse qeni rojtës dhe Pinoku kishin ngritë rrugës aq shumë pluhun, saqë mbas disa minutash nuk ishte mâ e mundun të shihej kurrgjâ.

XXVIII

PINOKU ASHT NË RREZIK QË TË FËRGOHET NË FELTERE SI PESHKU

N'atë vrap dëshprues, ndodhi një çast tepër i ngushtë, një çast kur Pinoku mendoi se kish sharrue: duhet dijtë se Alidori (ky ishte emni i qenit—rojtës) në turrin e vrapit përpak sa nuk e kishte zanë.

Mjafton me thanë, se Pinoku një hap mbas vehtes ndjente tue dihatë me tërbim këtë bishë dhe ndjente madjë edhe nxeh-tësin e avullit të dihatjes së qenit.

Për fat, tashmâ bregu ishte afër dhe deti shihej aty pak hapa larg.

Persa mërrijti në buzë të detit. Pinoku u hodh me një kapërcim të bukur, si do të mund të bante ndonji bretkocë, dhe ra midis ujit. Mirëpo Alidori desht që të ndalet; por i rrëmbyem prej turrit që kishte marrë në vrapim e sipër, u fut në ujë edhe ai. Por i shkreti nuk dinte me notue, prandaj filloi menjherë me i luejtë kambët që të mbahej në sipërfaqe; por sa më tepër i lëviste, aq më thellë i futej kryet në ujë.

Kur ia duel me nxjerrë për pak kohë kryet mbi ujë, i shiheshin të shkretit qen syt e zgurdulluem prej frige dhe tue lehë bërtitite:

— U mbyta! u mbyta!...

— Plaç aty!... — iu përgjigj Pinoku prej së largut, i cili tashmâ e shifte vehten të shpëtuem prej rrezikut.

— Ndhimomë Pinok!... Shpëtomë prej vdekjes... —

Kjo britmë vajtuese e preku Pinokun, i cili në të vërtetë kishte një zemër fort të mirë, dhe kështu mëshiroi dhe tue u drejtue kah qeni i tha:

— Po në qoftë se të ndihmoj që të shpëtojsh, a po më premton që nuk do të më besdisish më e nuk do të vrapojsh mbas meje.

— Të premtoj! Të premtoj! Ngutu pashë zotin, se po u vonove edhe një gjysëm minute, mbarova krejt. —

Pinoku u ngurue pak: por mandej iu kujtue se si i ati i kishte thanë aq herë se nuk duhet me e lanë kurr rastin pa bâ nderë kur duhet, dhe iu afrue në not Alidorit, e kapi me të dy duert për bishti, e çoi shëndosh si molla në zall.

I shkreti qen nuk mund të mbahej më në kambë. Sadoqë nuk donte, kishte pi aq shumë ujë të krypun, saqë ish frye si bibâ. Por, Pinoku tue mos dashtë me i besue fort, mendoi se âsht më e arsyeshme të hidhet përsëri në det dhe kështu tue u largue prej bregut të detit i lëshoi zâ mikut të shpëtuem:

— Lamtumirë — Alidor, të qoftë udha e mbarë e shumë të fala te shtëpia.

— Lamtumirë, Pinok — iu përgjigj qeni, — të falemnedit shumë që më shpëtove prej vdekjes. Ti më ke bâ një nderë të madhe; por në këtë botë shka ban atë gjen. Nëqoftëse vjen rasti, do të merremi vesht. —

Pinoku vazhdoi notimin, tue iu mbajtë gjithnji bregut. Mâ në fund iu duk se kishte mbërrijtë në një vend të sigurtë; dhe mbassi e shkoi mirë e mirë bregun vuni re në thepa një lloj shpelle, prej nga dilte një fjollë e stërgjatë tymi.

— Në këtë shpellë — tha atëherë me vetëvehte — duhet të ketë zjarm. Aqë më mirë! Po shkoj që të terem e të ngrohëm, e mandej? ... e mandej të bâhet shka të bâhet. —

Mbassi vendosi kështu iu afrue thepave; por kur desht m'u kapë, ndjeu dishka nën ujë që po ngrihej, po ngrihej e po ngrihej e po e çonte pezull. U përpoq menjëherë me ikë, por tashmâ ishte vonë, sepse për habinë e tij më të madhe u gjet i mbyllun në një rrjetë të madhe midis një grumbulli peshqish të çdo trajte e madhësije, të cilët hidheshin e përpëliteshin si shpirtna të dëshpëruem.

Në të njëjtin çast pá tue dalë prej shpellës një peshkatar aq të shëmtuet, ama aq të shëmtuet, sa dukej si një përbindësh deti. Në vend të flokëve kishte në krye një kaçubë bari të blertë; e blertë ishte edhe lëkura e trupit të tij, të blertë syt, mje-

krra e stërgjatë, që i mërrinte deri në tokë. Dukej si një hardhucë e madhe, ngrehë në kambët e mbrame.

Kur peshkatari nxuer rrjetën prej detit, bërtiti me kënaqsi:

— I lumi unë! Edhe sot do të mund të ngopem me peshk!

— Shyqyr zotit që unë nuk jam peshk! — tha Pinoku me vetëvehte, tue marrë pak zemër.

Rrjeta plot me peshk u çue në shpellë, në një shpellë të errtë e të tymosun, midis së cilës kërcitte voji në një fëltere të madhe, që jepte një erë shkrumi me t'u marrë fryma.

— Tash do të shohim se çfarë peshku kemi kapë! — tha peshkatari i blertë dhe tue futë në rrjetë atë alamet dore, e cila ishte si teplotja e bukëpjekësit, nxuer jashtë një grusht peshq—mustak.

— Të mirë janë këta peshq—mustak! — tha tue i shikue dhe tue u marrë erë lakmueshëm. Dhe mbassi u mori erë i hodhi në një legen pa ujë.

Kështu përsëriti shumë herë po këtë veprim; dhe ndërsa nxirte jashtë edhe peshqit e tjerë, i shkante lang për gojë dhe flitte me gëzim:

— Të mirë janë këto gjuhca!...

— Të shijshëm janë këta qefuj!...

— S'ka më të mirë se këta krepën.

— Të mrekullueshëm janë këto kubla!...

— Të hijshëm janë këta mlysha!...

Si mund ta merrni edhe me mend, gjuhcat, qefujt, krepën, kublat e mlyshat ranë të gjithë bashkë në atë legen e u banë shoqni peshqve—mustak.

I fundi që mbeti në rrjetë që Pinoku.

Porsa e nxuer përjashta, peshkatari u shtangue prej habit e i zgurdulloi syt e blertë tue bërtitë gati si i frigsuem:

— Çfarë lloj peshku do të jetë ky? Nuk më kujtohet që të kem hangër peshk të këtij lloji ndonjë herë! —

Dhe vazhdoi ta sodisi me vemendje dhe mbassi e pá mirë e mirë nga të gjitha anët përfundoi tue thanë:

— E marr vesh: do të jetë gaforre e detit.

Atëherë Pinoku i fyem pse e muer për gaforre i tha qarta-qefas:

— More çfarë gaforre? Shiko si më çmon! Unë s'jam tjetër veçse kukëll.

— Kukëll? — tha peshkatari. Të them të drejtën, peshku kukëll për mue është një gjà krejt e re! Dhe mâ mirë që është kështu! Do të ha mâ me qejf.

— Me më hangër? por kuptoni se unë nuk jam peshk? A nuk po ndëgjoni se po flas me arsye si ju?

— Po ta zâ besë! — tha peshkatari — dhe me qenë se po shoh se jeni një peshk që ka fatin me folë e me arsytue si unë, prandej do të bâj një nderim të veçantë.

— E cili do t'ishte ky nderim?...

— Në shêj të miqsís e të nderimit të posaçëm, ty po të lâ me zgjedhë vetë mënyrën se si dëshiron me të përgaditë. A don me u fërgue në fëltere, apo don mâ fort me të zie në tenxhere me salcë domatesh?

— Me thanë të drejtën; — përgjigji Pinoku — po më latë mue me zgjedhë, mue më pëlqen mâ tepër me më lanë të lirë e me u kthye në shtëpí time!

— Tí po mahitesh? Shka kujton ti se unë kisha me lanë rastin me shijue një peshk qaq të rrallë? Nuk ndodh për ditë që të zihet peshku kukëll në këto ujna. Me len ti mue: po të fërgoj në fëltere bashkë me peshq të tjerë dhe do të jesh i kënaqun. Me u fërgue bashkë me shokë, është gjithmonë një ngushllim.

Pinoku nafakzí, kur ia tha peshkatarit këto fjalë, ia shkrehu vajit, filloi me bërtitë dhe iu lutë tue bâ bé e tue folë në vaj: — Ç'i bana vehtes që nuk shkova në shkollë!... deshta me ndëgjue shokët e tash, që, se shka më gjeti!... Ih!... Ih!... Ih!...

E meqenëse përpëlitej si ngjala e mundahej me sa kish fuqi me shpëtue prej thojve të peshkatarit të blertë, ky muer nji thupër të fortë zunkthi e e lidhi kambë e duer, si sallamë dhe e hodhi në legen bashkë me të tjerët.

Mandej nxuer nji vedër plot me miell dhe filloi me i lye me të të gjithë peshqit; dhe si i lyente me miell nji nga nji i hidhte në fëltere për me i fërgue.

Të parët filluen me këcye në voj gjuhcat e shkreta, mandej u erdhi radha kublave, mandej qefujve, mandej krepënve, mandej mlyshave e mâ në fund i erdhi radha edhe Pinokut. Tue pá vdekjen me sy (e çfarë vdekjeje të tmerrshëme se)! Pinokut i hynë shtatë palë ethe e filloi me u dridhë si thupra n'ujë e s'kishte mâ asnji fije zani, as frymë që t'i lutej për mëshirë.

I shkreti Pinok i lutej me sy! Por peshkatarit i blertë. tue mos i vù veshin e suell nja pesë-gjashtë herë në miell, e leu mirë e mirë me miell prej kambëve deri në krye, sikur të ishte bâ nji kukëll allçini.

Mandej e kapi për koke dhe e...

XXIX

**KËTHEHET NË SHTËPËN E ZANËS, E CILA I PREMTON
SE QYSH TË NESËRMEN NUK DO TË JETË MÃ KUKËLL,
POR DO TË BÃHET NJI DJALOSH SI GJITH TË TJERËT.
GOSTÍ E MADHE ME KAFE—E—TÃMBËL PËR ME
KREMTUE KËTË DITË TË LUMTUN.**

Pikërisht në çastin kur peshkatarin ishte tue qitë Pinokun në fëltere, u fut mbrenda në shpellë një qen i madh, i ngashnyjem prej erës së fortë e të shijshëme të peshqve të fërguem.

— Jasht! — i bërtiti peshkatarin kërcnueshëm dhe tue mbajtë vazhdimisht në dorë kukllën e lyeme me miell.

Por i shkreti qen kishte û sa katër vetë, dhe tue lehë me të qame dhe tue luejtë bishtin, dukej sikur donte me thanë:

— Më jep të lutem një kafshore peshku të fërguem dhe po të la rahat.

— Jasht, po të thom! — përsëriti peshkatarin dhe çoi kambën me i ra.

Atëherë qeni, i cili kur ishte përnjimend i ûnshëm, nuk ia kishte kërkujt frigën, iu kthye peshkatarit tue hungreve dhe ia kallxoi dhambët e tij të tmerrshëm.

N'atë çast u ndëgjue në shpellë një zã i marrun që tha:

— Shpëtomë, Alidor! po nuk më shpëtove, mbarova në fëltere! . . . —

Qeni njofti menjherë zanin e Pinokut dhe iu kujtue, për çudí të madhe se ajo fije zani, kishte dalë prej atij lulaku të lidhun e të lyem me miell që mbante peshkatarin ndër duer.

E ç'bani atëherë? I dha vehtes me hov dhe rrëmbei atë lulak të bamë me miell dhe tue mbajtë lezem në dhambë, duel me vrap prej shpellës dhe iku si vetima!

Peshkatari u zemrue keq kur pá se ia rrëmbei prej dorës nji peshk të cilin do ta hante me gjithë qejf, u përpoq me ndjekë qenin me vrap, mirëpo porsa bani disa hapa, e kapi kolli dhe iu desht me u këthye mbrapa.

Mirëpo Alidori, mbassi gjet shtegun që të çonte në qytet, u ndal dhe e lëshoi me kujdes mikun në tokë.

— S'kam me ta harrue këtë nderë! — i tha Pinoku.

— Nuk ka nevojë — ia kthei qeni. — Ti më shpëtove mue dhe ndera ka nderën. Dihet: në këte botë të gjithë duhet me i ndihmue shoqi shoqit.

— Shka të pruni ty në atë shpellë?

— Isha i shtrimë këtu në zall, gjallë e për gazep, kur nji fillad i lehtë më solli prej së largut nji erë të kandshëme fërgese. Kjo erë m'a çoi gojën lang dhe u nisa mbas saj. Sikur të kisha ardhë nji minut mâ vonë! . . .

— Aman mos ma përmend! — bërtiti Pinoku që dridhej ende prej tmerri. Aman mos ma përmend! Sikur të kishe ardhë nji minut mâ vonë deri tash do t'isha i fërguem e i stërfërguem, i ngranun e i bluem. Brrr! . . . po më rënqethet shtati vetëm kur po e kujtoj! . . .

Alidori, shtrini gëthapën e djathtë drejt kukllës, tue qeshë, i cili ia shtërngoi fort e fort në shëj mlqsije të madhe: e mandej u ndanë.

Qeni muer rrugën kah shtëpija; kurse Pinoku, mbetun vetëm, iu avit nji kësollë aty afër dhe pyeti nji plak i cili rrinte te dera e ngrohej në diell:

— Më thuni, o burrë i mirë, a dini gjâ për nji fëmi që ia patën ça kryet e që ia thonë emnin Eugjen?

— Do peshkatarë e patën prû në këtë kësollë e tash . . .

— E tash do të ketë vdekë! . . . — ia preu fjalën Pinoku tue ndie nji dhimbje të madhe në zemër.

— Jo, tash është gjallë, dhe është këthye në shtëpín e vet.

— A përnjimend, a njimend e ke? — bërtiti Pinoku tue këcye prej gëzimi. — Pra plaga nuk paska qenë e randë? . . .

— Por mund të ishte e randë, madjë edhe për vdekje — u përgjegj plaku, — sepse i kishin ra në krye me nji libër të madh, me nji libër të lidhun me karton.

— E kush i ka ra?

— Nji shok i tij shkollë: një farë Pinoku...

— Po kush është ky Pinoku? — e pyeti kuklla tue u shti se nuk dinte gjë.

— Thonë se është një haram, një rrugaç, një xhagajduer i vërtetë...

— Shpifje! Të gjitha shpifje!

— A e njef ti këtë Pinokun?

— Në të pamë! — u përgjegj kuklla.

— E shka mendon ti për të? — pyeti plaku.

— Mue më duket se është një fëmi shumë i mirë, plot me vullnet për me nxanë, i ndëgjueshëm, besnik të jatit dhe prin-dëve të vet... —

Ndërsa kuklla i radhitte plakut njenën mbas tjetrës këto rrena, preku hundën dhe vuni re se ishte zgjatë më se një pllambë. Atëherë tanë frigë filloi me bërtitë:

— Mos u zini besë, more burrë i mirë, të gjitha këtyne fjalëve, se unë e njof Pinokun fare mirë dhe mund të siguroj që s'ka fëmi më të keq, se është rrugaç, i pa ndëgjueshëm dhe jo i fjalës, në vend që të shkojë në shkollë shkon me shokë e sillet kot.

Porsa i tha këto fjalë, hunda e tij u këthye në madhësinë e natyrshme si ishte më parë.

— Po si je bënë kështu kaq i bardhë? — e pyeti me një herë plaku.

— Po ju kallxoj... nuk kam pasë kujdes dhe jam fshij në një mur porsa të lyem, — u përgjegj kuklla, tue pasë turp me tregue se e kishin lye me miell si një peshk, për me e fërgue në fëltere.

— Këqyr si e ke bënë setrën, si i ke bënë pantallonat, dhe si e ke bënë kësulën?

— Kam ndeshë në cuba, dhe më kanë grabitë gjithshka që pata. Më kallxonin, plak i mirë, a mos kini me më dhanë ndonji farë teshe, sa të mundem të paktën me u këthye në shtëpi?

— Biri im, përse u përket teshave s'kam veçse një thes, në të cilin mbaj groshën. Po deshte merre, që ku është. —

Dhe Pinoku nuk priti që t'i thonte dy herë: e muer me të shpejtë atë thes groshe, i cili ishte bosh, dhe mbassi bani

nji farë vrime me gërshanë, dhe dy vrima anash, e veshi si këmishë. I veshun kështu lehtë u drejtue për në qytet.

Por, për të gjatë rrugës, nuk e ndjente vehten mirë; kaç e vërtetë sa që bante një hap përpara e një hap mbrapa dhe, tue folë me vetëvehten thonte:

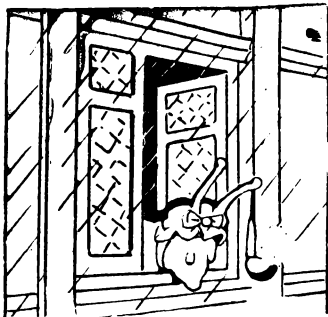
— Si do t'i dalë përpara Zanës sime të mirë? Shka do të thotë kur të më shohi? . . . A thue a do të ma fali këtë dreqnë tjetër? . . . Kisha me u lidhë me kusht se nuk do të ma fali! . . . ah! nuk do të m'a fali sigurisht . . . ani, e kam meritue, sepse unë jam një haram që premtoj gjithnjë se do të përmirësohem, e nuk e mbaj fjalën kurr! . . . —

Kur mërrijti në qytet, ku tashmë kishte ra natë, dhe me qenë se ishte kohë e keqe e shiu binte me rrshekë, u nis e fill në shtëpi të Zanës me vullnet të premë që të trokasi në derë për me ia çelë.

Por kur ia mërrini atje, ndjeu se e lëshoi zemra dhe në vend që të trokiste u largue me vrap nja njizet hapa! U avit për së dyti në derë dhe nuk bani kurrgjâ: u avit edhe për të tretën herë e kurrgjâ: për të katërtën herë rroku, tue u dridhë, rezen e derës dhe i ra vetëm një herë fare lehtë.

Priti sa priti, mbas një gjysë ore u hap dritarja e katit më të naltë (shtëpija kishte katër kate) dhe Pinoku pá se si duel në dritare një kaçamill, i cili kishte në krye një xixë ndriçuese, e tha:

- Kush është në këtë kohë?
- A është Zana te shtëpija ? — pyeti kuklla.
- Zana flen dhe nuk don me e zgjue kërkush! Po kush je ti?
- Unë jam!
- Kush unë?
- Pinoku.
- Cili Pinok?
- Kuklla. Pinoku që banon në këtë shtëpi me Zanën.
- Eë! e kuptova — tha Kaçamilli. — Pritmë aty se po ulem tash e po ta hap shpejt.

— Nxitoni, ju lutem, sepse vdiqa prej të ftoftit.

— More lum djali, unë jam kaçamill, dhe kaçamijt nuk nguten kurr.

Ndërkaq kaloi një orë, kaluen dy, e dera nuk u hap, prandej Pinoku, i cili dridhej prej të ftoftit, prej frigës dhe prej lagshtinës që

kishte në teshë, muer zemër dhe trokiti përsëri në derë, dhe trokiti më fort.

Në këtë të trokitun të dytë u hap përsëri dritarja një kat më posht dhe përsëri nxuer kryet i njajti Kaçamill.

— Lum Kaçamilli — bërtiti Pinoku prej rrugës — kaluen dy sahat që po pres! E dy sahat në këtë natë të vështirë janë më të gjatë se dy vjet. Nxitoni, ju lutem.

— Lum djali, iu përgjegj kafshëza fare e qetë dhe me mospërfillje, lum djali, unë jam një kaçamill, dhe kaçamijt nuk nguten kurr. —

Dhe dritarja u mbyll përsëri.

Mbas do kohe erdh mesnata: e ra sahati një e mandej një mbas mesnate e dera ishte vazhdimisht e mbyllun.

Atëherë Pinoku humbi durimin, iu afrue me idhnim dhe rroku rezen për me i ra fort që ta çojë në kambë të gjithë shtëpin, por reza e cila ishte hekuri, çil e mshil syt u shndrrue në njalë, dhe rrëshqiti prej dorës e u zhduk në një vijë uji në midis rrugës.

— Ah! kështu, ë? — bërtiti Pinoku edhe më i tërbuem. — Mbassi u zhduk reza atëherë do të vazhdoj me trokitë tue i ra derës me shqelma. —

Dhe tue u zbrapsë pak muer turr e t'i dha derës një shqelm me një farë madhniye. Shqelmi që aq i fortë sa kamba iu fut në drrasën e derës deri në gjysë, dhe kur kuklla u për-

poq me e nxjerrë përjashta i gjith mundimi që i kot, sepse kamba kish mbetë e gozhueme mbrenda si një gozhdë e këthyeme në maje.

Merrni me mend të ngratin Pinok! Iu desht me e kalue të gjithë natën e lume me një kambë në tokë e tjetrën përpyetë.

Tue u zbardhue dita e nesërme, më në fund dera u hap. Kësaj kafshëze të vyeshme — Kaçamillit, për me zbritë prej katit të katërt deri te dera e shtëpisë iu ishin dashtë vetëm një orë. Madje duhet thanë se ishte bënë qull me djersë tue u ngutë!

— Shka po bani këtu me këtë kambë të ngulun në derë?

— pyeti kukllën tue qeshë.

— Më ndodhi një fatkeqsi. Këqyrni lum Kaçamilli, po mujtët me më shpëtue prej këtij sikleti.

— Lum djali këtu u dashka zdrukthëtar, kurse unë nuk kam qenë kurr zdrukthëtar.

— Me iu lutë Zanës prej anës sime!...

— Zana flen dhe nuk don me e çue prej gjumi.

— Po shka të báj unë këtu gjithë ditën e lume i genduem në këtë derë?

— Argtoe tue numrue mizat e dheut që kalojnë nëpër rrugë.

— Më sillni të paktën dishka me hangër, se e ndiej vehten krejt të rraskapitun.

— Menjiherë! — tha Kaçamilli.

E përnjimend mbas tri ore e gjysëm Pinoku e vuni re që po vinte me një tabak argjenti në krye. N'atë tabakë ishte një bukë, një zog pule i kuqun e katër zerdeliya të pjekuna.

— Që ta pruna mëngjesin që po ta çon Zana — tha Kaçamilli.

Kur pá këto të mira të zotit kuklla u kënaq fort.

Mirëpo kur muer me hangër, vuni re se buka ishte prej allçinit, zogu i pulës prej kartoni dhe ato katër zerdeliya prej alabastrit me ngjyrë krejt të natyrshëme.

Desht me ia dhanë vajit, e me u molisë fort, me e përplasë atë tabak me gjithshka që kish mbrenda, mirëpo ose prej dhimbës së madhe ose pse i vinte të pakët në bark, i ra të fikët me të vertetë.

Kur e mori vehten përsëri, pa se ndodhej në një kanapé e Zana rrinte pranë tij.

— Edhe këtë herë po të fali; — i tha Zana — i mjeri ti nëqoftëse do të bájsh edhe një herë në krye tandin! . . .

Pioku dha fjalën dhe u betue se do tua vente veshin mësimve dhe se do të sillej mirë. Dhe përnjimend, e mbajti fjalën gjatë gjithë vjetit. Përnjimend, provimet e fundit e nxuerën faqebardhë e duel i pari i shkollës; dhe sjelljen e tij në përgjithsi e çmuen plot lavdi dhe qenë të kënaqun me të, kurse Zana plot gëzim i tha:

— Nesër ka me të shkue dëshira jote në vend!

— Shka?

— Qysh me ditën e nesërme nuk do të jesh më kukëll druni e do të báhesh një djalosh i vërtetë si të gjithë të tjerët.

Kush nuk pau gëzimin e Pinokut kur ndjeu këte lajm të papritun e aq fort të lakmuem, nuk mund ta marri as me

mend. Gjithë miqt e tij dhe shokët e shkollës nesër do të thirren në një gosti madhështore në shtëpinë e Zanës, për me kremtue së bashku ndodhin e jashtëzakonshme, dhe Zana kish urdhënue që të gatuheshin dyqind tasa kafe-tambël e katërqind kulaça buke të lyeme poshtë e nalt me tlyn të freskët. Ishte gjasa që ajo ditë të kalohej shumë e bukur e gëzueshme, por...

Fatkeqsisht, në jetën e kukllave ka gjithmonë një por, që prish të gjitha punët.

XXX

PINOKU, NË VEND QË TË BĂHET FËMI NISËT MSHEFTAS ME MIKUN E VET FITILIN ¹⁾ PËR NË „QYTETIN E LOJNAVET”

Si kuptohet vetëvetiu, Pinoku iu lut menjherë Zanës që t'i japi leje për me shkue nëpër qytet dhe me thirrë miqt, dhe Zana i tha:

— Mirë, shko për me thirrë shokët tu në gostin e nësërme, por kij mendjen që të kthehesh në shtëpi para se të bij muzgu i natës. A more vesht?

— Të premtoj se mbrenda njëj ore do të kthehem — tha kuklla.

— Kij mendjen Pinok! Fëmijët premtojnë me të shpejtë, por rrallë herë e mbajnë fjalën.

— Por unë nuk jam si të tjerët, unë kur e them një gjá, edhe e báj.

— Do të shohim. Nëse nuk do të ndëgjoish, aq má keq për ty.

— Pse?

— Sepse fëmijët që nuk ua vejnë veshin këshillave t'atyne që dijnë má tepër se ata, gjithmonë i gjen ndonji e zezë.

— Po unë e kam provue! — tha Pinoku. — Tash nuk bij má në kurth!

— Do të shohim a je tue thanë të vërtetën.

Pa e çue má gjatë, Pinoku përshëndeti Zanën e mirë, e cila për të ishte si nanë, dhe tue këndue e tue këcye, duel prej derës së shtëpis.

Në má pak se një orë mërrijti me thirrë gjithë miqt e

¹⁾ Fitili = ital. Lucignolo — shën. i përkthyesit.

vet. Dikush pranonte menjherë dhe me gjithë zemër, dikush në fillim lejonte që të lutej; por kur muerën vesh se kuleçët e bukës do t'i ngjyejshin në kafe-me-tambël, e ishin të lyem me tlyn të freskët nga përjashta, atëherë thanë: „Po vijmë edhe në për me ta bâ qefin.”

Këtu duhet djtë se Pinoku, midis miqve dhe shokëve të vet të shkollës kishte një fort të dashun e të zemrës, i cili e kishte emnin Romeo: por të gjithë e quejshin me llagapin Fitol, për punë të trupit të tij të hollë e të thatë taman si t'ishte një fitil bishtuku.

Fitili ishte mâ përtaci dhe harami mâ i madh i gjith shkollës, por Pinoku e donte për së tepërmi. Prandej shkoi menjherë që ta kërkojë në shtëpi dhe ta thërrasi në gosti, por nuk e gjeti: u këthye për të dytën herë, po Fitili kërkund: u këthye edhe për të tretën herë por e bani rrugën kot.

E ku me e gjetë tash? Kërko këtu, kërko atje mâ në fund e hetoi ku ishte mshefë nën derën e shtëpis së një katundari.

— Çka po ban këtu? — e pyeti Pinoku tue iu avitë.

— Po pres mesnatën që të nisem . . .

— Ku po shkon?

— Larg, larg, larg!

— E unë tri herë të kam qenë në shtëpi me të kërkue! . . .

— Çka deshe prej meje?

Ti nuk e dije ndodhin e jashtzakonshërme? Nuk e dije lumnin që po më pret?

— Cila.

— Qysh nesër pushoj së qenuni kukëll druni e bâhem fëmi si ti, si edhe të gjithë të tjerët.

— T'u priftë e mbara.

— Nesër, pra, të pres në gosti në shtëpin time.

— More po të them se nisem sonte.

— Në sa sahati?

— Në mesnatë.

- E ku po shkon?
- Po shkoj me banue në një qytet... i cili është qyteti më i bukur i botës: një vend ku gjinden të gjitha të mirat e dheut!...
- E si quhet?
- Quhet „Qyteti i lojnavë”. Po pse s’po vjen edhe ti?
- Unë? kurrsesi!
- Gabon pra, Pinok! Më beso mue se, po nuk erdhe, do të pendohesh. Ku gjen ti një qytet më të shëndetshëm se ai për në fëmijë? Atje nuk ka shkollë: atje nuk ka mësues: atje nuk ka libra: në atë qytet të bekuem nuk mësohet kurr. Të ëjten nuk ka shkollë, dhe çdo javë ka gjashtë t’ejte dhe një të djelë. Mendo, se pushimet e vjeshtës fillojnë me një kallduer dhe mbarojnë në fund të dhjetorit. Ky është një qytet që më pëlqen me të vertetë! Të këtilla duhet të jenë të gjitha vendet e qytetnueme!...
- Po si kalohen ditët në „Qytetin e lojnavë”?
- Kalohen në lojna e argtime që vazhdojnë prej mëngjesi deri në mbramje. Në mbramje shkohet në shtrat, kurse të nesërmen fillojnë lojnat e argtimet përsëri. Si po të duket?
- Eë!... — bani Pinoku: dhe luejti kryet ngadalë sikur desht me thanë: „Kjo është një jetë të cilën do ta bájsha edhe unë me gjithë qejf!
- Pra a po vjen me mue? Po vjen apo jo? Vendos.
- Jo, jo, jo, e jo. Tashmë i kam premtue Zanës sime të mirë m’u bënë një djalë i mirë dhe duhet ta mbajë fjalën. Madjë, meqenëse dielli po perëndon, po të la e po iki shpejt në shtëpi. Pra lamtumirë e udha mbarë.
- Ku po ngutesh kaq fort?
- Në shtëpi. Zana ime e dashun don që të kthehem para se të erret.
- Prit edhe një dy minuta.
- Do të vonchem shumë.
- Vetëm një dy minuta.
- E nëqoftëse më bërtet mandej Zana?
- Le të bërtasi. Mbassi të bërtasi mirë e mirë ka me pushue — tha ai Fiteli i pahajr.

- E si do të ia bájsh? Nisesh vetëm apo me shokë?
- Vetëm? Do të jemi mâ tepër se njëqind fëmij.
- Po si do të udhëtoni, në kambë, a?
- Në mesnatë do të kalojë këndeje karroca, e cila do të na marri e të na çojë në ate qytet fatlum.
- Gjithshka do të jipsha, që të ishte tashti mesnatë! . . .
- Pse?
- Për të ju pá se si niseni të gjithë së bashku.
- Rri këtu edhe pak e do të shohish.
- Jo, jo: due të kthehem në shtëpi.
- Prit edhe nja dy minuta tjera.
- Edhe kështu e bana tepër gjatë. Zana do të bâhet merak për mue.
- E shkreta Zana! Ndoshta do të friksohet se do të hamë lakuriqat, a?

- Ani, përnjimend, — shtoi Pinoku — a je krejt i sigurtë se në atë qytet nuk ka kurrfarë shkolle? . . .
- As hije shkolle.
- As mësuesa? . . .
- Asnji për bé.

— Dhe nuk është njeriu i shtërnguem me nxanë?

— Kurr, kurr, kurr!

— Sa qytet i bukur!... — tha Pinoku tue ndie se po i shkonte goja lang. — Sa qytet i bukur! Nuk kam qenë kurr, por e marr me mend!...

— Pse nuk po vjen edhe ti?

— Asht e kotë të ma mbushish mendjen! Tashmë ia kam dhanë fjalën Zanës sime të dashun që të bëmë një djalë i arsyeshëm, dhe nuk due me i dalë fjale.

— Lamtumirë pra, m'u ban të fala shkollës, nxansave të gjimnazit!... edhe atyne të liceut, po i hasë rrugës.

— Lamtumirë, Fitol: e të qoftë udha e mbarë, argtou e kujtoi ndonji herë miqt.

Si tha kështu, Pinoku bani një dy hapa, por u ndal, iu këthye mikut e pyeti:

— A je krejt i sigurtë se në atë qytet të gjitha javët janë të përbame vetëm prej gjashtë t'ejtësh dhe një të djele?

— Krejt i sigurtë.

— Po a je i sigurtë se pushimet fillojnë me një kalinduer e mbarojnë në fund të dhjetorit?

— Mâ se i sigurtë!

— Sa qytet i bukur! — përsëriti Pinoku, tue pshtye prej sikleti.

Mandej, tue marrë një pamje të vendosun, shtoi përngutshëm dhe përzjarrt:

— Pra, tash përnjimend lamtumirë: e të qoftë rruga e mbarë.

— Lamtumirë.

— Po kur po niseni?

— Mbas dy orësh!

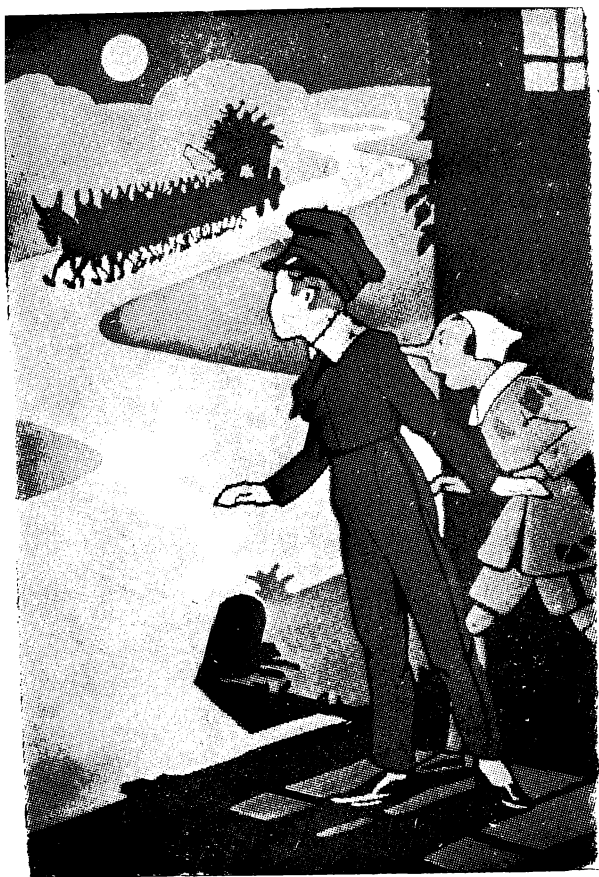
— Dam! Që nuk niseni mbrenda një ore, do t'isha gati në gjendje me pritë.

— Po Zana?...

— Tashmë u vonova!... dhe me u këthye në shtëpi një orë mâ heret o një orë mâ vonë është njisoj.

— I shkreti Pinok! Po nëqoftëse të bërtet Zana?

— S'kam shka me bâ! Le të më bërtasi. Mbassi të bërtasi

mirë e mirë do të pushojë.

Ndërkaq ishte bënë natë e terri kishte mbuluar dhën, kur pa prit e pa kujtue vunë re se si prej së largu po lëviste një farë drite... dhe ndigjuen kumbimin e zileve dhe jehonën aq të hollë dhe të zbehtë të njëj burije, sa dukej si t'ishte zukatja e miskojava!

— Që ku janë! — bërtiti Fitili tue u çue në kambë.

— Kush është? — pyeti Pinoku me zë të ultë.

— Karroca që po vjen me më marrë. Pra, a po vjen, po a jo?

— Po a thue përnjimend, — pyeti Pinoku se n'atë qytet fëmijet nuk janë të shtërnguem kurr me nxënë?

— Kurr, kurr, kurr!

— Sa qytet i bukur!... Sa qytet i bukur!... Sa qytet i bukur!...

XXXI

MBAS PESË MUEJSH ARGTIMI TË PAFRE, PINOKU PËR ÇUDI TË MADHE NDJEU SE SI PO I DELSHIN NJI PALË VESHË GOMARI, DHE BÂHET GOMAR ME BISHT E ME TË TANA

Mâ në fund karroca ia mërrini: dhe ia mërrijti pa bâ fijen e zhurmës, sepse rrotat e saja ishin të mbështjelluna me kalpyrë e me lecka.

E tërhiqshin një varg prej 12 pendë gomarësh, të gjithë të një madhsije por me çime në ngjyra të ndryshme.

Disa ishin ngjyrë hini, disa të bardhë, disa të murrmë, ngjyrë krype me biber, disa me vija-vija të kaltërta e të verdha.

Por gjâja mâ e çuditshme ishte kjo: se të dymbëdhëtë pendët e gomarëve, do me thanë njizet e katër gomarë, në vend që t'ishin të mbathun si gjithë kafshët tërheqse e bartëse, kishin në kambë çizme njerzish prej lëkurës së lopës së bardhë.

Po drejtuesi i karrocës? . . .

Merrni me mend: një shkurtabiq mâ i gjanë se i gjatë, i butë dhe i undyrshëm si një e tundun tlyeni, me fëtyrë si molla, me një gojë të vogël, e cila gjithmonë i rrinte në gaz, me një zâ fare të hollë e ledhatues si të macës kur i përkdhelë zemrës së bardhë të zojës së shtëpis.

Gjithë fëmijët, porsa e shihshin, u hynte në zemër dhe vrapojshin se kush do të hypte i pari në karrocën e tij për me i çue në vendin me të gjitha të mirat e zotit, i cili njihej në hartën gjeografike shënue me emnin ngashnjyes „Qyteti i lojnavë”.

— Dhe për njimend, karoca ishte mbush plot e përplot me fëmijë midis moshës 8 e 12 vjeçare, të grumbulluëm njëni

mbi tjetrin si sardelet në kuti. Hiqnin keq tue ndejtë të ndrydhun, memzi mujshin me marrë frymë: por askush nuk bante ah! Kërkush nuk ankohej. Ngushllimi se mbas pak orësh kishin me mërrijtë në qytetin, në të cilin nuk gjindeshin as libra, as shkolla, as mësuesa, i mbante aq të kënaqun dhe të durueshëm, sa që nuk e ndijshin as zorin as mundimin, as ujën as etjen as lodhjen.

Porsa u ndal karroca, burreci iu drejtue Fitolit me njimijë ledhatime dhe me njimijë lëvizje të hajthëme dhe e pyeti me buzë në gaz:

— Më thuej more lum djali, a don me ardhë ti n'atë qytetin fatlum?

— Sigurisht që due me ardhë.

— Por ta dijshe mori zemër, se nuk ka vend më në karrocë. Si e sheh, është plot e përplot!...

— Shka me bënë — iu përgjegj Filiti. — Mbassi nuk paska vend mbrenda, unë do të jem i kënaqun të rrij në bigë të karrocës.

Dhe me një të këcyme u hodh mbi bigë të karrocës.

— Po ti, moj loçka e zemrës?... — tha burreci tue iu drejtue me plot përkëdhelje Pinokut. — Si po ia ban ti? Po vjen me në apo po don me ndejtë?...

— Unë po rri — u përgjegj Pinoku — Unë duhet të kthehem në shtëpi time: duhet të nxà dhe duhet të bëhem ndera e shtëpisë, si bëjnë të gjithë fëmijët e hajrit.

— Tu priftë e mbara pra!

— Pinok — i tha atëherë Filiti. — Ndigjomë mue: eja me në se kemi me bënë kokrrën e qejfit.

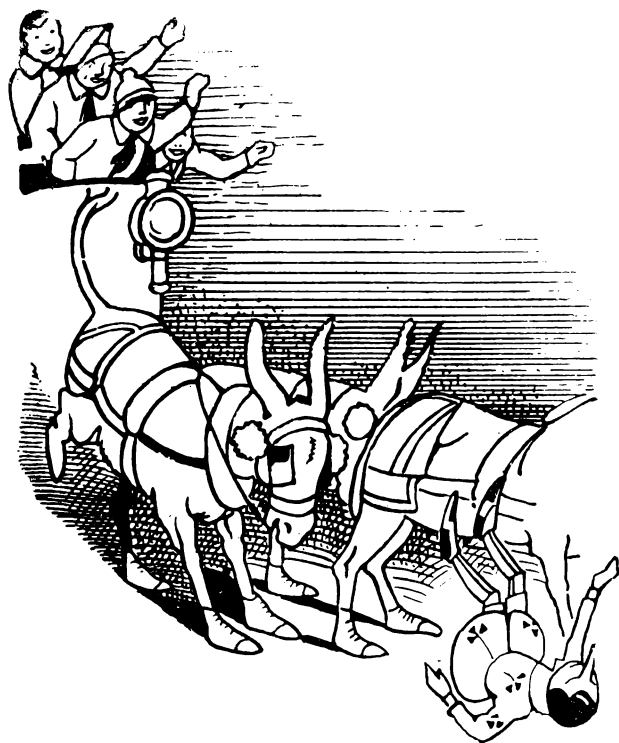
— Jo, jo, jo!

— Eja me në se kemi me bënë kokrrën e qejfit, — bërtitën edhe katër zane të tjerë mbrenda karrocës.

— Eja me në se do bëjmë kokrrën e qejfit, — uluritën të gjithë së bashku nja njëqind zane mbrenda karrocës.

— Po nëqoftëse vij me ju, çka do të thotë Zana ime e bekueme? — tha kuklla që kish fillue me lëshue pë e m'u luhatë.

— Pse po bëhesh ti aq fort merak. Mendo se po shkojmë

në një qytet ku do të jemi zotni e me bënë kokrrën e qejfit prej mëngjesi deri në mbramje!

Pinoku nuk u përgjigj: por fshani një herë, mandej edhe një herë tjetër: mandej lëshoi edhe një të fshame të tretë e më në fund tha:

— Më bani pak vend: po vij edhe unë!...

— Vendet janë të gjitha të zanuna — ia kthei burreci — por për me të tregue se sa fort të çmoj, po ta lëshoj vendin tim në pope.

— Po ju?

— Unë po e baj rrugën kambë.

— Jo, këtë gjâ unë me të vërtetë s'mund ta lejoj. Mâ mirë kisha me i hypë në shpinë ndonjenit prej këtyne gomarëve! — tha Pinoku.

E si tha ashtu bani, iu avit gomarit në të djathtë të pendës së parë dhe mori hov me i këcye në shpinë: Por kafsha, i ra me turi barkut dhe e hodhi me kambë përpjetë.

Merrni me mend gazin e pa njerëzishëm dhe të pamasë të atyne fëmijve që e panë me sy këtë skenë.

Por vetëm burreci nuk qeshej. Iu afrue njerëzishëm gomarit kryeneç dhe tue bâ se gjoja po e puth ia hangër me dhambë gjysën e veshit të djathtë.

Ndërkaqë Pinoku u ngreh në kambë i zemruem dhe me një të këcyme iu hodh në shpinë gomarit të ngratë. E kaq bukur i këcej sa që fëmijt pushuen së qeshuni dhe filluen me bërtitë: „Rrnoftë Pinoku!” dhe me brohoritë e me i rrahë shuplakët aq fort sa s'kishte mbarim.

Kur që pà pritë e pà kujtue, gomari çoi të dy kambët e mbrapme dhe tue u dhanë vitheve me hov e hodhi rrakadyl të shkretin Pinok mû në midis të rrugës madhe në një grumbull zhuri.

Atëherë përsëri shpërthei gazi. Por burreci, në vend që të qeshi, u prek kaq fort në zemër për atë pulisht të pa faktë sa me një të puthun ia hoq edhe gjysën e veshit tjetër. Mandej i tha kukllës:

— Hypi prap e mos ki hiç frigë. Kushedi se çka i ka këcye në krye këtij pulishti, por unë ia thash nja dy fjalë në vesh dhe shpesoj se tash ka marrë mend e âsht bâ mâ i arsyeshëm. —

Pinoku i hypi dhe karroca filloi të marri udhën. Por ndërsa pulishtat vrapojshin trok dhe karroca shkonte mbi guraleca të rrugës kryesore Pinokut iu duk se po ndjente një za të shurdhtë, të cilin memzi e merrte vesht që i tha:

— I shkreti ti për mend! Deshte të bâhet simbas rradakes tande e tash ke me u pendue! —

Pinoku shikoi djathtas e majtas pak i habitun për të pá se në ç'anë vijshin këto fjalë; por nuk pá kurrkend: pulishtat

vrapojshin me të katra, karroca shkante me vrap, fëmijët mbrenda flejshin, Fiteli gërhatte si thi, ndërsa burreci, tue ndejë në pope të karrocës këndonte nëpër dhambë:

— Çdokush natën flenë
Veç unë s'mbylli sy kurr...—

Mbassi banë edhe nja gjysë kilometre rrugë, Pinoku ndjeu të njajtin za të hollë që i tha:

— Mbaje në mend, more budallë! Fëmijët të cilët braktisin mësimin dhe ua kthejnë shpinën librave, shkollës e mësuesve, për me u dhanë krejtësisht mbas lojnash e argtimesh, s'mund të mbarojnë ndryshe veçse me fatkeqsi!... E unë këtë e di se kam sprova!... dhe mund ta them! do të vijë një ditë që do të qajsh edhe ti, si po qaj unë sod... po atëherë do të jetë tepër vonë!...—

Mbas këtyne fjaleve, të shqyptueme me zâ të ultë. të cilat e friksuen më tepër se kurr, Pinoku këcei prej vitheve dhe shkoi e kapi gomarin për turini.

E merrni me mend se si u shtangue, kur vû re se pulishti i tij po qante... e qante taman si një fëmi!

— Hej, zotni burrec — i bërtiti Pinoku të zotit të karrocës — a din se shka ka të re? Ky pulishtë po qan.

— Le të qajë: ka për të qeshë kur të bâhet dhandër.

— A thue a mos e keni mësue edhe me folë?

— Jo: e kam mësue sa me nxjerrë ndonji fjalë mbassi ka kalue tri vjet rresht në shoqni me disa qëj të mësuem.

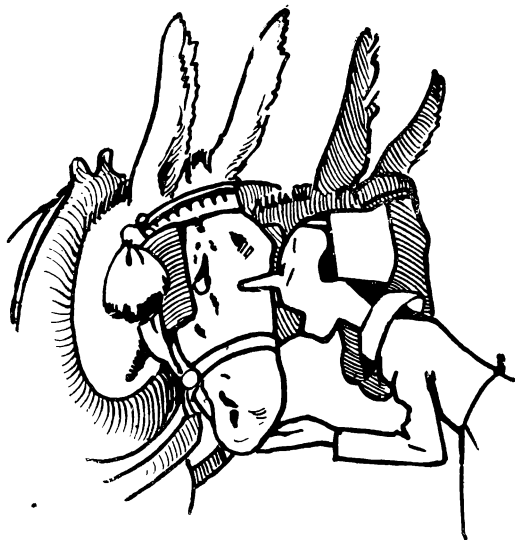
— E shkreta kafshë!...

— Hajde, hajde — tha burreci — mos të bjerrim kohë tue pã se si qan gomari. Hypi e vazhdojmë rrugën: nata është e ftoftë e rruga është e gjatë. —

Pinoku u bind pa i kundërshtue. Karroca vazhdoi rrugën: dhe në mëngjes, tue ague, mërrijtën shëndosh' e mirë në „Qytetin e lojnavë”.

Ky vend nuk i përngjante asnji vendi tjetër në botë. Populli i tij ishte i përbamë vetëm prej fëmijsh. Mâ të vjetrit kishin moshën katërmidetë vjeçare; mâ të rijt porsa i kishin mbushë tetë vjetët. Në rrugë, gëzim, vikamë, poterë me t'i

qitë mend prej krës! Gjithë andej tuba fëmijshtë pahajr: disa luejnë me arra, disa me rrasa, disa me top, disa vrapojnë me bicikleta, disa me kuaj druni: disa luejshin maca-mini, të tjerët u shkojshin mbrapa: disa të veshun si karagjoza për-bijshin kalptyrën e ndezun flakë: disa recitojshin, disa këndojshin, disa këcejshin laradash, disa argtoheshin tue ecë me duer

e me kambë përpjetë; disa vrapojshin me rreth përpara, ndokush kalonte i veshun si gjeneral me përkrenare letre e me shtëpatë kartoni: dikush qeshte, dikush bërtitte, dikush thërrit-te, dikush i rrahte shuplakat, dikush fishkllonte, dikush bante si pula kur kokorisë me bave: me një fjalë kaq shumë poterë e madhe kaq pshtjellim, kaq zhurmë sa me të shtërngue me futë pamuk në veshë për mos me mbetë shurdhan. Në të gjitha sheshet shiheshin teatra të vogëla, plot me fëmijë prej mëngjesit deri në mbramje; dhe në të gjitha muret e shtëpijave

mund të lexoheshin këso fjalësh të bukura të shkrueme më qymyr: *Ernofshin lojat!* (në vend *lojnat*); *nuk i duem më skodhat* (në vend *nuk duem më shkollat*); *post Arit Me Tika* (në vend *posht arithmetika*) e të tjera xhevahire të këtilla.

Pinoku, Fiteli dhe të gjithë fëmijt e tjerë që kishin bënë udhëtimin me shkurtabiqin, porsa vënë kambën në qytet, u përzinë me një herë midis rrëmujës më të madhe, dhe mbrenda pak çastesh, si mund të kuptohet lehtë u banë miq me të gjithë. Kush mund t'ishte më i lumtun, kush mund t'ishte më i kënaqun se ata?

Në shëtitjet dhe në argtimet e ndryshme të papushim orët, ditët, javët kalojshin si vetima.

— Ah, se ç'jetë e bukur! — thonte Pinoku sa herë që e takonte rastësisht Fitilin.

— E shëf pra që kisha arsye? . . . ia pritte Fiteli. — Dhe kur mendon njeriu se ti nuk dojshe me ardhë! Dhe kur mendon se t'ishte mbushë mendja që të kthehesh në shtëpi te Zana jote, me humbë kohë tue nxanë! . . . Nëse tash ke shpëtue prej librave e shkollës së mërzitshëme, duhet të ma dijshe për nder mue, këshillave të mija, kujdesit tim, a nuk është kështu? Vetëm miqt e vertetë bëjnë këso ndere të madhe.

— Asht e vertetë Fiteli! Ty duhet me ta dijtë për nder që jam sot një fëmijë me të vertetë i kënaqun. A din se çka më ka pasë thanë mësuesi për ty? Gjithmonë më thonte: „Mos u shoqno me atë Fitilin e pahajr, sepse është një shok i keq e nuk mund të këshillojë tjetër veçse për të zezë tanden!”

— I shkreti mësues, shtoi Fiteli tue luejtë kryet. — Unë e di mirëfillt se më kishte marrë maraz dhe se zbavitej gjithmonë tue folë keq për mue, por unë jam bujar, dhe ja fal!

— Shpirtmadh! — tha Pinoku tue e përçafue mikun me gjithë zemër dhe tue e puthë midis të dy syve.

Kështu kaluen pesë muej që zgjatte kjo jetë e lumtun lojnash e argtimeve për çdo ditë të lum, pa marrë kurr me sy libër, as shkollë, kur një ditë Pinoku, kur u zgjue prej gjumi, mbet fort keq i habitun, gjë që e bani me u mërzitë përnjimend.

XXXII

PINOKUT I DALIN NJI PALË VESHË GOMARI, MANDEJ BAHET PËRNJIMEND GOMAR E FILLON ME GARRITË.

E çfarë e pàpritun që?

— Po ua them unë, lexuesa të mij të vogjël: habitja që se Pinoku, kur u zgjue, ndjeu atë nevojën e natyrshëme me e krue kryet; mirëpo kur po kruhej vuni re . . .

A mund të ia qëlloni pak se çka vuni re?

Për habinë e tij mâ të madh vuni re se veshët iu kishin rritë mâ se një pllambë.

Ju e dini se kuklla qysh se kishte le, kishte pasë veshët e vocërr, fare të vocërr: aq të vocërr sa që pà durbi mos me mujtë e me i pá! Merrni me mend pra si u shtangue kur vuni re se veshët e tij gjatë natës ishin zgjatë aq shumë sa dukeshin si dy fshesa.

Shkoi shpejt me kërkue një pasqyrë, për me pá: por mbassi nuk gjeti pasqyrë, mbushi një kofë me ujë dhe hodhi në legenin ku lante syt, dhe tue u pá në të vuni re atë që nuk kishte dëshirue me pá kurr: pau, pra, fëtyrën e tij zbukurue me një palë veshë të mrekullueshëm gomari.

Po ua lamë juve që ta merrni me mend dhimbjen, turpin dhe dëshpërimin e të ngratit Pinok!

Filloi me qá, me bërtitë me i ra murit me krye: por sa mâ tepër që dëshpërohej aq mâ tepër i rriteshin veshët dhe i baheshin me qime në maje.

Zhurma e asaj potere të fortë bani që të futet në dhomë një Minushë e bukur, që banonte një kat mâ nalt, dhe që, kur pa kukllën sesi ishte mërzitë, e pyeti me kujdes:

— Shka ke, fqiu im i dashun?

— Jam sëmundë, Minusha ime, shumë sëmundë... e jam sëmundë prej një sëmundje që po ma shtie frigën! A merr veshet ti në punën e damarit?

— Pakëz.

— Prekma pra pak damarin a thue mos kam ethe. —

— Minusha çoi kthapën e djathtë përpara: dhe mbassi e vuni në dellin e dorës së Pinokut, tha tue fshâ:

— Miku im, më vjen shumë keq që duhet të të kallxoj një lajm të keq!...

— Çfarë lajmi?

— Ti ke një palë ethe të mëdha e të këqija!...

— Çfarë ethe do të jenë këto?

— Janë ethe gomari.

— Nuk kuptoj se shka janë këto ethe!... — u përgjegj kuklla e cila kish marrë vesh mirëfilli.

— Atëherë do ta spjegoj unë, — tha Minusha. — Ta dijshe pra se mbrenda dy tri orësh, ti nuk do të jesh më një kukëll, as një fëmi...

— E çka do të jem?

— Mbas dy-tre orësh ti do të bähesh një gomar i vërvertetë, si janë ata që ngrehin karrocat ose bajnë lakna dhe sallatë në treg.

— Ah i shkreti unë! i shkreti unë! — bërtiti Pinoku tue i kapë me duert që të dy veshët dhe tue i ngrehë me dëshpërim pa kurfarë mëshire, sikur t'ishin veshët e tjetër kujt.

— More loc i dashun — vazhdoi Minusha që ta ngushlloi, — ç'ka me bâ? Tashmâ kështu âsht shkruar. Tashmâ âsht e shkrueme në dekretet e dijenis se të gjithë ata fëmij demela të cilëve u mërzhiten librat. shkolla dhe mësuesit, të cilët i kalojnë ditët në lojna, argtime e zbavitje, heret a vonë mbarojnë tue u shndërrue në pulishta.

— A me të vertetë kështu âsht? — pyeti kuklla me dënësë.

— Pikërisht kështu! dhe tash vajtimi është i kotë. Asht dashtë me mendue më parë!

— Por faji nuk është i imi; Besomë Minushë, i gjithë faji është i Fitilit!...

— Po kush është ai Fitili?

— Nji shok i im i shkollës! Unë deshta m'u këthye në shtëpi; unë desha të jem i ndigjueshëm; unë desha me vazhdue mësimet dhe mû bâ i hajrit... por Fitili më tha:

„Pse çan kryet tue nxanë? pse don me shkue në shkollë? eja më mirë me mue në Qyetin e lojnavë: atje nuk do të mësojmë më: atje do të argëtohem prej mëngjesi deri në mbramje dhe do të jemi gjithmonë të gëzueshëm”.

— Po pse ia ndigjove këshillën këtij miku të rrejshëm? Këtij shoku të keq?

— Pse? ... Sepse moj Minusha ime, unë jam nji kukëll pa mend... e pa zemër. Ah, sikur të kisha nji copëz zemre, nuk do ta kisha braktisë kurr Zanën e mirë, e cila më donte fort

si një nanë dhe e cila ka bërë shumë për mua!... dhe tash nuk do t'isha më një kukull... por do t'isha një femë e mirë, si shumë të tjerë! ah!... Në bafsha me e hasë kund Fitilin medet për të! Kisha me la leshë në të!...

Dhe u mat me dalë. Por kur erdhi te dera, i ra ndërmend se i kishte veshët e gomarit, dhe tue i ardhë turp me dalë kështu përjashta, e dini se çka trilloi?... Mori një kësulë të madhe pamuku dhe e vuni në krye e e rrsi deri në maje të hundës.

Mandej duel: dhe u vù me e kërkue gjithkund Fitilin. E kërkoi nëpër rrugë, nëpër sheshe, nëpër teatro, në çdo vend: po nuk e gjeti. Pyeti për të këndo që takonte rrugës, por kurrkush nuk e kishte pà.

Atëherë shkoi me e kërkue në shtëpi: dhe kur mërrini te dera trokiti.

— Kush është — pyeti Fitili nga mbrendë.

— Unë jam! — u përgjegj Pinoku.

— Prit pak se po ta hapi. —

Mbas një gjysë ore dera u hap: po merrni me mend se sa u habit Pinoku kur pà tue u futë në dhomë, se edhe miku i tij Fitili kishte një kësulë të madhe pamuku në krye, e cila i mërrinte deri në maje të hundës.

Kur e pà me këte kësulë, Pinoku dishka u ngushllue dhe mendoi menjherë me vetëvehte:

— Mos vuen miku prej të njëjtës sëmundje që vuej edhe unë! Mos të ketë edhe ai ethe e gomarit?... —

Dhe tue u shti se nuk kishte vù re kurrgjã e pyeti me buzë në gaz:

— Si je, Fitili im i dashun?

— Shum mirë: si mini në shekë të djathit?

— A e ke bash përnjimend?

— E pse me të rrejtë?

— Më fal, lum miku, po atëherë pse mban në krye këtë kësulë pambuku, që t'i paska mbulue krejt veshët?

— Më ka urdhënue mjeku, sepse e kam vra gjûnin. Po ti, lum Pinoku, pse e ban këte kësulë pambuku rrasun deri në hundë?

— Më ka urdhënue mjeku sepse m'është gërvishtë kamba.

— Oo, i shkreti Pinok!...

— Oo, i shkreti Fital!...

Mbas këtyne fjalëve mbretnoi një heshtje bukur do kohë, gjatë se cilës, që të dy miqt nuk banë tjetër veçse shikuen shoqi-shoqin me qesti.¹⁾

Mâ në fund Pinoku me një zâ t'ambël e të hollë i tha shokut të vet:

— M'a hiq një merak, lum Fitali; a ke pasë ndonjiherë sëmundje veshës?

— Kurr!... Po ti?

— Kurr! Porse, qysh se sot në mengjes njëni vesh është tue më dhimbtë fortë.

— Besa, edhe mue po ashtu.

— Edhe ty?... Po cili vesh është tue të dhimbtë?

— Që të dy. E ty?

— Që të dy. Mos të jetë e njëjta sëmundje?

— Kam frigë se po.

— A po më ndigjon dishka, Fital?

— Fol! Me gjithë qejf.

— A po m'i kallxon veshët e tu?

— Pse jo? Po mâ përpara due me t'i pá të tut, lum Pinoku.

— Jo: po i pari të m'i kallxojsht ti.

— Jo, more loc! Përpara ti, e mandej unë!

— Animirë, — tha atëherë kuklla — po bijmë në godi si dy miq të mirë.

— Ta marrim veshit godin.

— Po i heqim kësulat që të dy në të njëjtën kohë: a pranon?

— Pranoj. —

Dhe Pinoku filloi me numrue me zâ të naltë:

— Nji! Dy! Tre!

Me të thanë tre! që të dy fëmijt kapën kësulat e veta që kishin mbi krye e i fërfluen përpjetë.

E atëherë ndodhi dishka që mos me mujtë me e zanë besë sikur të mos ishte e vërtetë. Nodhi që Pinoku e Fitali, kur panë

¹⁾ qesti — tallje, qejnim — shën. i përkth.

se i kishte gjetë e njajta e zezë, në vend që me mbetë të zymtë e të molisun, ia bájshin me sy njeni tjetrit tue tregue me gisht veshët e rritun tej masës, dhe mbas mahinash të ndryshme përfunduen tue ia shkrepë njëj gazi të lezetshëm.

Dhe qesh, e qesh, e qesh sa u desht ta mbajshin barkun me dorë: dhe kur ish in tue ia dhanë së qeshmes mâ të kandshëme, Fitili pa prit e pa kujtue, filloi me u kalamendë e me u ndrrue fëtyra, dhe i tha mikut:

— Ndhimë, ndhimë, Pinok!

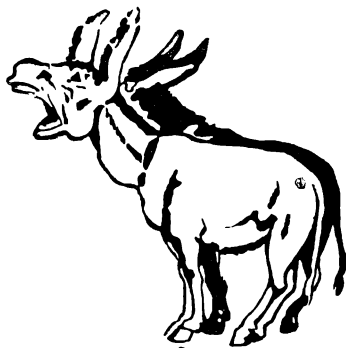
— Shka ke?

— Kuku, nuk po mundem mâ me qëndrue drejt në kambë.

— Nuk po mundem as unë mâ — bërtiti Pinoku tue qa e tue u marrë kambësh.

Dhe ndërta po thojshin kështu, u lëshuen që të dy për tokë, e tue ecë kambadoras, filluen me u sjellë dhe me ngarendë nëpër dhomë. Dhe ndërta ngitshin duert e tyne u shndëruen në thundra, kurse fëtyrat e tyne në turij, dhe shpina e tyne u mbush me qime ngjyrë hini, me vija të zeza.

Por çasti mâ i vështirë për këta dy fatzezë a e dini se kur që? Çasti mâ i vështirë e mâ poshtnues që atëherë kur ndien se po u dilte bishti nga mbrapa. Kaplue atëherë prej turpit e dhimbjeve, deshtën me pá e me u ankue për fatin e tyne.

Por nuk ia mërrijtën! Në vend të dënesës dhe ankesës, nxirrshin prej gojës së tynë garritje gomarësh: dhe tue garritë kumbeshëm, bájshin që të dy në një zâ: i-â, i-â, i-â.

Në këtë çast dikush trokloi në derë, dhe një zâ u ndie nga jashtë:

— Hapni! Jam burreci, drejtuesi i karrocës që u kam prû në këtë qytet. Hapni shpejt, se kuku për ju! —

XXXIII

**MBASSI PINOKU U BA KAMB' E KRYE GOMAR, QITET
ME SHITË DHE E BLEN DREJTORI I NJIJ SHOQNIJE
KARAGJOZASH PËR TA MËSUE ME KËCYE E ME
KAPËRCYE RRATHËT; POR NJI NATË THEN KAMBËN
E MANDEJ E BLEN TJETËRKUSH PËR ME BA, ME
LËKURËN E TIJ, NJI TUPAN.**

Tue pà se dera nuk po hapej, Burreci e shpërthei me një goditje — jashtëzakonisht të fortë: dhe mbassi hyni në dhomë iu suell Pinokut dhe Fitolit me buzë në gaz si e kish zakonin:

— Ju lumtë djelmosha! Keni garritë për bukurí, dhe unë ju njofta në zâ. Prandej që ku ia mërrina. —

Kur ndigjuen këto fjalë pulishtat u banë të zymtë, varen kryet, varen vesht dhe futën bishtin ndër kambë.

Në fillim Burreci i lëmoi, i përkëdheli dhe i morri me të mirë, mandej nxuerr një kashagí e i kashagiti mirë e mirë e i bani si pasqyrë, u vuni kapistrën dhe i çoi në treg me shpresë që t'i shesi e të nxjerri ndonji fitim.

Dhe përnjimend blesát nuk që nevoja më i pritë shum.

Fitolin e bleu një katundar, të cilit një ditë më parë i kishte cofë gomari, kurse Pinokun e bleu Drejtori i njëj shoq-nije karagjozash e pelivanësh litari, i cili i bleu me i mësue që të këcejnë e të luejnë me kafshët e tjera të shoqnis.

E tash a e muerët vesht, lexuesit e mij të dashun se cili ishte zanati që bante Burreci? Ky përbindsh faqezi, që kishte një fëtyrë të mirë e t'ambël, shkonte herë mbas here me karrocë me u endë nëpër botë: rrugës, me premtime e ledhatime ngashnjente fëmijt e pavullnet, të cilëve u ishin mërztitë librat dhe shkolla: dhe mbassi i ngarkonte në karrocën e tij, i çonte

në „Qytetin e lojnavet” që ta kalojshin të gjithë kohën në lojna, në poterë e n'argtime. E kur këta fëmij të mashtruem, nga që luejshin pajada e nuk merrshin kurrgjâ me nxanë, bâheshin tamam gomarë, atëherë tanë gëzim e kënaqsi bâhej i zoti tyne dhe i qitte me i shitë në pânaire ose në tregje. E kështu, mbrenda pak vjetësh kishte fitue nji grumbull paresh dhe ishte bâ miljoner.

Se si u bâ puna e Filitit nuk e di: di vetëm se Pinokut qysh në fillim i ra me bâ jetë të vështirë e të mundimshëme.

Kur e futën në ahër, pronari i rij ia mbushi grazhdin me kashtë: por Pinoku, mbassi e kërkoi nji kafshatë, menjihërë e pshtyni.

Atëherë, i zoti, tue i murmurue, ia mbushi grazhdin me sanë, por as sana nuk i pëlqente.

— Ah nuk po të pëlqen as sana, a? — i bërtiti i zoti me zemrim. — Hajt se po ta kallxoj qejfin unë, more pulisht bukurosh, n'e paç kryet e fort, tash pa ta zbus unë! . . .

Dhe për qortim i ra mirë me kamxhik kambëve.

Prej dhimbjes së madhe Pinoku filloi me qâ e me garritë, dhe tue garritë bante:

I-â, i-â, i-â kashtën s'ma bluen stomaku! . . .

— Atëherë ha sanë! — i tha i zoti, i cili e kuptonte fare mirë gjuhën e gomarëve.

— I-â, i-â, i-â prej sanës më dhemb barku! . . .

— Mos don që një gomar si ti ta ushqej me pula të pjekuna e me mish kaponi? — shtoi i zoti tue u zemrue gjithnji e më tepër dhe tue ia dhanë edhe një kamxhik tjetër.

Mbassi i ra për të dytën herë Pinoku mendoi më mirë me ndejë i çetë dhe nuk e çeli gojën më.

Ndërkaq i zoti e mbylli ahrin dhe Pinoku mbeti vetëm: dhe mbassi kishin kalue shum orë që nuk kishte hangër fare. filloi me e hapë gojën prej ujës së madhe. Dhe hapte sa një furrë.

Tekembramja, tue mos gjetë tjetër gjâ në grazhd, u shtrëngue që të përpiqet me përçapë pak bar: dhe mbassi e përçapi mirë e mirë, mbylli syt e e kapërdini.

— Kjo sanë nuk qenka e keqe; — tha mandej me vetë-vehte — por shum më mirë do të ishte sikur të kisha vazhdue mësimet! . . . Tash në vend të sanës do të kisha hangër një copë bukë të fresktë dhe një thelë të mirë sallame! . . . Po shka me bâ! . . .

Të nesërmen, kur u zgjue, kërkoi me të shpejtë në grazhd edhe pak sanë; por nuk gjeti asnjë fije, sepse e kish hangër për gjatë gjithë natës. Atëherë mori një kafshatë kashtë: por ndërsa e përtypte iu desht me vû re se shija e kashtës së rrahun nuk i përngjante aspak as pilafit si gatuhet në Milano, as makaronave si gatuhet në Napoli.

— Por durim! — tha tue vazhdue përtyppen. — Le t'u shërbejë të paktën fatkeqsija ime si mësim gjith atyne fëmijve të pandigjueshëm që nuk kanë vullnet për me nuanë në shkollë. Por durim, durim!

— Tash po ta kallxoj unë durimin! — bërtiti i zoti tue u futë n'atë çast në ahër. — Mos po kujtom, more lum gomari, se të kam blé vetëm me të dhanë me pí e me hangër? Unë të kam blé për punë e që të më nxjerrish në fitim shum pare. Ngreu, pra, e banu i vyeshëm! Eja me mue në Cirkus, dhe atje kam me të mësue me kapërcye rathët dhe me thye fuçija prej

letre me krye, me luejtë valcer dhe polka, me qëndrue thik në kambë të mbrame.

I shkreti Pinok, deshti s'deshti, u shtrëngue me mësue gjitha këto gjana të bukura; por për me i mësue iu deshtën tre muej mësimi, dhe shumë kamxhika ia çuen lëkurën kakujë.

Mâ në fund erdhi dita në të cilën i zoti mujti me lajmruë:

**ÇFAQJE MADHESHTORE
E JASHTZAKONSHME**

soné

do te bahen kecime te zakonshme dhe ushtrime

*INTERESANTE, TE CILAT I LUEJNE
TE GJITHË ARTISTAT DHE KUAJT E DY
GJINIVE TË SHOQNIS*

E per ma^{te}per

do te paraqitet per here te pare

i famshmi

PULISHT PINOKU

i quejfun

YLLI I VALLEVE

THEATRI DO TË NDRIÇOHET SI DITËN PËR DIELL.

Si mund ta merrni me mend, atë mbramje, një orë përpara se të fillonte çfaqja, theatri ishte mbushë plot e përplot.

Nuk mund të gjindej më asnjë kulltuk, asnjë vend i mirë, asnjë llozhë, edhe sikur ta paguejshe me flori.

Vendet shkallë- shkallë, që ishin për ulje, ishin mbushë me fëmijë vajza e djem të çdo moshe të cilët përvloheshin prej

dëshirës së madhe për të pá se si vallzon i famshmi Pinok Pulishti.

Kur mori fund pjesa e parë e programit të çfaqjes, Drejtori i shoqnis, veshë me setër të zezë, me pantalona të bardhë e të ngjeshuna mirë për kofshë e me çizme që i mërrijshin përmbi gjú iu paraqit publikut të madh, përuli kryet deri në tokë në shëj nderimi, dhe me shumë madhështi shqiptoi këtë fjalim pa bishte e pa krye:

„ I ndershmi publik, zotni e zoja!

I nënshkruemi i përvujtun tue qenë në kalim nëpër këtë qytet të lavdishëm metropolitan, kam dashtë që të kem nderin dhe kënaqsin që këtij publiku inteligjent e aristokát t'i paraqes pulishtin e lavdishëm, i cili tashmá ka pasë nderin me këcye para Madhnisë së Tij Perandorit të gjithë Oborreve mbretnore t'Evropës.

„Ju falem nderit, për pranín tuej trimnuese dhe ju falem nderrit për kujdesin!”

Ky fjalim u përcuell me shumë të qeshuna e duer — trokitje: por duer trokitjet u dyfishuen dhe báheshin si një farë uragani, kur midis cirkusit u paraqit pulishti Pinok. Ai ishte i veshun kam'e krye si në ditë kremtimi. Kishte një frë me lëkurë të shkëlqyeshëme, me pulla prej latoni; dy lule kamelje të bardha në veshë: krifet të ndame tufa-tufa e të bame kaçurela, të lidhuna me fjonga mëndafshi të kuq; një brez i madh ngjyrë ari e argjenti për nën barkëse, e bishtin krejt stolisë e thurë me shirita kadife ngjyrë vjollce dhe të kaltërt. Me pak fjalë, ishte një pulisht që me të pasë andja me e pá.

Drejtori, tue ia paraqitë publikut, shtoi edhe këto fjalë:

„Ndigjuesa të mij të ndershëm! Nuk po due të shpif për vështirsit e mëdha që m'ásht dashtë me i përballue për me e bá që të marri vesh dhe të zbutet këtë kafshë sisore, ndërsa kullotte lirisht prej mali në mal e prej fushe në fushë në brezin e zjarhtë. Shikoni, ju lutem, sa energji ka kjo bishë në syt e saj, meqenëse të gjitha masat ishin të kota që ta mësoj me jetue si të gjitha kafshët tjera katërkambëshe e shtëpijake, m'ásht dashtë herë mbas here me përdorë fjalën e kandshme të kamxhikut. Por çdo njerëzi e imja në vend që të ma sigurojë bindjen e ti, ia ka prishë shpirtin edhe má tepër. Mirëpo në

tue ndjekë sistemin e Gallës, gjeta në rradaken e tij një bërthamë të vogël ashti, të cilën Fakulteti i mjeksí e njofti si rrájen përtrise të flokëve dhe të valles pririke. Për këtë arsye deshta me e ushtrua në valle si edhe në këcime relative të rathëve të fuqive të mbulueme me letër. Adhuroni dhe çmoni! Mirëpo përpara se të ndahem prej jush, më lejoni, o zotni, që të ju ftoj për nesër në një çfaqje të ditës që do të bâhet në mbramje: po në rast se koha e keqe mund të na kërcnojë me shi, atëherë çfaqja në vend të nesërmen në mbramje do të shtyhet për në mëngjes, në orën 11 të para ditës mbasdite.”

Dhe këtu drejtori bani një përulje tjetër të thellë: mandej tue iu drejtue Pinokut i tha:

— Qëndro Pinok! . . . Përpara se të filloni ushtrimet e jueja, përshëndetni këte publik të ndershëm, zotnit zonjat dhe fëmijt! —

Pinoku, i ndëgjueshëm, u ul në dy gjújt e kambëve të para deri në tokë dhe qëndroi kështu deri sa Drejtori tue fishkëllue me kamxhik i bërtiti:

— Ec! —

Atëherë pulishti u ngrit në të katër kambët dhe filloi të sillet nëpër cirkus tue ecë gjithnji me hap të lirë.

Mbas pak kohe drejtori i bërtiti:

— Trok! — dhe Pinoku tue iu bindë urdhnit, nisi me ecë trok.

— Galop! — dhe Pinoku ia dha vrapit.

— Vrap! — dhe Pinoku u lëshue në pikë të vrapit. Por ndërsa vraponte si një át i mirë, Drejtori tue ngritë dorën për-pjetë, ia dha një të krisme revolveri.

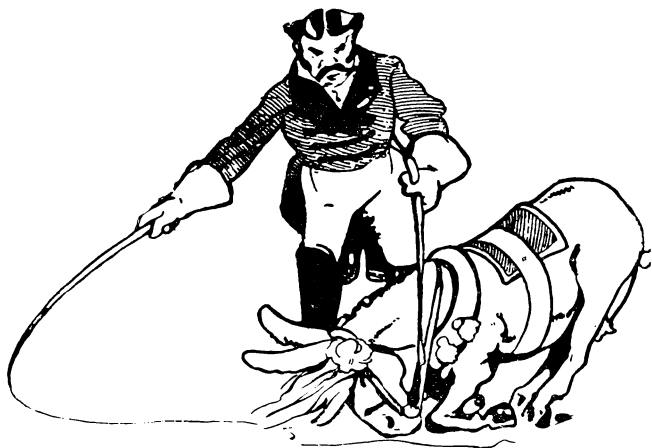
N’atë të qitme, Pinoku tue u shtie gjoja i varruem, ra lmuç midis cirkusit, sikur me dhanë shpirt përnjimend.

Tue u ngritë në kambë, në një breshën duertrokitjesh e brohorinash të cilat mërrijshin në kupë të qiellit, iu dha me çue kryet përpjetë dhe me shikue . . . dhe tue shikue, vuni ré në një llozhë një zojë fort të hijshëme, e cila kishte në qafë një gjerdan të trashë ari, prej të cilit varej një medalje e madhe. Në medalje ishte e pikturueme fëtyra e një kuklle.

— Ajo fëtyrë është fëtyra ime! . . . ajo zojë është Zana! —
tha me vetëvehte Pinoku, tue e njoftë menjihërë: dhe tue mos
mujtë me e mbajtë vehten prej gazmendit të madh, u mundue
me bërtitë:

— Oh, moj Zana ime! Oh moj Zana ime! —

Por, në vend të këtyne fjalëve i duel prej goje një garritje
e zgjatue dhe e kumbueshme, sa që i bani me shpërthye të
gjith ndigjuesit në gaz, e sidomos të gjithë fëmijët që gjindeshin
në theatër.

Atëherë Drejtori për me e qortue dhe për me e bâ me kup-
tue se nuk është punë e njerzishme me garritë përpara publi-
kut, i ra hundës me dorëz të kamxhikut.

I shkreti pulisht e nxuer gjuhën jashtë sa një pllambë dhe
filloi me lëpi hundën të paktën një pesë minuta, tue besue ndo-
shta se kështu do ta lehtësonte dhimbjen që ndjente.

Por sa i madh që dëshprimi i tij kur çoi kryet për të dytën
herë e pá se llozha ishte bosh dhe se zana ishte zhdukë! . . .

E ndjente vehten si tue hjekë shpirt: sytë iu mbushën me
lot dhe filloi me qá me sa mujte. Mirëpo askush nuk e vuni re

këtë, e aq më pak Drejtori, i cili, përkundrazi tue fishkllue me kamxhik bërtiti:

— Hajde, Pinok! Tash le të shohin këta zotnij se me sa shkathtësi din me i kapërcye rathët. —

Pinoku u orvat nja dy tri herë: por posa mërrinte përpara rethit, në vend që të përshkohej tue e kapërcye, kalonte nën 'të, pa ça fort kryet. Mâ në fund u hodh dhe u përshkue në për reth: por fatkeqsisht kambët e mbrapsme i mbeten të ngatrrueme në reth: për të cilën arsye ra në tokë në anën tjetër si një thes.

Kur u ngrit, shkeponte dhe memzi mujti me u kthye n'ahër.

— Le të dali Pinoku! Duem pulishtin! le të dali pulishti! — bërtitshia fëmijit prej platës, të prekun prej këtij rasti të trishtueshëm.

Por pulishti atë natë nuk u duk mâ.

Të nesërmen veterinari, do-me thanë mjeku i kafshëve, kur e vizitoi, deklaroi se kishte mbetë i çalët për gjithë jetën.

Atëherë drejtori i tha seizit:

— Si thue ti, çka të báj me gomar të çalë? Sa të më hajë bukë badihava mâ mirë me e qitë në pazar me e shitë. —

Kur mërrijtën në treg, gjetën menjherë blesin, i cili pyeti seizin:

— Sa kërkon për këte pulisht të çalë?

— Njizet lira.

— Po të jap dhetë pare. Mos mendo se e marr për me më hâ shërbim: e blej vetëm për lëkurën e tij. Po shoh se ka lekuren shumë të fortë, dhe me lëkurën e tij due me bâ një tupan për muzikën e katundit tim.

Fëmij, po ju la juve vetë të mendoni 'se çfarë kënaqsije të bukur ka ndie Pinoku, kur muerr vesh se qenka caktue të bâhet tupan!

Me siguri, âsht, se blesi posa i pagoi njizet pare, e muer pulishtin dhe e çoi në një shkamb të madh që gjindej në breg të detit, ja lidhi me konop një gur në qafë e mandej edhe kambën, dhe befas e shtyni n'uj.

Pinoku, prej peshës që kishte në qafë, për njëheri sharroi; kurse blesi, tue mbajtë fort konopin në dorë, u ungj në shkamb për me pritë që pulishti të mbytet e ai mandej t'ja rjepi lëkurën.

XXXIV

PINOKUN E QITUN NË DET E HANË PESHQIT E BAHET PËRSËRI KUKËLL SI PËRPARA; POR NDËRSA NOTON PËR TË SHPËTUE, E KAPËRDIN NJI PESHKAQEN I TMERRSHËM

Mbas nj'a njizet minutash që gjindej pulishti nën ujë. blesi, tue folë me vetëvehte tha:

— Tashmâ i shkreti pulishti im i çalë do të jetë mbytë krejtësisht. Ta nxjerrim pra dhe ta bajmë një tupan të mirë me lëkurën e tij.

Dhe filloi me tërheqë litarin, me të cilin e kishte lidhë për njanën kambë: tërhiq, tërhiq, e tërhiq dhe mâ në fund pá se në sipërfaqen e ujit u duk... qëllonja se shka? Në vend të pulishtit të ngordhun pau se kish dalë në sipërfaqen e ujit një kukëll e gjallë e cila përpëlitej si një ngjalë.

Tue pa atë kukëll druni, i shkreti njeri kujtoi se po shifte andërr dhe mbeti fare i hutuem, me gojë haptë dhe sy jashtë të zgurdulluem.

Si erdhi dishka në vehte tha tue vajtue e tue iu marrë goja:

— Po pulishti që hodha në det ku është?...

— Unë jam ai pulishti! — u përgjegj kukëlla, tue qeshë.

— Ti?

— Unë.

— Ah, faqezi! A mos kujton se mund të tallesh me mue?

— Me u tallë me ju? Përkundrazi, more zotni: unë po ju flas me gjithë mend.

— Po si është e mundun, ti qi para pak kohe ishe një pulisht, tash, tue ndejë në ujë, u bane një kukëll druni?...

— Do të jetë efekti i ujit të detit. Deti ban këso lojnash

— Ki mendjen, kukëll, ki mendjen!.. Mos mendo se mund të zbvitesh tue luejtë me mue. Vaj halli për ty po të qe se humbi durimin!

— Animirë, pra, zotni, a doni me dijtë ndodhín time të vërtetë? Ma zgjidhni këtë kambë dhe po ua tregoj. —

Ky blesi i pá të keq e sylesh kureshtës për me dijtë ndodhín e vertetë, ia zgjidhi menjherë nynin litarit, që e mbante të lidhun: e atëherë Pinoku, tue qenë i lirë si zogu në qiell, filloi me i thanë këto fjalë:

— Ta dini pra se dikur unë kam qenë një kukëll druni si jam tash: e isha gati-gati tue u bâ një fëmi si janë shum fëmij të tjerë në botë: sikur për shkak të vullnetit tim të dohtë për mësim e për me i ndëgjue shokët e këqij, të mos kisha braktisë shtëpín dhe një ditë prej ditësh, kur u zgjova e gjeta vehten të shndërrueme në gomar me veshë kaq të mëdhej... me me bisht kaq të gjatë!... Çfarë turpi që ka qenë ky për mue!... Nji turp, i dashun zotni, se mos ia lëshoft zoti në krye as Shën Ndout as juve. Më çuen në pazarin e gomarëve, dhe atje më bleu drejtori i njëj shoqnie të cirkusit, të cilit i ishte mbushë mendja që mue të më bante një vallzues dhe kërcimtar të famshëm rathësn; por një mbramje gjatë çfaqjes, bana në theatër një këcim të keq, dhe mbeta i çalë në të dy kambët. Atëherë drejtori tue mos dijtë se shka me bâ me një gomar çalaman, më çoi për të më shitë e ju më patët blé!

— Fatkeqsisht! Dhe kam pague për ty njizetë pare. E tash kush do të m'i këthejë mue të mjerit njizet pare?

— Po pse më bletë? Ju më keni ble që të bani tupan me lëkurën time!.. Të bani tupan!..

— Fatkeqsisht! E tash ku kam me gjetë lëkurë tjetër?...

— Mos u dëshpëroni, zotni? Gomar ka sa të dvesh në këtë botë!

— Më thuej more i pahajr: po ndodhija e jote a këtu mbaron?

— Jo — u përgjegj kuklla. — Edhe nja dy fjalë e merr fund. Mbassi më blet, më keni prue këtu për me më mbytë: por mandej i prekun nga ndjenja mëshire njerëzore, menduet se ásht mâ mirë të më lidhní një gur në qafë e të më qitni në fund të detit. Kjo ndjenjë ndishmënije ju nderon për së te-

permi dhe unë do të kem ndaj jush mirënjohjen e përhershme. Mirëpo, more zotni, këtë herë ju keni bërë hesapet pa Zanën time. . .

— E kush është kjo Zana?

— Asht nana jeme, e cila i përngjan të gjitha atyne nanave të mira që ua duen të mirën me gjithë zemër fëmijvet të vet e nuk i harrojnë kurr, e u ndihmojnë me dashni në çdo fatkeqsi madje edhe kur këta fëmij për mendjelehtsin dhe sjelljen e keqe të tyne, meritojnë që të braktisen e të lihen me u kujdesë vetë për vehten e tyne. Si kesh tue të thanë, pra, se Zana e dashun, porsa pau se isha në rrezik me u mbytë, dërgoi te unë një mori peshqish, të cilët tue kujtue se isha me të vertetë një pulisht i mbytun përnjimend, filluen të më hanë. E çfarë kafshatash? Nuk kisha besue kurr se peshqit ishin edhe ma grykësa se fëmij! Dikush ma hante veshin, dikush ma hante turinin, dikush qafën dhe krifën, dikush lëkurën, e kambëve, dikush gëzofin e shpinës... dhe, midis të tjerëve, ishte një peshk i vogël, por aq i njerëzishëm, sa me u denjue me më hangër edhe bishtin.

— Prej ditës së sodit e këndeje — tha blesi i tmerruem — bāj bē se nuk do ta shti më në gojë mishin e peshkut. Do t'ishte një punë e papëlqyeshme sikur të hapi ndonji qefull ose krap të fërguem dhe të gjejsa në trupin e tyne bishtin e gomarit!

— Edhe unë mendoj si ju, — u përgjegj Pinoku, tue qeshë. — Më në fund duhet ta dini se kur peshqit e hangrën të gjithë atë gëlvozhë gomari që më mbulonte prej krës e de-

ri në fund të kambëvet, natyrisht mërijtën edhe në eshtna ... ose mâ mirë me thanë mërijtën, dëri në dru, sepse, si po e shihni, unë jam i bamë prej njëj druni jashtzakonisht të fortë. Por mbas si më kafshuen disa herë, ata peshq gopça vùnë re menjherë se druni nuk ishte ushqim për dhambët e tyne dhe, të neveritun prej këtij ushqimi të pablueshëm, u shpërndanë dikush me një anë, dikush n'anë tjetër, pa u këthye të paktën me më thanë faleminderës. . . Dhe që ua kallxova punën se si e tek, ju tue ngrehë litarin, në vend të njëj pulishti keni gjetë një kukëll të gjallë.

— S'më hyn në punë mue ndodhija jote — bërtiti blesi i tërbuem. — Unë e di se kam shpenzue njëzet pare për me të ble e unë i due tash paret e mija. E din shka? Po të dërgoj përsëri në treg e po të shes për drù të thatë për me ndezë zjarmin e oxhakut.

— Vetëm më shit, se unë do të jem i kënaqun — tha Pinoku.

Por tue i thanë këto fjalë i dha vehtes e u hudh në mes të ujit. Dhe tue notue plot gëzim e tue u largue prej bregut të detit, i bërtitite blesit të shkretë:

— Lamtumirë, zotni; po patët nevojë për lëkurë me bâ tupan, le të ju shkoj mendja te unë. —

E mandej qeshte e vazhdonte me notue: e mbas pak kohe, tue u këthye mbrapa, bërtitite mâ me të madhe;

— Lamtumirë, zotni; po patët nevojë për pak drù të thatë për me ndezë votrën, le të ju shkojë mendja te unë. —

Mâ në fund, mbrenda pak çastesh, u largue aq shum sa që gati nuk dukej mâ: ose mâ mirë me thanë, shihej në sipërfaqen e detit vetëm një pikë e zezë, që herë mbas herë qitte kambët jasht ujit e hidhej e përdridhej si delfini kur âsht në qejf.

Ndërsa Pinoku po notonte pa dijtë se ku po shkonte, pau në midis deti një shkamb, i cili dukej si t'ishte prej mermeri të bardhë: dhe në maje t'atij shkambi një dhi të bukur e cila vekronte fort kandshëm dhe i bante me shej për me u avitë.

Puna mâ e çuditshëme ishte kjo: se leshi i asaj dhije të vogël, në vend që t'ishte i bardhë, ose i zi, ose në dy ngjyra të përzieme, si âsht leshi i të gjitha dhive të tjera, ishte i kal-

tërt, por një ngjyrë e kaltërt e ndritshëm, që të çonte fort mallin e flokëve të Vashës së bukur.

Po ua lã juve të mendoni vetë se si filloi me rrahë mã fort zemra e të shkretit Pinok. Tue dyfishue fuqin dhe përpjekjet filloi me notue me të shpejtë drejt atij shkambi të bardhë: dhe ishte tashmã në gjysëm të rrugës, kur që duel prej ujit e u lëshue drejt atij një krye i tmerrshëm i njëj përbindshi deti me një gojë të hapun, si një shpellë dhe me tre rreshta dhambësh, që të shtijshin tmerrin me i pã edhe të pikturuem.

E a dini se kush ishte ai përbindësh deti? ·

Ai përbindsh deti nuk ishte kurrkush tjetër veçse njëj Peshkaqeni vigã, i përmendun sa e sa herë në këtë ndodhi, i cili për shkak të kërdinave që bante dhe të lakmís së tij të pangopshëmë, kishte marrë emnin „Atila e peshqve dhe peshkatarëve”.

Merrni me mend tmerrimin e të ngratit Pinok kur pau përbindshin. U mundue me dredhue rrugë: u mundue me ikë: por kjo gojë e tmerrshëmë vigane e ndiqte vazhdimisht me shpejtësi shigjete.

— Ngutu, Pinok, pash hatrin tim! — bërtitte dhija e bukur tue vekrrue.

Dhe Pinoku i dha vehtes me sa muji tue notue me krah, me gjoks, e me kambë.

— Shpejt, Pinok, se ta mërrini, përbindshi! . . .

Dhe Pinoku, tue përmedhë të gjitha fuqit e veta, dyfishoi përpjekjen në të vrapuem.

— Rueju, Pinok! . . . të kapi përbindshi! . . . Qé! . . . Qé! . . . Ngutu pash hatrin e zotit se mbarove! . . . —

Dhe Pinoku morri turr tue notue mâ shpejt se kurr e ik, e ik, e ik, si të shkante plumbi i pushkës. Dhe tashmâ i ishte avitë shkambit, dhe dhija e vogël, tue u përkulë mbi ujë ia shtrinte kambët e veta të para përpara për me i ndihmue që të dilte prej ujit! . . .

Por tashmâ ishte vonë. Përbindshi e kishte mërrijtë: Përbindshi, tue marrë frymë, e piu kukllën, sikur të kishte pi një kokërr ve pule: dhe e kapërdini me një turr dhe lakmî t'atillë sa që Pinoku, tue ra posht në trupin e Peshkaqenit, u vra aq fort e pamëshirshëm, sa mbeti i trulluem nja një çerek ore.

Kur erdh në vehte prej këtij tmerrimi, nuk mundte me kuptue se në ç'botë gjindej. Rreth-e-rrrotull vehtes nga të gjitha anët terr i zi: dhe një terr aq i zi e i dendun sa dukej sikur kishte ra picingul në një shishe boje shkrimi të zezë. Ndej me përgjue por nuk ndjeu asnjë zhurmë: vetëm se herë mbas here ndjente tue iu fërflue për fëtyrë rryma të forta t'erës. Në fillim nuk muji me kuptue se kah vinte kjo erë; por mandej i ra ndër mend se vinte prej mushknive të përbindshit. Sepse duhet dijtë se Peshkaqeni vunte shumë prej njëj gulshimi, e tue marrë frymë dukej se më të vertetë frynte murrhani.

Në fillim Pinoku u mundue me i dhanë zemër vehtes: por kur u bind dhe u stërbind se gjindej mbyllun në trupin e njëj përbindshi të detit atëherë ia nisi me qâ e me piskatë: dhe tue qâ thonte:

— Ndhimë! ndhimë! Oh, medet për mue! A s'gjindet kush me më shpetue?

— Po kush me të shpetue, more fatzi? . . . u ndie n'atë errësinë një fije zani i çjerrun si i njëj kitare të shtinglueme.

— Kush flet kështu? — pyeti Pinoku, tue ndie se po ngrihej e bëhej akull prej tmerrimit.

— Unë ja! jam nji To ni mjerë, i kapërdimë prej Peshkaqenit bashkë me ty. Po ti çfarë peshku je?

— Unë jam! jam nji Ton i mjerë, i kapërdimë prej Peshkukëll.

— Po atëherë, mbassi nuk je peshk, pse e le përbindshim me të përbí?

—Unë s'desha me e lanë me më përbí; ai vetë më përbíu! E tash shka të bëjmë këtu në terr?...

— Me iu dorëzue fatit e me pritë që Peshkaqeni të na bluej që të dyve!...

— Por unë s'due me u blue! — këlthiti Pinoku tue ia shpërthye prap vajit.

— As unë s'due me u blue; shtoi Toni — por unë jam nji farë filozofi dhe ngushllohem tue mendue se, mbassi kam lé Ton, jam má i denjë me mbarue nën ujë se në voj!...

— Marrzina! — bërtiti Pinoku.

— Ky është nji mendim imi, u përgjegj Toni — dhe mendimet, si thonë Tonat diplomatë, duhet të nderohen!

— More, fundi... unë due me dalë prej këndeje.. unë due me ikë. . .

— Ikë, po mujte! . .

— A është shumë i madh ky Peshkaqen i cili na ka kapërdi? — pyeti Pinoku.

— Merre me mend se trupi i tij është i gjatë një kilometër, pa e llogaritur bishtin. —

— Ndërsa bájshin këtë bisedim n'errsinë, Pinokut iu duk se diku larg-larg pá njëfarë drite.

— Shka do të jetë ajo dritë atje larg? — tha Pinoku.

— Do të jetë ndonji shok i yni që e ka zanë fatkeqsija si në, i cili pret, si na, çastin që të bluhet! . .

— Due të shkoj me e pá. Kushedi mund të jetë ndonji peshk plak që do të jetë i aftë me më kallxue rrugën se nga me ikë prej këndeje?

— Unë uroj me gjithë zemër, more Pinok loci.

— Lamtumirë, Ton!

— Lamtumirë Pinok: e t'u prift e mbara.

— Ku do të shihemi prap? . . .

— Kushedi? . . . Má mirë mos me mendue!

XXXV

PINOKU GJEN NË TRUPIN E PESHKAQENIT... KEND GJEN? LEXONI KËTE KAPITULL DHE DO TA MERRNI VESH

Porsa i pat thanë lamtumirë mikut të vet të mirë Tonit, Pinoku u nis tue i shtri duert nëpër atë errsinë dhe tue prekë, filloi me ecë nëpër trupin e Peshkaqenit, tue u afrue hap mbas hapit asaj drite të zbehtë, të cilën e shihte se si kap-sitte atje larg-larg.

Dhe tue ecë ndjeu se kambët e tij shkelshin nëpër ujë si t'ishte baltë e ndytë dhe rëshqitëse, dhe këtij uji i vinte era e fortë e peshkut të fërguem, kështu që i dukej sikur të ishte në midis të kreshmëve.

Dhe sa mâ larg që shkonte ajo, drita dallohej gjithnji e mâ e qartë: deri sa, ec e ec, mâ në fund mërrini: e kur mërrini... çka gjeti? Po ju jap sa të doni në mujshi me ia qëllue... gjeti një tavolinë të vogël të shtrueme, me një qiri të ndezun, vû mbi një shishe kristali të verdhë, dhe pranë tavolinës një plak krejt të bardhë sikur t'ishte prej bore e prej kajmakut të rrahun, i cili përtypte disa peshq të vegjël të gjallë, po aq të gjallë sa që herë-herë, ndërsa hante, i shpëtojshin prej goje.

Porsa pá këtë Pinokun e kaploi një gazmend kaq i madh e kaq i papritun sa që përpak nuk i ra të fikët prej gëzimi. Donte me qeshë, donte me qajtë, donte me thanë shum-shum sende; mirëpo vetëm murmuriste dhe belbëzonte ngatrueshëm disa fjalë pa bisht e pa krye. Mâ në fund ia duel që të nxjerri një klithmë gëzimi dhe tue i shtrie krahët dhe tue iu hedhë plakut në qafë, filloi të bërtasi:

— Oh, baba im! mâ në fund të gjeta prap, a? Çprej tashit e mbrapa nuk do të ju la mâ kurr, kurrmâ, kurrmâ!

— A thue syt po më bâjnë apo âsht e vërtetë? — u përgjegj plaku tue i fërkue syt. — Pra përnjimend ti qenke. Pinoku im i dashtun?

— Po, po, unë jam, bash unë! Po ju a më keni falë, a âsht e vertetë? Ah? baba im, sa i mirë që jeni!... e kur po mendoj për vehte, krejt ndryshe... Ah po ta dini se çfarë fatkeqsina më kanë ra mbi krye dhe si më kanë shkue punët krejt përsëmbrapshti! Merrni me mend se unë atë ditë kur ju, i shkreti baba im, mbassi shitët setrën tuej më bletë abetaren për me shkue në shkollë, unë shkova me i pá kukllat, e ai i zoti i kukllave deshi me më qitë në zjarr, që t'i piqej e t'i skuqej dashi, e po ai që që atëherë më dha pesë dukatë ari që t'ua sjellë juve, por unë hasa në Dhelpnën dhe Maçorrin, të cilët më çuen në gjelltoen e Gaforres së kuqe ku hangrën si t'ishin ujq, dhe mbassi u nisa natën hasa në cuba, të cilët m'u vùnë e më ndoqën mbrapa e unë ikë, e ata turr mbas meje, deri sa më zunë e më varën në një degë të Lisit të madh! ku Vasha e bukur me flokë të kaltërt çoi e më muer me një karrocë, dhe mjekët, kur më vizituen thanë menjiherë: në qoftë se nuk âsht i vdekun âsht shëj se âsht gjithnji i gjallë” — e atëherë më pshtoi një rrenë, dhe hunda filloi të më rritet e nuk ma nxinte mâ dera e dhomës, prandej shkova me Dhelpnën dhe Maçorrin me i mbjellë katër dukatët e arit, sepse një e kisha shpenzue në gjelltoe, po papagali filloi me qeshë, dhe në vend të dymijë dukatëve nuk gjeta asnji, dhe gjykatsi kur mori vesh se më kanë vjedhë urdhnoi menjiherë që të më fusin në burg që të ju japi kënaqsi hajnave, kur ika prej andej rrugës pash në vneshtë një kalavesh rrushi e rash në kurthë e katundari mendjehollë ma vuni kularin e qenit që t'ia rujsha kotecin e pulave, por pau se isha i pafajshëm e më la të lirë të shkoj, mirëpo gjarpni me bisht, prej të cilit dilte tymi, filloi me qeshë dhe i plasi delli në gjoks, e kështu u këtheva në shtëpi te Vasha e bukur, e cila kishte vdekë, mirëpo Pllumbi tue pá se po qajsha më tha — „Ta kam pá babën që po bante një barkë për me u nisë e me të kërkue”, e unë i thash: „Ah, sikur të kem edhe unë krah?” e ai më tha: —

„A po vjen te baba yt?” — e unë i thash: „Me gjithë qejf! po kush të më çoj!” e ai tha: — „Po të çoj unë” e unë thash: — „Si?” e ai më tha: — „Hyp në shpinë time” dhe kështu kemi flutruë gjithë natën, e mandej të nesërmen në mëngjes të gjithë peshkatarët këqyrshin në det e më thanë: — „Qe një plak i shkretë, në një barkë është tue u mbytë” — dhe unë prej së largu ju njofta menjherë, sepse më thonte zemra dhe ua bájsha me shëj që të ktheheni në breg. . .

— Edhe unë të pata njoft ty, — i tha Gjepeti — dhe do të isha këthye me gjithë qejf në breg: po si t'ia bájsha? Deti ishte i tërbuem dhe një dallgë e madhe ma përmbysi barkzën, atëherë një Peshkaqen i tmerrshëm që ishte aty afër, porsa më vuni ré në ujë u turr drejtë meje dhe nxuer gjuhën e më mori fare-fare lehtë e më përbini si një kokërr fik.

— E qysh se kur gjindesh mbrenda? — e pyeti Pinoku.

— Qysh prej asaj dite e këndeje, do të jenë ndoshta dy vjetë: dy vjetë, Pinoku im, që më janë dukë si dy shekuj!

— Po si keni mujtë me jetue? Po ku e keni gjetë këtë qiri? Po shkrepstat për me e ndezë kush u ka dhanë?

— Tash kam me ti tregue të gjitha. Duhet ta dijs pra se po ajo stuhí, e cila përmbysi barkzën time, mbyti edhe një anije tregtare. Detarët shpëtuen të gjithë, por anija shkoi në fund të detit dhe po ky peshkaqen që ate ditë kishte një apetit të shkëlqeshëm, mbassi më përbini mue, përbini edhe anijen...

— Si? E përbini të gjithë me një kafshore? . . . — pyeti Pinoku i çuditun.

— Të gjithë në një kafshore: dhe nxori me pshtymë vetëm dyrekun e anijes, sepse i kishte mbetë nëpër dhambë si një spicë. Për fatin tem të madh, kjo anije ishte e ngarkueme me konserva mishi n'arka llamarine, me biskota ose me bukë të thekun, me shishe vene, me rrush të thatë, me kaçkavall, me kafe, me sheqer, me qira stearik dhe me kutija shkrepse prej dylli. Me gjithë këto të mira të zotit kam mujtë me e kalue jetën tash dy vjet, por sot janë thërmijat e fundit: sot nuk ka mbetë më kurrja, dhe ky qiri që e sheh të ndezun është qiriu i fundit që më ka mbetë. . .

— E mandej? . . . —

— E mandej, loçka ime, do të mbesim që të dy në terr.

— Atëherë, babë i dashun, — tha Pinoku, — s'duhet me humbë kohë. Duhet mendue me ikë sa mâ shpejt. . .

— Me ikë? . . . po si?

— Do t'ikim nëpër gojën e Peshkaqenit e do të hidhemi më not në det.

— Ty të lumtë goja: por i dashun Pinok, unë nuk di me notue.

— S'ka gjâ. . . Ju do të hypni kaliboç në shpinën time dhe unë, që di të notoj mirë, do të ju çoj shëndosh si molla deri në breg..

— Andrra, djali im! — iu përgjegj Gjepeti tue luejtë kryet dhe tue qeshë dëshpërueshëm. — Si është e mundun që ti, një kukëll, memzi një metër i gjatë, të mund të kesh kaq fuqi sa të më çojsh në not mbi shpinë?

— Proveni e do të shihni! Sido qoftë po të jetë shkruar në qiell se duhet të vdesim, të paktën do të kemi një ngushëllim të madh me vdekë të përçafuem së bashku. —

Dhe pë e zgjatë mâ, Pinoku muer në duer qirin, dhe tue bâ dritë përpara i tha të jatit:

— Ejani mbas meje e mos kini frikë. —

Dhe kështu ecën bukur do kohë, dhe kaluen gjithë trupin e gjithë stomakun e Peshkaqenit. Por kur mërrijtën në pikën ku fillonte goja e madhe e përbindshit, u menduen mirë që të ndalen pak për me pritë çastin e volitshëm për me ikë.

Tash duhet dijtë se Peshkaqeni, tue qenë shum plak dhe tue vuejtë prej gulshimit dhe prej të rrahmes së zemrës, ishte i shtërnguem me fjetë me gojë hapët: prandej Pinoku tue shikue aty ku fillon fyti dhe tue veshtroue nalt, mujti me vù ré përtej asaj goje vigane nji copë bukur të madhe të qiellit me yje dhe me hanën shum të bukur.

— Ky është çasti mâ i volitshëm për të ikë — i tha në vesh Pinoku të jatit. — Peshkaqeni po flen si nji thi: deti ishte i qetë dhe shihej si me qenë ditë. Ejani pra, babë, ejani mbas meje dhe përpak kohë do të shpëtojmë.

Si thanë ashtu banë. U ngjitën nëpër fyt të përbindshit të detit, dhe kur mërrijtën n'atë gojë vigane të tij, filluen me ecë në maje të gishtave, tue i hjedhë hapat nëpër gjuhë: nëpër atë gjuhë aq të madhe aq të gjatë, sa i përngjante nji rrugine të ndonji kopshti, dhe porsa ishin, hë, hë tue u hjedhë në det me bâ not, kur pa pritmas, Peshkaqeni teshi dhe tue teshë u trondit aq fort sa Pinoku dhe Gjepeti u hodhën rradkadyl përsëri në fund të stomakut të këtij përbindshi.

Për shkak se rrëzuen keq, qiri u fik dhe babë e bir mbetën në terr.

— Po tash?... — pyeti Pinoku tue ra në mendim.

— Tash, lum biri, kemi mbarue.

— Pse mbarue? Ma jepni dorën, babë, dhe kini kujdes që të mos ju rrëshqasi kamba!...

— Ku po më çon?

— Duhet të përpiqemi përsëri me ikë. Ejani me mue e mos kini firqë. —

Kur tha këto fjalë, Pinoku e kapi të jatin për dore dhe, tue ecë gjithnji në maje të gishtave, u ngjitën përsëri nëpër fytin e përbindshit: mandej kaluen nëpër gjithë gjuhën dhe kaluen tre reshtat e dhambëve. Mirëpo përpara se me u hjedhë në det Pinoku i tha të jatit:

— Hypni kaliboç në shpinën time dhe më rrokni fort ngrykë. Për të tjerat do të mendoj vetë. —

Porsa Gjepeti zu vend mirë e mirë në shpinën e të birit, Pinoku i sigurtë për punën e vet, u hodh në det dhe filloi me notue. Deti ishte i qetë si voj: hana shkëlqente me të gjithë shkëlqimin e saj, ndërsa Peshkaqeni vazhdonte një gjumë aq të randë saqë as topi nuk mund ta zgjonte.

XXXVI

MA NË FUND PINOKU PUSHON SË QENUNI NJI KUKËLL E BAHET NJI DJALOSH

Ndërsa Pinoku notonte me shpejtsi për me mërrijtë bregun, vuni ré se-i jati, i cili kishte hypë kaliboç në shpinën e tij dhe i kishte kambët deri në gjû në ujë, dridhej pa pra, sikur të kishte njiqindmijë palë ethe në trup.

A dridhej prej së ftofti e prej tutës? Kush e din?... Ndoshta pak prej njenës e pak prej tjetrës. Por Pinoku, tue besue se këto të dridhme ishin prej tutës i tha që ta ngushllojë:

— Gajret, babë! mbrenda pak minutash do të mërrijmë në tokë e kemi pshtue.

— Po ku ásht ky breg i bekuem? — pyeti plaku tue u tronditë gjithnji e mâ tepër dhe tue i ngulë syt si bâjnë robaqepsit kur duen me shtie penin në gjylpanë. — Qe po shikoj nga të gjitha anët, e nuk po shoh kurrgjâ tjetër veçse qiellin e detin.

— Po unë po shoh edhe bregun — tha Pinoku. — Ta dini unë jam si macat: shoh mâ mirë natën se ditën. —

I shkreti Pinok bante kinse ishte në qef: mirëpo... Mirëpo filloi me i hi frika: kish fillue me e lëshue fuqija, marrja frymë i bâhej mâ e zorshëme... fundi i fundit nuk kishte mâ fuqi, dhe bregu ishte ende fort larg.

Notoi sa notoi deri sa pat frymë, atëherë e këthei kryet kah Gjepeti e i tha me fjalë të ndërpreme:

— Babë, ndihmo... ndihmo se vdiqa! —

Dhe babë e bir tashmâ ishin kah mbyteshin, kur ndëgjuen nji zâ gitare të çakordueme që thonte:

— Kush po vdes?

— Unë dhe i shkreti im at!... .

— Ky zâ m'ásht i njoftun! Ti je Pinoku!...

— Po vetë jam: po ti?

— Unë jam Toni, shoku yt i burgut në barkun e Peshka-genit.

— Po si mujte me ikë?

— Shkova mbas shembullit tand. Ti ma kallxove rrugën, dhe mbas teje ika dhe unë.

— Toni im i dashun, ia ke mërrijtë në çastin e duhun! Pash kryet dhe dashunin që ke për fëmijt tu Toninët na ndihmon se mbaruem.

— Me gjithë qejf e me gjithë zemër. Kapuni të dy për bisht temin dhe më leni që të ju çoj unë. Për nja katër minuta do të ju qes në breg. —

Gjepeti dhe Pinoku, si mund ta merrni edhe me mend, pranuen menjherë thirrjen: por në vend që me u kapë për bisht menduen se është më mirë me hypë në shpinë të Tonit!

— A jemi shumë të randë? — pyeti Pinoku.

— Të randë? Aspak; po më duket sikur të kem në shpinë dy goca deti — u përgjegj Toni, i cili kishte një trup aq të madh e të fuqishëm sa dukej si t'ishte një viç dy vjeç.

Kur mërrijtën në breg, Pinoku këcei i pari në tokë për t'i ndihmue të jatit që të zbresi edhe ai: Mandej iu drejtue Tonit dhe me një zâ të përmallueshëm i tha:

— Miku im, ti ma shpëtove babën! Prandej nuk mund të gjej fjalë me të falnderue! Më lejo të paktën që të jap një puthje në shëj të mirënjohjes së përjetshëme!... —

Toni qiti turijt jasht ujit dhe Pinoku tue u përkulë me gjûj në tokë i dha një puthun të përzemërt në gojë. Mbas kë-tij shëji përzemërsije të sinqertë e të ngroftë i shkreti Ton, i cili nuk ishte mësue, u përmallue aq fort, sa tue i ardhë turp me qajtë si fëmi, zhyti kryet në ujë dhe u zhduk.

Ndërkaq agoi drita.

Atëherë Pinoku, tue ia dhanë krahun Gjepetit të cilit i kishte mbetë edhe pak fuqi sa me mujtë me u mbajtë në kambë, i tha:

— Mbështetuni mirë në krahun tem, babë i dashun, e të nisemi. Do të ecim kadalë-kadalë si mizat e dheut, e kur të lodhemi, do të pushojmë gjatë rrugës.

— E ku do të shkojmë? — pyeti Gjepeti.

— Të kërkojmë ndonji shtëpi ose kësollë, ku do të na japin për mëshirë ndonji kafshore bukë dhe pak kashtë që ta shtrojmë në vend të shtratit. —

Nuk kishin bënë ende as njëqind hapa, kur vunë ré buzë rrugës dy turij të ndytë, të cilët ishin ulë aty me kërkue lëmoshë.

Ishin Maçorri dhe Dhëlpna: mirëpo ishte e pamundun me i njoftë tash si i kishte rrue dreqi e si kishin qenë dikur. Merrni me mend se Maçorri, tue u shti gjithmonë si i verbët, ishte verbue përnjimend: kurse Dhëlpna plakë, e bënë repacake ishte rrënue aq shumë sa që s'kishte më as bisht. Kështu është. Kjo hajneshë e ndytë, tue ra në mjerimin më të zi ishte shtërngue një ditë me ia shitë edhe bishtin e vet të bukur njëj tregtari shtegtar, i cili ia bleu me përzanë mizat me të.

— O Pinok, — bërtiti Dhëlpna me një za vajtues — ki mëshirë pak për në dy të mjerët!

— Për në dy të mjerët! — përsëriti Maçorri.

— Lamtumirë, rrenacakë! — u përgjegj Pinoku. — Më keni mashtruar një herë, e tash s'do të mundeni me më mashtruar më.

— Besomë, Pinok, se sot jemi të vorfën dhe me të vertetë fatkëqij!

— Me të vertetë fatkëqij! — përsëriti Maçorri.

— Nëqoftëse jeni të vobeghtë, e keni meritue. A ju kujtohet fjala e artë që thotë: „Gjâja e vjedhun nuk ka fryt”.

— Lamtumirë rrenacakë!
 — Ki mëshirë për né!..
 — Për né!..
 — Lamtumirë rrenacakë! A ju bjen ndërmend fjala e artë që thotë: „Kush ia ban shoqit ia ban edhe vehtes”.
 — Mos na le kështu!..
 — ...kështu — përsëriti Maçorri.
 — Lamtumirë rrenacakë! ju kujtohet fjala artë që thotë: „Kush ia vjedh shokut pallton, vdes vetë pa këmishë”. —
 E mbassi thanë kështu, Pinoku dhe Gjepeti vazhduen, të qetë rrugën e tyne: deri sa mbas nja njiqind hapash të tjerë panë në fund të nji shtegu në midis të nji fushe nji kësolle të bardhë, prej kashte, mbuluem me tjegulla.
 — Në këtë kësollë sigurisht banon ndokush — tha Pinoku. — Të shkojmë e të trokasim në derë.
 Dhe me të vërtetë shkuen e trokitën në derë.
 — Kush është? — u ndie nji zâ përmbrenda.
 — Nji babë i mjerë me nji bir të mjerë, pa bukë e pa strehë — u përgjegj Pinoku.

— Rrotulloni çelsin dhe dera do të hapet — u ndie i njajti zâ.
 Pinoku e rrotulloi çelsin dhe dera u hap. Porsa u futën mbrenda shikuen kënde, shikuen andej e nuk panë kurrkend.
 — Po ku është i zoti i kësollës? — tha Pinoku me çudi.
 — Qe ku jam, këtu nalt! —
 Babë e bir ngritën kryet kah tavani dhe vunë re në nji landë Bulkth-folësin.
 — Ah, i dashuni Bulkth-folësi im, —
 — Tash po më thërret „i dashuni Bulkth-folësi im”, a s’është kështu? po a të kujtohet kur më ra me tokmak druni?..
 — Ke arsye, Bulkth-folës! Më qëllo edhe ti mue... më qëllo edhe ti mue me tokmak druni: por kij mëshirë për të shkretin babën tim...
 — Unë kam mëshirë edhe për babën edhe për të birin: por deshta me ta kujtue sjelljen e keqe që pate tregue ndaj meje, me të mësue se në këtë botë sa herë mundesh duhet me

u tregue i njerëzishëm ndaj të gjithëve, nëse dëshiron që në ditët e fatkeqsis të gjejsh sjelljen njerëzore.

— Ke të drejtë, Bulkth-folës, ke të drejtë që të më qortojsh dhe unë do ta mbaj mend mësimin që më ke dhanë. Po më thuej si ke bâ që ke mujtë me ble këtë kësollë të bukur.

— Këte kësollë m'a ka falë një dhî fort e hijshëme, që kishte një lesh fort të bukur ngjyrë të kaltërt.

— Po ku ka shkue dhija? — pyeti Pinoku, me një kureshti të gjallë.

— Nuk e di.

— E kur këthehet?

— Nuk do të këthehet mâ. Dje është nisë krejt e dëshpërueshëme, dhe tue vekrrue, dukej sikur thonte: — „I shkreti Pinok... tashmâ nuk do ta shoh kurr... Peshkaqeni deri tash do ta ketë bâ copë-e grimë!..”

— Bash kështu ka thanë?... Pra, paska qenë ajo!.. paska qenë ajo! paska qen Zana ime!.. — filloi me bërtitë Pinoku tue piskatë dhe tue qa me dënesë.

Mbassi qau e vajtoi mirë e mirë, fshiu syt dhe mbassi ndreqi shtratin prej kashtës, e shtrini në të Gjepetin pal. Atëherë e pyeti Bulkth-folësin:

— Më thoni Bulkth: ku do të mujsha me gjetë një gotë tambël për të shkretin babë?

— Tri ara larg prej këndeje gjindet kopshtari Gjangji, i cili mban lopë. Shko te ai e do të gjejsh tamblin që po kërkon. —

Pinoku shkoi me vrap në shtëpin e kopshtarit Gjangji: por kopshtari i tha:

— Sa tambël po don?

— Po due një gotë të plotë.

— Një gotë tambël kushton një pare. Fillo e nxirre atë pare.

— Nuk e kam asnjë fije meteliku, u përgjegj Pinoku tue iu ndrrue fëtyra prej dëshpërimit.

— Keq, more loc — vazhdoi kopshtari. — Nëqoftëse ti nuk ke pare, nuk kam as unë asnjë pikë tambël.

— Durim atëherë! Tha Pinoku dhe u mat me shkue.

— Prit pak, tha Gjangji. — Na mund të ujdise mi ndër-mjet vedi. A don me shkue me e luejtë çikrikun?

— Çfarë çikriku?

— Që, ate vegël druni, që shërben me nxjerrë ujën prej pusit, me vaditë perimet.

— Po e provoj. . .

Pra, më nxirr një njiqind kofa ujë dhe unë po të fali një gotë tambël.

— Mirë. —

Gjangji e çoi Pinokun në kopsht dhe i kallxoi se si duhet me e sjellë çikrikun. Pinoku filloi menjëherë punën; mirëpo përpara se me nxjerrë njiqind kofët e ujit, ishte djersitë kambë e krye e bā qullë. Një mundim të këtillë nuk e kish provue kurr në jetë.

— Deri tash këtë mundim për me sjellë çikrikun — thā kopshtari — e ka bā pulishti, im; por sot kjo e shkreta kafshë āsht tue dhanë shpirt.

— A kishit me dashtë me ma kallxue ta shoh? — thā Pinoku.

— Me gjithë qejf. —

Possa Pinoku u fut në ahër vuni re të shtrimë në kasht një pulisht të bukur i cili kish mbarue prej ūjes dhe mundimit të madh. Mbassi e shikoi dhe e soditi mirë e mirë thā me vetëvehte i shqetsuem:

— More, këtë pulisht unë e njof sigurisht! Nuk m'āsht fētyrë e re!

Dhe tue iu afrue atij e pyeti në gjuhën e gomarëve:

— Kush je ti?

Kur ia bani këtë pyetje pulishti hapi syt të cilët ishte tue i shkimë, dhe iu përgjegj tue belbëzue në të najtjën gjuhë:

— Unë jam Fi. . . ti. . . li. . . —

E mandej i mbylli syt e dha shpirt.

— Oh! i shkreti Fitol! — thā Pinoku me gjysëm zani: dhe mbassi muer një grusht kashtë, fshiu një kokërr loti që iu rrokullue nëpër faqe.

— Kaq fort po të dhimbet një gomar që nuk të kushton kurgjā — thā kopshtari. — Çka duhet të bāj unë që e kam ble me pare të numërueme?

— Po ua them... ka qenë miku im!...

— Miku yt?

— Po, një shok shkollë i imi...

— Si?! — bërtiti Gjangji dhe ia plasi gazit. — Si?! Æsht mundun që të kesh pasë gomarë për shokë shkollë!... E marr me mend se çfarë mësime të mira do të kesh bål...

Pinoku e ndjeu vehten të fyem në këto fjalë, e nuk u përgjegj, por muer gotën me qumësht të ngrohtë dhe u këthye në kësollë.

Dhe ç'prej asaj dite e tutje, vazhdoi mâ tepër se pesë muej me u çue në çdo mëngjes para agimit, për me shkue me sjellë çikrikun e me fitue kështu një gotë qumësht, që i bante aq mirë shëndetit të dobtë të të jatit. Dhe nuk kënaqej vetëm me kaq: sepse mbas do kohe mësoi me punue gjithashtu edhe kosha dhe shporta zunkthi, dhe me paret e fitueme kryente me shum zell e kujdes të gjitha shpenzimet e ditës. Midis të tjerave ndërtoi vetë një karrocë të bukur për me e nxjerrë në shëtitje të jatit, që të merrte pak ajr të freshtë.

Në kohë të mbramjes ushtrohej me lexue e me shkruë. Kishte ble në qytetin afërt me pak pare një libër të trashë, të cilit mungojshin faqet e titullueme dhe pasqyra e landës, dhe me këtë bante leximin e vet. Përsa i përket shkrimit, shkruente me një ashkë me maje, si maje pende dhe nga që nuk kishte as shishe boje as bojë shkrimi, e ngjynte në një shishe mbushë me lang manash e qershijash.

Asht e vertetë se me vullnetin e tij të mirë për me mësue, me punue dhe me shkue përpara, jo vetëm që i kishte mërrijtë me mbajtë gati në bollëk prindin e vet që vuate prej sëmundjes, por për mâ tepër kishte mërrijtë me kursye nja katërdhetë pare për me ble një palë tesha të reja.

Një mëngjes i tha të jatit:

— Po shkoj këtu në një treg të afërt me ble një setër, një kësulë dhe një palë këpucë. Kur të këthehem në shtëpi (shtoj tue qeshë) do të jem i veshun aq mirë saqë do të më merrni për një zotni të madh. —

Dhe mbassi duel prej shtëpije filloi me vrapue plot gëzim e kënaqsi. Kur papritmas ndigjoi se dikush po e thirrte me e-

mën: Kur kthei kryet pau një kaçamill të bukur, i cili kish qitë kryet prej një gardhi.

— A nuk po më njeft? — i tha Kaçamilli.

— Po më bâhet e nuk po më bâhet. . .

— A nuk të kujtohet ai Kaçamilli, që shërbente si shërbëtor te Zana me flokë të kaltërt? A nuk të kujtohet atëherë, kur u ula me të bâ dritë, kurse ti kishe mbetë me kambë të ngujue-me në derën e shtëpis?

— Po më kujtohen të gjitha, — bërtiti Pinoku. — Më trego shpejt, o Kaçamill i bukur: ku ma ke lanë Zanën time të mirë? Çka ban? A më ka falë? A është shumë larg prej këndejt? A mund të shkoj me e pa? —

Këtyne pyetjeve të bame përngut me një frymë, Kaçamilli u përgjigj me qetsin e vet të zakonshme:

— More Pinoku im! E shkreta Zanë po dergjet në shtrat në një spital! . . .

— Në spital? . . .

— Fatkeqsisht! Mbassi i ranë kres njimijë fatkeqsina, u sëmue keq dhe nuk ka mâ me ble asnjë kafshore bukë.

— A përnjimend? . . . Ah! sa keq po më vjen për këte lajm! Ah! e shkreta Zanë! E shkreta Zanë! E shkreta Zanë! . . . Sikur të kisha një milion do të shkojsha me ia çue me vrap. . . nuk kam veçse katërdhetë pare. . . që ku i kam: po shkojsha me ble pikërisht një palë tessa. Merri Kaçamill, dhe shko e çoja menjherë Zanës sime së dashun.

— Po teshat e reja për ty? . . .

— Çka më duhen teshat e reja? Do t'i shes edhe këto lecka që kam në trup që të mundem me i ndihmue! . . . Shko, Kaçamill, e ngutu: mbas dy ditësh këtheu këtu dhe shpresoj se do të mund të jap edhe ndonji pare. Deri tashti kam punue me mbajtë tim at: prej sodit e këndejt do të punoj pesë orë mâ tepër për me mbajtë edhe nanën time të mirë. Lamtumirë, Kaçamill, dhe mbas dy ditësh të pres. —

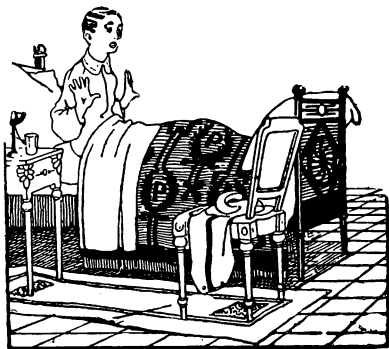
Kaçamilli, me gjithë se nuk e kshihte zakon, filloi me vrapue si një hardhucë e madhe në vapën e gushtit.

Kur u këthye Pinoku në shtëpi, i jati e pyeti:

— Po teshat e reja?

— Nuk pata mundësi me i gjetë asnji palë që më bijshin mirë. Po duroj!... do t'i blej një herë tjetër. —

Atë mbramje Pinoku në vend që të punoj deri në dhetë, punoi deri në mesnatë; dhe në vend që të bante tetë shporta prej zunkthi bani gjashtëmbëdhjetë.

Mandej shkoi në shtrat e fjeti. Në gjumë iu bënë se e shihte n'andërr Zanën, të bukur e të qeshun, e cila mbassi i kishte dhanë një të puthun, i kish thanë kështu:

— „Të lumtë Pinok! Mbassi e ke zemrën e mirë unë po t'i fali të gjitha dreqnit që ke bënë deri më sot, Fëmijë, të cilët ndihmojnë me dashuni

prindët e vet në ditët e vështira dhe në fatkeqsina, meritojnë gjithmonë lavdim dhe dashuni të madhe, edhe nëqoftëse nuk mund të merren si shembull bindjeje dhe sjelljeje të mirë. Kij mendjen për të ardhmen e do të jesh i lumtur”. —

Këtu andrra mbaroi dhe Pinoku u zgjue me sy të zgurdu-luem.

Tash merrni me mend vetë se sa e madhe ishte habija e tij kur porsa u zgjue prej gjumi vuni rë se nuk ishte më një kukull druni por ishte bënë një djalosh si gjithë të tjerët. Shikoi rreth e rrotull vehtes dhe në vend të mureve të zakonshme të kësollës kashtës, pash një dhomëz të mobilueme dhe të stolisun me një thjeshtësi gati elegante. Tue këcye prej shtratit gjeti të gatshme një palë teshat e reja, një kësulë të re dhe një palë këpucë lëkure të cilat i rrijshin fort mirë.

Porsa u vesh si padashje i erdh me futë duert në xhepa dhe nxuer përjashta një kuletë të vogël prej lëkurës së ele-

fantit, mbi të cilën ishin shkruar këto fjalë: „Zana me flokë të kaltërt ia këthen Pinokut të vet të dashtun edhe të katërdhetë paret dhe i është shumë mirënjohëse për zemrën e tij të mirë”. Kur hapi kuletën, në vend të katërdhetë pारेve prej bakrit, shkëlqejshin katërdhetë dukatë ari, flakë të rij.

Mandej shkoi me u kqyrë në pasqyrë dhe iu duk se t'ishite një tjetër. Nuk shihte më reflektin e zakonshëm të kukllës prej druni, por shihte fytyrën inteligjente të njëj djaloshi të bukur me flokë të gështëjtë, me sy të larmë dhe me një çehre të gëzueshme e kremtuese si ditën e pashkëve.

Midis të gjitha këtyne mrekullive të cilat i ndodhshin njëna mbas tjetrës, Pinoku nuk dinte më nëse me të vërtetë ishte n'andërr apo zhgandërr me sy çelë.

— Po baba im ku është? — bërtiti pa pritmas: dhe kur u fut në dhomën përbri, gjeti plakun Gjepet të shëruem të kthjelltë e në qef, si dikur, i cili menjihërë i ishte përveshë punës në zanatin e tij të zdrukthëtarit dhe ishte tue përgatitë një kornizë të stolisun me gjethë, me lule dhe me krena kafshësh të ndryshme.

— Babë, pështomëni prej një kureshtjeje: si mund të spjegohet gjithë ky shndërrim i papritun? — pyeti Pinoku tue i kërcye në qafë e tue mbulue me të puthuna.

— Ky shndërrim i papritun në shtëpin tonë padyshim është krejt meritë e jotja, — iu përgjegj Gjepeti.

— Pse meritë e jemja?

— Sepse kur fëmijt e këqij bënë të mirë, ata kanë aftësin që të japin një pamje të re e të qeshun edhe gjithë familjes së tyre..

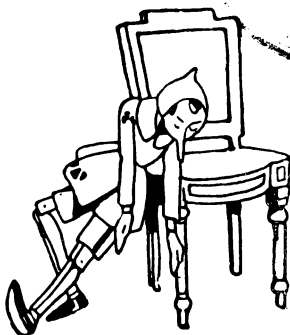
— Po Pinoku i vjetër prej drunit ku do të jetë mshefë?

— Që ku është, Q — u përgjegj Gjepeti: dhe i tregoi me gisht një kukëll të madhe të mbështetur në një karrige me krye të këthyem në një anë, me krahë të vjerrun e me kambë të kryq-

zueme dhe të këthyeme në dysh, saqë dukej një mrrekullí si rrinte në kambë pa u rrëzue.

Pinoku këthei kryet me e pá; dhe mbassi e pa pak, tha me vetëvehte me një kënaqsi shumë të madhe:

— Sa qesharak që kam qenë kur isha kukëll! E sa i kënaqun jam tash që jam bënë një djalosh i vertetë e i mirë!... —

PASQYRA E LANËS

		Faqe
I	Si ndodhi që mjeshtër qershija, zdrukthëtar, gjeti një copë dru, e cila qante e qeshte si fëmija. — — —	3
II	Mjeshtër qershija ia fal mikut të vet Gjepetit, copën e drunit i cili e merr për me e bënë një kukëll të mrekullueshme që të dijë me vallzue, me bënë dyluftim me shpatë e këcime të rrezikshëme për vdekje. — —	6
III	Porsa mërrijti Gjepeti në shtëpi filloi menjëherë punën me bënë kukllën e ia ngjiti emnin Pinok. Sherrit e para të Pinokut. — — —	10
IV	Ndodhija e Pinokut me Bulkth-folësin, ku shihet se si fëmijëve të këqij u vjen maraz të qortohen prej atyne që dijnë më shumë se ata. — — —	15
V	Pinokun e ka marrë ëja, dhe kërkon një ve për me e fërgue; por pa pritë e pa kujtue fërgesa i del fluturimthi përjashta dritares. — — —	18
VI	Pinokun e zen gjumi me kambë në tangar dhe çohet në mëngjes me kambë krejt të djeguna. — — —	21
VII	Gjepeti u këthye në shtëpi e i dha kukllës mëngjesin, të cilin i shkreti i kishte pasë prë për vehte. — —	24
VIII	Gjepeti ia ndreqi përsëri Pinokut kambët dhe e shiti setrën e vet që t'i blejë abetare. — — —	28
IX	Pinoku shet Abetaren për me shkue me pënë theatrin e kukllave. — — —	31
X	Kukllat e njofin vllaun e tyne Pinokun dhe i përgatisin një festë të madhe; por shi në më të bukrën kohë del jashtë i zoti i kukllave Zjarmngransi dhe Pinoku është në rrezik me mbarue keq. — — —	35
XI	Zjarmngransi teshet dhe e fal Pinokun, ky mandej mpron prej vdekjes mikun e vet Arlekinin. — —	38
XII	I zoti i kukllave, Zjarmngransi, i fal Pinokut pesë dukatë që të ia çojë të jatit Gjepetit, por Pinoku mashtrohet prej Dhëlpnës e Maçorrit e shkon me ta. —	43
XIII	Hoteli i Gaforres së kuqe. — — —	48
XIV	Pinoku nga se nuk i ndigjoi këshillat e mira të Bulkth-folësit, hasi ndër cuba. — — —	52
XV	Cubat e ndjekin Pinokun; e mbassi e zanë e vjerrin në një degë të Lisit të madh. — — —	57
XVI	Vasha e bukur me flokë të kaltërt çon e merr kukllën: e shtrin në shtrat dhe thërret tre mjekë për ta pënë në shtëpi gjallë a vdekë. — — —	60
XVII	Pinoku han shegerin, por nuk don të pijë barin; mirëpo kur sheh vorrezëtarët që vijnë me e marrë, atëherë e pin barin. Mandej thotë një rrenë dhe për ndeshkim i zgjatet hunda. — — —	65

	Faqe
XVIII	Pinoku has përsëri dhelpnën dhe Maçorrin dhe shkon me ta me mbjellë katër dukattët në Fushën e mreku-llinave — — — — — 71
XIX	Pinokut ia vjedhin dukatët e arit dhe për faj e ndeshkojnë me katër muej burgim. — — — — — 78
XX	Si u lirue prej burgut, u nis m'u këthye në shtëpin e Zanës por përgjatë rrugës hasi në një gjarpër të tmerrshëm e mandej bjen në kurthë. — — — — — 83
XXI	Pinokun e zû një katundar, i cili e shtërngoi të bëhet qen-rojtës në një kotec pulash. — — — — — 86
XXII	Pinoku heton vjedhësat dhe për shpërblim besnikije lihet i lirë. — — — — — 90
XXIII	Pinoku qan për vdekjen e Vashës së bukur me flokë të kaltërt: mandej gjen një pllumb, i cili e çon në shpinë në bregdeti, e këtu hidhet n'ujë për me i shkuë në ndihmë babës së vet Gjepetit. — — — — — 94
XXIV	Pinoku mërrin në ishullin e „Bletëve të zellshëm” dhe gjen përsëri Zanën. — — — — — 101
XXV	Pinoku i premtun Zanës se do të bëhet i mirë e do të mësojë, sepse është mërztitë tue kaluë jetën si kukëll e don të bëhet djalë i vyeshëm — — — — — 107
XXVI	Pinoku shkon bashkë me shokët e shkollës në breg të detit për të pá Peshkaqenin e tmerrshëm. — — — — — 111
XXVII	Luftë e rreptë midis Pinokut dhe shokëve të tij: njëni prej të cilëve mbeti i plagosun dhe Pinokun e kapën karabinjerët. — — — — — 114
XXVIII	Pinoku është në rrezik që të fërgohet në fëltere si peshku. — — — — — 120
XXIX	Këthehet në shtëpin e Zanës e cila i premtun se qysh të nesërmen nuk do të jetë më kukëll, por do të bëhet një djalosh si gjithë të tjerët. Gosti e madhe me kafe-me-tambël për të kremtue këtë ditë të lumtun. — — — — — 126
XXX	Pinoku në vend që të bëhet fëmi si të gjithë të tjerët, nisat msheftas me mikun e vet Fitolin për në Qytetin e lojnavet. — — — — — 134
XXXI	Mbas pesë muejsh argtimi të pafrë, Pinoku për çudi të madhe ndjeu se si po i delshin një palë veshë gomari dhe bëhet gomar me bisht dhe me të tana. — — — — — 141
XXXII	Pinokut i dalin një palë veshë gomari, mandej bëhet përnjimend gomar e fillon me garritë. — — — — — 149
XXXIII	Mbassi Pinoku u bë kambë e krye gomar, qitet m'u shitë dhe e blen Drejtori i njëj shoqnie karagjozash për ta mësue me këcye e me kapërcye rrathët: por një natë then kambën dhe mandej e blen tjetër kush për me bë me lëkurën e tij një tupan. — — — — — 155
XXXIV	Pinokun e qitun në det e hanë peshqit e bëhet përsëri kukëll; por ndërsa noton për me shpëtue e kapërdin një peshkaqen i tmerrshëm. — — — — — 165
XXXV	Pinoku gjen në trupin e peshkaqenit... kënd e gjen? Lexoni këtë kapitull dhe do ta merrni vesh. — — — — — 173
XXXVI	Më në fund Pinoku pushon së qenuni një kukëll e bëhet një djalosh. — — — — — 179

C. COLLODI

**AVENTURAT E
PINOKUT**

Redaktori:
MARTIN CAMAJ

Redaktori teknik:
KOLË LEKAJ

Korektori:
IBRAHIM BINAKU

Madhsija 12 tabakë; tirazhi 2.000 copë.

U shtyp në muejin fruer të vjetit 1956 në shtypshkronjën
„Milladin Popoviq” — Prishtinë

